

**TÜRK MEDENİ HUKUKU'NDA SINIRLI
EHLİYETSİZ OLMANIN HUKUKİ İŞLEMLERE
ETKİSİ**

Leyla GÜÇLÜ

**Yüksek Lisans Tezi
Özel Hukuk Ana Bilim Dalı
Doç. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL
2023
Her Hakkı Saklıdır**

T.C
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANA BİLİM DALI

Leyla GÜÇLÜ

TÜRK MEDENİ HUKUKU'NDA SINIRLI EHLİYETSİZ OLMANIN
HUKUKİ İŞLEMLERE ETKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL

ERZURUM 2023

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum “Türk Medeni Hukuku’nda Sınırlı Ehliyetsiz Olmanın Hukuki İşlemlere Etkisi” adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

☒ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

21.08.2023

Aslı Islak İmzalıdır

Leyla GÜÇLÜ

*** LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE**

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü teze ilgili **patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda**, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz **makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış** ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç.Dr.Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL danışmanlığında, Leyla GÜÇLÜ tarafından hazırlanan bu çalışma 21 / 08 / 2023 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından. Özel Hukuk Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	: Doç. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL	İmza: Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KALENDER	İmza: Aslı Islak İmzalıdır
Jüri Üyesi:	Dr. Öğr. Üyesi Hatice TÜRKAY	İmza: Aslı Islak İmzalıdır

Prof. Dr. Sait UYLAŞ
Enstitü Müdürü
Aslı Islak İmzalıdır

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
TEŞEKKÜR	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GERÇEK KİŞİLER VE GERÇEK KİŞİLERİN EHLİYETLERİ

1.1. KİŞİ ve KİŞİLİK KAVRAMLARI	3
1.2. KİŞİLİĞİN BAŞLAMASI VE SONA ERMESİ	4
1.3. KİŞİLERİN EHLİYETLERİ.....	6
1.3.1. Hak Ehliyeti.....	6
1.3.1.1. Tanımı.....	6
1.3.1.2. Hak Ehliyetinin Temel İlkeleri	6
1.3.1.3. Hak Ehliyetine Getirilen Sınırlamalar	7
1.3.2. Fiil Ehliyeti.....	9
1.3.2.1. Tanımı.....	9
1.3.2.2. Hak Ehliyetinden Farkı.....	10
1.3.2.3. Fiil Ehliyetinin İçeriği	10
1.3.2.4. Fiil Ehliyetinin Şartları	17
1.3.2.5. Fiil Ehliyetine Göre Kişilerin Sınıflandırılması	19
1.3.2.5.1. Tam Ehliyetliler	20
1.3.2.5.2. Tam Ehliyetsizler	20
1.3.2.5.3. Sınırlı Ehliyetliler	22
1.3.2.5.4. Sınırlı Ehliyetsizler	23

İKİNCİ BÖLÜM

HUKUKİ İŞLEM EHLİYETİ BAKIMINDAN SINIRLI EHLİYETSİZLERİN DURUMU

2.1.GENEL OLARAK	27
------------------------	----

2.2.SINIRLI EHLİYETSİZLERİN YASAL TEMSİLCİNİN RIZASI İLE

YAPABİLECEKLERİ HUKUKİ İŞLEMLER..... 27

2.2.1. Rıza Kavramı.....	27
2.2.2. Rızanın Kapsamı ve Rızanın Açıklanma Şekli	28
2.2.3. Rızanın Süresi	30
2.2.3. Rıza Verme Yetkisine Sahip Kişi.....	31
2.2.5. Onay Verilmemesinin Sonuçları	38
2.2.6. Sınırlı Ehliyetsizin Rıza Verilmeden Önce Tam Ehliyetli Duruma Gelmesi....	41

2.3. SINIRLI EHLİYETSİZLERİN BİZZAT YAPABİLECEKLERİ HUKUKİ

İŞLEMLER..... 42

2.3.1. İvazsız İktisap Sağlayan İşlemler	42
2.3.1.1. Bağışlama Sözleşmesi	42
2.3.1.2. İbra Sözleşmesi.....	45
2.3.1.3. Kefalet Sözleşmesi	46
2.3.1.4. Alacağın Devri.....	48
2.3.2. Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar	49
2.3.2.1. Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Hak Kavramı ve Özellikleri.....	50
2.3.2.2. Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Hakların Sınıflandırılması	52
2.3.2.3. Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Hakların Kullanılması.....	53
2.3.2.3.1. Ergin Kılınma	54
2.3.2.3.2. Kişiliğin Korunmasına İlişkin Davalar	54
2.3.2.3.3. Tanı ve Tedavi Amacına Yönelik Olan Tıbbi Müdahaleler	55
2.3.2.3.4. Tanı ve Tedavi Amacına Yönelik Olmayan Tıbbi Müdahaleler	58
2.3.2.3.5. Adın Değiştirilmesi.....	59
2.3.2.3.6. Kişisel Durum Sicilinin Düzeltilmesi	60
2.3.2.3.7. Dernek Kurmak ve Derneğe Üye Olmak.....	60
2.3.2.3.8. Nişanlanma	61
2.3.2.3.9. Nişanın Bozulması	62
2.3.2.3.10. Evlenmeye İzin Başvurusu	62
2.3.2.3.11. Evlenme	62
2.3.2.3.12. Evliliğin Butlanı.....	63
2.3.2.3.13. Boşanma, Ayrılık, Boşanmada Af.....	65

2.3.2.3.13. Mal Rejimi Sözleşmesi	66
2.3.2.3.14. Baba ile Çocuk Arasında Soybağının Kurulmasına veya Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Davalar	66
2.3.2.3.15. Evlat Edinme	69
2.3.2.3.16. Velayet Hakkı	71
2.3.2.3.17. Vesayet Makamına Şikâyet ve Denetim Makamına İtirazda Bulunma Hakkı	71
2.3.2.3.18. Vesayet Altındaki Kişinin Görüşünün Alınması	72
2.3.2.3.19. Vesayet Altındaki Kişinin Kısıtlılığının Kaldırılmasını Talep Etme Hakkı	73
2.3.2.3.20. Ölüme Bağlı Tasarruf Yapmak	73
2.3.2.3.21. Bağışlamanın ve Bağışlama Sözünün Geri Alınması	75
2.3.2.3.22. Kefalette Eşin Rızasının Alınması	76
2.3.3. Serbest Mallar Üzerinde Tasarruf Edebilme	77
2.3.3.1. Serbest Mal Kavramı	77
2.4.3.2. Ayırt Etme Gücüne Sahip Küçüklerin Malları	78
2.4.3.2.1. Karşılıksız Kazandırmalar	78
2.4.3.2.2. Saklı Pay	80
2.4.3.2.3. Çocuğun Kişisel Kazancı	81
2.4.3.2.4. Meslek veya Sanatın İcrası İçin Verilen Mal	81
2.4.3.3. Ayırt Etme Gücüne Sahip Kısıtlıların Malları	82
2.3.4. Sınırlı Ehliyetsizin Temsilci Olması	84
2.3.4.1. Sınırlı Ehliyetsizler Ticari Temsilci Olabilirler Mi?	86
2.3.4.2. Sınırlı Ehliyetsizler Vekil Olabilirler Mi?	88
2.4. NE SINIRLI EHLİYETSİZLERİN NE DE YASAL TEMSİLCİLERİNİN YAPABİLECEKLERİ İŞLEMLER	89
SONUÇ	93
KAYNAKÇA	96
ÖZGEÇMİŞ	111

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRK MEDENİ HUKUKUNDA SINIRLI EHLİYETSİZ OLMANIN HUKUKİ
İŞLEMLERE ETKİSİ

Leyla GÜÇLÜ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL

2023, 111 sayfa

Jüri: Doç. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet KALENDER

Dr. Öğr. Üyesi Hatice TÜRKEY

Toplumda düzenin sağlanması için ortaya çıkan kuralların ana amacı kişilerin toplumda huzur içinde yaşayabilmelerini sağlamaktır. Kişiler var olduğu için hukuk kuralları da vardır. Kişi, sosyal düzenin sağlanmasında ana karakterdir, çünkü toplumsal ilerleyiş kişilerin fiilleri ile gerçekleşir. Kişilerin hukuka uygun fiilleri yapabilmeleri veya hukuka aykırı fiillerinden sorumlu tutulabilmeleri için hukukun belirlediği bazı şartları taşımaları gerekir. Bir hukuki işlem yapabilmek için o hukuki işlemi yapabilme ehliyetine sahip olmak gerekir. Bu da ilk olarak TMK m.9'da yer alan şartlara sahip olmakla mümkündür. Fiil ehliyetinin şartlarının bazılarının kişide mevcut olmaması halinde, yapılan hukuki işlem bu durumdan etkilenir ve birtakım yaptırımlara maruz kalır. Çalışmamızın konusunu oluşturan sınırlı ehliyetsizler fiil ehliyetinin bazı şartlarını taşımayan kişilerdir. Çalışmamızda, ayırt etme gücüne sahip küçükler ile ayırt etme gücüne sahip kısıtlıların hukuki işlemleri ne şekilde yapabilecekleri üzerinde durulmuştur. Ayrıca sınırlı ehliyetsizlerin, medeni hukuk kapsamındaki bazı kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları nasıl kullanabilecekleri ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sınırlı Ehliyetsiz, Ayırt Etme Gücü, Çocuğun Malları, Hukuki İşlem Ehliyeti, Dava Ehliyeti, Kısıtlının Malları, Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Hak.

ABSTRACT**MASTER'S THESIS****THE EFFECT OF BEING LIMITED INCAPACITY PERSON ON LEGAL
PROCEDURES IN TURKISH CIVIL LAW****Leyla GÜÇLÜ****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL****2023, 104 pages****Jurry: Assoc. Prof. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL****Assist. Prof. Üyesi Ahmet KALENDER****Assist. Prof. Üyesi Hatice TÜRKEY**

The main purpose of the rules that emerged to ensure order in the society is to ensure that people can live in peace in the society. Because there are people, there are also rules of law. The person is the main character in the provision of social order because social progress takes place with the actions of people. In order for people to perform lawful acts or be held responsible for their unlawful acts, they must meet certain conditions determined by the law. In order to be able to take a legal action, it is necessary to have the capacity to do that legal action. This is possible, first of all, by having the conditions set forth in Article 9 of the Turkish Civil Code. If some of the conditions of the legal capacity are not available to the person, the legal action is affected by this situation and is subject to some sanctions. The subject of our study is limited incompetent persons who do not meet some of the conditions of legal capacity. In our study, it is focused on how the minors with the power of discrimination and the disabled who have the power of discrimination can do the legal proceedings. In addition, it has been discussed how he/she can exercise the tight-knit rights of some person within the scope of Civil Law.

Keywords: Limited Liability, Discernment, Child's Property, Legal Action Liability, Litigation, Restricted Property, Strictly Affected Right

KISALTMALAR DİZİNİ

AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
BKKK	: Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu
Bkz	: Bakınız
C	: Cilt
E.	: Esas
EMK	: 743 sayılı Türk Kanunu Medenisi
HD	: Hukuk Dairesi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBK	: İçtihadı Birleştirme Kararı
K.	: Karar
m.	: madde
RG	: Resmi Gazete
T.	: Tarih
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
vd.	: ve devamı
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam süresince desteğini, kıymetli bilgilerini esirgemeyen, danışman hocam sayın Doç. Dr. Hatice Kübra ERCOŞKUN ŞENOL'a, tez yazımı ve süreçle ilgili her aramama cevap verip bana yardımcı olan arkadaşım Öğr. Gör. Ayşe Kübra KARABULUT'a, varlığı ile bana güç veren anneme, babama, eşime ve kardeşim Muhammet Enes ERDEM'e ve son dört yılımı güzelleştiren kızım Elif GÜÇLÜ'ye teşekkürlerimi sunarım.

Erzurum-2023**Leyla GÜÇLÜ**

GİRİŞ

Kişi hukukun her alanında var olan temel unsurdur. Kişi, haklara ve borçlara sahip olabilen varlıklara denmektedir. Haklara sahip olabilmesi kişinin aktif yönüdür. Borç altına girebilmesi de kişinin pasif yönünü gösterir. Kişi kavramı hukuk düzeninde iki kategoriye ayrılarak incelenmektedir. Bunlar gerçek kişi olarak ifade edilen insanlar ile tüzel kişi olarak ifade edilen bir amaç uğruna bir araya gelmiş insan topluluklarıdır. Tezin konusunu oluşturan sınırlı ehliyetsizler gerçek kişilerdir. Dolayısı ile yapılacak açıklamalar gerçek kişilere yönelik olacaktır.

Kişilik ise kişiden daha kapsamlı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Kişinin doğumundan ölümüne kadar sahip olduğu değerlerin bütünü kişiliği oluşturur. Bu değerler kişiye ayrılmaz bir biçimde bağlıdır. Kişiyi diğer kişilerden ayıran kişinin hayatı, şeref ve haysiyeti, fiil ehliyeti, beden ve ruh bütünlüğü söz konusu değerlere örnek olarak gösterilebilir. Kişilik tam doğmakla ve sağ doğmakla başlar. Tam ve sağ olarak doğmuş insanın hak ehliyeti vardır. Bunun anlamı hâkimin karar verirken eşitlik ilkesine uygun olarak karar vermesi ve tüm haklardan toplumda herkesin eşit olarak yararlanmasıdır. 1949 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde de bu husus yer almaktadır. Madde 2'ye göre *“Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi veya diğer herhangi bir akide, milli veya içtimai menşee, servet, doğuş veya herhangi diğer bir fark gözetilmeksizin işbu Beynamede ilan olunan tekmil haklardan ve bütün hürriyetlerden istifade edebilir.”* Fakat bazen, hâkim, olayın özelliğine göre kanunun ayrıca düzenlediği hususlar varsa bunları da göz önünde bulundurmalıdır. Eşitlik ilkesine istisna teşkil eden durumlara tez çalışmamızda değinilmiştir.

Kişinin yalnızca hak ehliyetinin olması ona her türlü fiili yapabilme hakkı vermez. Bunun için ayrıca fiil ehliyetine sahip olması gerekir. Kişinin kendi fiiliyle hak edinip borç altına girmesi ancak fiil ehliyetinin varlığı ile mümkün olmaktadır. Ayırt etme gücü yerinde olan, ergin olan ve kısıtlı olmayan kişiler tam fiil ehliyetine sahipken, ayırt etme gücü yerinde olup ergin olmayanların veya kısıtlı olanların fiil ehliyetleri tam değildir. Fiil ehliyetinin tüm şartlarını taşımadıkları için öğretide yapılan fiil ehliyeti sınıflandırmasında bu kişilere sınırlı ehliyetsiz adı verilmiştir. Sınırlı ehliyetsizler de kişi olmaları sebebiyle yaşamları boyunca birçok eylem gerçekleştirmektedirler.

Gerçekleştirilen eylemler sıradan eylemler olabileceği gibi, hukukun kendisine sonuç bağladığı hukuki eylemler de olabilir. Bu çalışma da sınırlı ehliyetsiz adı verilen kişilerin yaptıkları eylemlerden, hukuki sonuç doğurmaya yönelik olanları, yani hukuki işlemleri, nasıl yapacaklarına ilişkindir.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde çalışmanın temeli olan kişi kavramından, kişilik kavramından ve hak ve fiil ehliyetinden bahsedilmiştir. Fiil ehliyetinin içeriğine dahil olan haksız fiil ehliyetine sınırlı ehliyetsizlerin ne şekilde sahip olduğu da bu bölümde açıklanmıştır. Zira sınırlı ehliyetsizler ayırt etme gücüne sahip olduklarından başkalarına verdikleri zararları gidermekle yükümlüdürler. Ayrıca, kendilerini ilgilendiren konularda dava açma haklarının olup olmadığı da ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde de hangi işlemlerin yasal temsilcinin iznine bağlandığı hangilerinin bağlanmadığı açıkça ele alınmıştır. Kurucu unsurları tam olan bir hukuki işlemin geçerlilik unsurunda eksiklik olması işlemin geçersiz olması sonucunu doğurur. Temel geçerlilik unsuru ise hukuki işlem yapabilme ehliyetine sahip olmaktır. Sınırlı ehliyetsizler, çoğu hukuki işlem için, bu ehliyete tam olarak sahip değildirler. Hukuki işlemin geçerli olarak sonuç doğurması çok kez, yasal temsilcilerinin rızasına bağlanmıştır. TMK m.16 sınırlı ehliyetsizlerin hukuki işlem yapabilme ehliyetini düzenlemiştir. Bu kapsamda kendilerini borç altına sokan işlemleri tek başlarına değil ancak yasal temsilcinin rıza vermesi halinde yapabileceklerini fakat karşılıksız kazandırma veya kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada rızaya ihtiyaçları olmadığını düzenlemiştir. Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar genel olarak yasal ve iradi temsilin mümkün olmadığı ve kişinin bizzat kullanması gereken haklar olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu hakların neler olduğu tek tek sayılmamıştır. Çalışma kapsamında temel olarak öne çıkan kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları sınırlı ehliyetsizlerin nasıl kullanabileceği açıklanmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

GERÇEK KİŞİLER VE GERÇEK KİŞİLERİN EHLİYETLERİ

1.1. KİŞİ ve KİŞİLİK KAVRAMLARI

Gerçek kişilerin ehliyetlerini incelemeye geçmeden önce kişi ve kişilik kavramlarını açıklamak uygun olur. Roma Hukuku'ndaki “*Persona*” terimi, bizim hukukumuzda kişi teriminin karşılığı olarak kullanılmaktadır¹. Türk Medeni Kanunu’nun² (TMK) 8. maddesi herkesin hak ehliyetinin olduğunu hüküm altına almıştır. Hukukun tanıdığı haklardan istifade edebilme, söz konusu haklar ihlal edildiği zaman Türk yargısı önünde hakkını savunabilme kişilere özgüdür. Dolayısıyla, hak süjesi olmakla kişi aynı anlamda kullanılmıştır³. Hakların süjesi mutlaka olmalıdır. Kişi de hakların sahibi olan varlığa denir.

Kişi temelde insanı ifade eder. Bununla beraber insanların diğer bir deyişle gerçek kişilerin yanı sıra sosyal gerçeklikten yola çıkarak insanların ve malların oluşturduğu topluluklara da hukukumuzda yer verilmiştir. Topluluklar, ticari ve sosyal ihtiyaçlardan ortaya çıkan tüzel kişileri ifade etmektedir⁴. Çalışmanın konusu gelecek kişileri oluşturduğundan bundan sonraki açıklamalar gerçek kişilere yönelik olacaktır.

Kişilik kavramı, kişi kavramını içinde barındıran daha geniş bir kavramdır. Haklara sahip olmak tek başına bir anlam ifade etmez. Kişilerin sahip oldukları hakları kullanmaları gerekir. Hukuka aykırı bir fiille karşılaşıldığında, uğranılan haksızlığa karşı, insan bir tepki vermek ihtiyacı hisseder. Hukuk, kişiye söz konusu hakkını koruması için hak vermiş olsa da kişi bu hakkını kullanmadığı takdirde zarara uğrayan hakkın (hukuk düzenince korunan değer) bir önemi kalmaz. İşte, korunmaya değer bulunan maddi

¹ Duygu Özer Sarıtaş, *Roma Kişiler Hukuk Ders Notları*, (1.Baskı), Dora Yayınları, Bursa 2018, “*Persona kavramı Latince olup, aslında tiyatro artistlerinin sahneye çıkarken taktıkları maske anlamında kullanılmıştır. Artistlerin rolleri gereği taktıkları maske görülünce her birinin büründüğü rol ortaya çıkmaktadır. Yani kişilerin kim olduğu belli olmaktadır. Buradan yola çıkarak persona, Roma Hukuku’nda kişi kavramını karşılamaktadır.*” Özcan Karadeniz Çelebican, *Roma Hukuku: Tarihi Giriş, Kaynaklar, Genel Kavramlar, Kişiler Hukuku, Hakların Korunması*, (18.Baskı), Turhan Kitabevi, Ankara 2019, 127.

² Türk Medeni Kanunu (2001), *T.C. Resmî Gazete*, 24607, 22 Kasım 2001.

³ Bilge Öztan, *Kişiler Hukuku*, (11.Bası), Yetkin Yayınları, Ankara 2021, 36.

⁴ Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay-Özdemir, *Kişiler Hukuku*, (20.Bası), Filiz Kitabevi, İstanbul 2021, 2; Jale Akipek, Turgut Akıntürk, Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, (13.Bası), Beta Yayınları, İstanbul 2016, 38.

veya manevi varlıklar insanın kişiliğini oluşturur⁵. Söz konusu değerler toplumun sosyal, ekonomik veya teknolojik gelişmelerine bağlı olarak değişebilmektedir. Bu manevi nitelikteki varlıklar kişinin doğumu ile başlar, ölene kadar devam eder.

1.2. KİŞİLİĞİN BAŞLAMASI VE SONA ERMESİ

Kişiliğin, daha anlaşılır ifade ile insan yaşamının ne zaman başladığı hakkında öğretide çeşitli fikirler ortaya atılmıştır. TMK m.28’de kişilik çocuğun tam ve sağ doğmasıyla başlar ifadesi yer almaktadır. TMK’da yapılan düzenleme, yaşamın başlangıcını tam doğma ve sağ doğma şeklinde iki temel üzerine oturtmuştur. Öğretideki tartışmalar, tam doğumdan ve sağ doğumdan neyin kastedildiğine ilişkindir. Tam doğmak, anadan çocuğun tamamen ayrılması anlamına gelmektedir. Göbek kordonunun kesilmiş olmasının gerekmediği genel kabul gören görüştür⁶. Dünyaya gelen çocuğun herhangi bir uzvunun eksik olmasının da bir önemi yoktur⁷. İnsandan doğan her canlı kişi olarak kabul edilmelidir. Sağ olarak doğmak ise çocuğun anneden ayrıldıktan sonra yaşadığını gösteren herhangi bir emarenin olması demektir. Çocuk, bir saniye bile nefes almış olsa veya kalbi çarpsa çocuğun sağ olarak doğduğu kabul edilir. Bu husus özellikle miras hukuku açısından önem arz etmektedir. Ölü doğan bir çocuğun kişiliği başlayamayacağından, çocuk, hak ehliyetine sahip olamaz. Dolayısı ile ölü doğan çocuğun mirastan pay alma hakkı yoktur. Çocuğun sağ olarak doğup doğmadığının tespiti ise tıp biliminin inceleme alanına girer⁸.

TMK m. 28 kişiliğin ölümle sona ereceğini düzenlemektedir. Kişiliğin başlangıcı kadar sona ermesi de hukuk açısından önemlidir. Nasıl ki, mirasçılık sıfatını kazanabilmek için çocuğun yaşadığının anlaşılması gerekiyorsa, miras hukukunda mirasın intikali için⁹, ceza hukukunda da failin belirlenebilmesi için, kişinin ölüm anının

⁵ Mustafa Dural, Tufan Ögüz, *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*, (19.Bası), İstanbul 2018, 8-9; Oğuz Gökhan Yılmaz, “Kişilik Hakkı Kavramı ve Medeni Kanun Kapsamında Kişiliğin Korunması”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, 7(1), Mayıs 2020, 133-187

⁶ Bu görüşte olanlar; Akipek vd., 241; Dural ve Ögüz, 17.

⁷ Hasan Tahsin Gökcan, *Tıbbi Müdahaleden Doğan Hukuki Sorumluluk*, (3.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, 79; Hüseyin Hatemi, *Kişiler Hukuku*, (9.Baskı), Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2021, 14.

⁸ Serap Helvacı, *Gerçek Kişiler*, (9.Bası), Legal Yayıncılık, İstanbul 2021, 30; Turgut Akıntürk, Derya Ateş, *Medeni Hukuk*, (25.Baskı), İstanbul 2019, 111; Sinan Sami Akkurt, Kemal Erdoğan, Hüseyin Tokat, *Medeni Hukuk Temel Bilgiler*, (2.Bası), Ankara 2021, 185-186.

⁹ Rona Serozan, Baki İlkey Engin, (7.Baskı), *Miras Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, 441; S.Helvacı, 34.

doğru saptanması gereklidir. Kişinin hayatının ne zaman sona ermiş sayılacağı da tıbbın araştırma alanına girer. Tıp biliminin ölüm anını tespit ederken kullandığı yöntem, beyinsel ölüm ve biyolojik ölüm (hücre ölümü) olmak üzere iki türdür¹⁰. Biyolojik ölüm kişinin büyük hayat fonksiyonlarının durmasını ifade etmektedir ve tıptaki gelişmeler biyolojik ölümü beyinsel ölümün gerisinde bırakmıştır¹¹. Ölüm ile kişinin kişi olması sebebiyle kazandığı haklar da sona erer. Kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların mirasçılara devri söz konusu olmaz. Ekonomik değeri olan malvarlığı hakları ise ölüm ile mirasçılara geçmektedir¹².

Kişinin hayatta olma ihtimalinin bulunmadığı özel bir durum olarak ölüm karinesi de kanunumuzca düzenlenmiştir (TMK m.31). Ölümü ispat edebilmek için somut delil olmasa bile, kişinin içinde bulunduğu durumdan öldüğüne kesin gözle bakılıyorsa kişi ölmüş kabul edilir. Bu halde de kişilik sona erer. Ayrıca mahkemece gaiplik kararı verilmesi de kişiliğin ortadan kalkmasına sebebiyet verir. Gaiplik bir kişinin ölüm tehlikesi içinde kaybolması ama ölümüne kesin gözle bakılamaması veya uzun süreden beri kişiden haber alınamaması halidir. Gaiplik kararı verilmesi için ortadan kaybolan kişinin ölmüş olma ihtimalinin yüksek olması ve kaybolmasının üzerinden belirli sürelerin geçmesi gerekmektedir. Uzun süreden beri haber alınamamışsa bir kişiden o zaman son haber alma tarihini üzerinden 5 yıl geçmesi halinde kaybolanın yakınlarının gaiplik başvurusu yapma hakkı doğar. Fakat, hâkimin karar vermesi için 6 ay süre ile gaip hakkında bilgisi olan kişilerin bilgi vermesi için ilan ile davet emesi gerekir. Ölüm tehlikesi ile kaybolmada ise bu süre kaybolmadan itibaren 1 yıldır. 6 aylık ilan ile davet bu durumda da söz konusu olur. (TMK m.32,33,34,35). Gaiplik kurumu özellikle kişilerin malvarlığına ilişkin haklarını askıda bırakmamak adına düzenlenmiştir¹³.

¹⁰ Oğuz Polat, *Klinik Adli Tıp*, (9.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, 146; Beyin ölümü, beyin merkezinde solunumu ve dolaşımı sağlayan merkezlerin işlevini yapamaması ile oluşur. Beyin hücreleri fonksiyonlarını yerine getiremeyince kişiyi hayata geri döndürme şansı şu an ki tıpta mümkün değildir. Beyin ölümüne yönelik ölçütler için bkz. Organ ve Doku Nakli Hizmetleri ve Yönetmeliği EK-1(Resmi Gazete, 28191, 1.2.2012)

¹¹ Dural ve Ögüz, 24.

¹² Tülay Karakaş, *Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar*, Turhan Kitabevi, Ankara 2015, 38.

¹³ Süleyman Yılmaz, Abdülkerim Yıldırım, *Medeni Hukuk-II*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, 112-113; T. Ercan, “Gerçek Kişiler Yönünden Kişiliğin Sona Erme Halinin Türk Vergi Sistemine Etkisi”, *International Journal of Public Finance*, 6 (2), 2021, 291-311, 296. DOI: 10.30927/ijpf.976137; TMK m. 31’e göre ölüm tehlikesi içinde kaybolanlar ve uzun süreden beri kendisinden haber alınamayanlar gaip olarak nitelendirilebilir. Mahkemenin karar vermesi için belirli sürelerin geçmiş olması şarttır.

1.3. KİŞİLERİN EHLİYETLERİ

1.3.1. Hak Ehliyeti

Hak ehliyeti kavramı, ilk söylendiğinde, akla, hakka sahip olabilme ve ayrıca borç edinebilme yeteneğini getirir. Bu yetenek özel bir çabayı gerektirmeyen, yeni doğmuş bir çocuğun dahi sahip olduğu özel haklara ilişkin bir yetenektir.

1.3.1.1. Tanımı

Hak ehliyeti TMK'nın 8. maddesinde düzenlenen temel bir kavramdır. “*Her insanın hak ehliyeti vardır*” cümlesine dayanarak, hak ehliyetini, insanları, yaşlı, genç, fakir, zengin, mahkûm, özgür, ayırt etme gücüne sahip, akıl hastası gibi çeşitli kalıplara sokmadan herkesin sahip olabildiği ehliyet türü olarak tanımlamak mümkündür. Öyle ki, kişi, deyim yerindeyse hiç kolunu kıpırdatmadan hak sahibi olabilir, borç altına dahi girebilir. Kişinin belki de hiç görmediği uzak bir akrabasının ölümü halinde mirasa hak kazanması söz konusu olabilir. Bu durumda kişinin miras hakkına sahip olması için bir eyleme ihtiyaç yoktur. Annesinin rahminden henüz ayrılan, dünya ile yeni tanışacak olan bir bebeğin bile mirası kazanmasına engel yoktur¹⁴. İşte bu durum hak ehliyeti ile ilgilidir.

1.3.1.2. Hak Ehliyetinin Temel İlkeleri

Hak ehliyetinin temel ilkelerinin ne olduğunu anlamak için hak ehliyetini düzenleyen TMK m. 8'e bakmak yeterlidir. Burada “*Her insan*” demekle, kanun koyucu, insanlar arasında ayırım yapmamış ve bütün insanların medeni haklardan istifade edebileceğini hükme bağlamıştır. Kişiler arasında dil, din, ırk, renk, mezhep, siyasi düşünce gibi ayrımların olmaması gerektiği genellik ilkesinin bir sonucudur¹⁵.

¹⁴ Rona Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, (6. Bası), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015, 416; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 98.

¹⁵ Abdülkadir Arpacı, *Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler)*, (2.Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul 2000, 143; Oğuzman, vd., 44; Dural ve Ögüz, 39-40; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 101. Hak ehliyetine hâkim olan ilkeleri Anayasamızda da görmemiz mümkündür. Anayasa 10. maddesinde “*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.*” diyerek insanlar arasında eşitliği ayrıca garanti altına almıştır. Dilşad Keskin, İhsan Erdoğan, *Türk Medeni Hukuku*, (3.Baskı), Gazi Kitabevi, Ankara 2020, 213.

Hak ehliyetine egemen olan diğer bir ilke ise eşitlik ilkesidir. Eşitlik ilkesi, çağdaş ve gelişmiş toplumların en önemli araçlarından ve fakat insanlar arasında eşitliğin sağlanması uzun yıllar sürmüştür¹⁶. Demokratik, laik, sosyal ve çağdaş bir hukuk devleti olan ülkemizde de eşitlik ilkesine önem verilmektedir. Eşitlik ilkesi Anayasamız dışında, TMK'nın 8. maddesinin 2. fıkrasında da kendini göstermektedir. Hukuk düzeninin sınırları içerisinde insanlar arasında ayırım yapılmaması gerektiğini düzenleyen Anayasa hükmü (m.10), bir sınır çizerek, fiili olarak birtakım eşitsizliklerin olabileceğinin önünü açmıştır¹⁷. Fiili eşitsizlikler bir yana, gerçekten de kendini ifade edemeyecek durumda olan küçük bir çocuk veya kısıtlanan bir birey hak ehliyeti çerçevesinde sahip olduğu birtakım hakları kullanabilsin diye yasal temsilcilik kurumu düzenlenmiştir.

Eşitlik ilkesi uluslararası düzlemde İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde de açık olarak düzenlenmiştir. Bildirinin birinci maddesinde *"Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdanla donatılmışlardır, birbirlerine kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar."* hükmü yer almakta ve devam eden ikinci maddede *"Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka türden kanaat, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuş veya başka türden statü gibi herhangi bir ayırım gözetilmeksizin, bu Bildirgede belirtilen bütün hak ve özgürlüklere sahiptir."* denmektedir. Eşitlik ilkesi eşit olanların eşit muamele görmesini, eşit olmayanların da eşit olmama durumlarına göre muamele görmesini ifade eder¹⁸.

1.3.1.3. Hak Ehliyetine Getirilen Sınırlamalar

Hak ehliyetine sahip olanlar, her ne kadar eşit olsalar da bazı özel ve doğal durumlardan dolayı hukukun gerektirdiği ölçüde sınırlamalara tabi olabilirler. Örneğin, evlenmek, aslında bir haktır. Hatta öyle ki, AİHS'de¹⁹ de düzenlenmiştir. Evlenmek bir hak olsa da herkes bu hakkı kullanamaz. Örneğin on beş yaşındaki bir çocuğun

¹⁶ Sera Reyhani Yüksel, "Türk Medenî Kanunu Bakımından Kadın-Erkek Eşitliği". *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18 (2), 2014, 175-200 Eşitlik ilkesi, içerisinde ayrımcılık yasağını da barındırır. Ayrımcılık yasağı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde de (AİHS m.14) düzenlenmiştir ve esasen eşitlik ilkesini gerçekleştirmek amacı taşımaktadır.

¹⁷ Akipek vd., 273

¹⁸ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 103.

¹⁹ AİHS m.12, *"Evlilik çağına gelmiş erkekler ve kadınlar bu hakkın kullanılmasını düzenleyen ulusal yasalara uygun olarak evlenmek ve bir aile kurmak hakkına sahiptir."* Hükmünü içermektedir. Anayasamızda evlenme hakkına ilişkin özel bir düzenleme olmasa da ailenin toplumun temeli olduğu ve eşler arasında eşitliğe dayalı olduğu vurgulanmaktadır.

evlenebilmesi mümkün değildir²⁰. Yine benzer şekilde, vasi olabilmek, evlat edinebilmek, ergin kılınma talebinde bulunmak, vasiyetname yapmak gibi kanunun tanıdığı hakları kullanabilmek için kanun koyucunun belirlediği yaşa erişmiş olmak gerekir²¹.

Kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu hususu ayırık olmak üzere, hak ehliyetinde cinsiyete ilişkin sınırlamaların da olduğu görülmektedir. Örneğin, çocuğun tanınması veya soybağının reddi davasının açılması sadece erkeğe ait haklardandır. Zira ana ile çocuk arasındaki soybağı doğumla kurulur (TMK m.282). Evlilik sona erdikten sonra 300 günlük bekleme süresi ise sadece kadına özgüdür (TMK m.132). Nitekim kadının bekleme süresi içerisinde evlenip bir çocuk doğurması nesep karışıklıklarına yol açar. Bu gibi durumlar işin doğası gereğidir²².

Kişilerin, akıl hastası olmaları veya ayırt etme gücünden sürekli yoksun olmaları hak ehliyetinde bir değişikliğe yol açmamakla birlikte, ayırt etme gücüne sahip olmayanlar, hukuki işlem yapsalar dahi yaptıkları hukuki işlemler geçersizdir. Akıl hastalığı ayırt etme gücünü ortadan kaldırmasa bile, kişilerin evlenebilmesi için akıl hastalığının evlenmeye engel olmadığına dair sağlık kurulu raporu almaları gerekir (TMK m.133).

Bazen de şeref ve haysiyet sahibi olmamak bazı işleri yapmaktan kişileri alıkoyabilir. Bu durumda hak ehliyeti sınırlanmış olur. Örneğin TMK m. 418/b.2 haysiyetsiz hayat sürenlerin vasi olamayacağını hüküm altına almıştır. Yine kasten işlenen bir suçtan dolayı hapis cezası alanlar velayet hakkından yararlanamazlar²³.

²⁰ Evlenebilmek için TMK, 17 yaşını doldurmuş olma şartını aramıştır (TMK m. 124). Olağanüstü bir sebep varsa 16 yaşını dolduranlar ise ancak hâkim kararı ile evlenebilirler (TMK m. 125). Eski Medeni Kanun'da “Erkek on yedi kadın on beş yaşını ikmal etmedikçe evlenemez” hükmü yer alıyordu. Kadın erkek eşitliğinin sağlanması ve erken yaşta evliliğin önüne geçilmesi amacıyla, hüküm değiştirilmiştir. Mert Namlı, “Yeni Medeni Kanun’un Evlilik Hukukunda Yaptığı Değişiklikler”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(2), 2003, 241-388.

²¹ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 107; Hatemi, 6; Serap Helvacı, Fulya Erlüle, *Medeni Hukuk*, Legal Yayıncılık, İstanbul 2021, 64; Dural ve Ögüz, 41-42.

²² Mustafa Dural, Tufan Ögüz, M. Alper Gümüş, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku c. III*, (16. Bası), Filiz Kitabevi, İstanbul 2021, 61.

²³ TCK m. 53: “Kişi, kasten işlemiş olduğu suçtan dolayı hapis cezasına mahkûmiyetin kanuni sonucu olarak; c) Velayet hakkından; vesayet veya kayıymlığa ait bir hizmette bulunmaktan, ”; Ömer Anayurt, *Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları*, (Güncellenmiş 21.Baskı) Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, 358.

Yabancı uyruklu da olmak kişilerin hak ehliyetini bazen etkileyebilir. Örneğin yabancıların taşınmaz mal edinmeleri çeşitli sınırlamalara tabidir. Tapu Kanunu²⁴ m.35 birinci fıkrasında, “*Kanuni sınırlamalara uyulmak kaydıyla, uluslararası ikili ilişkiler yönünden ve ülke menfaatlerinin gerektirdiği hallerde Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen ülkelerin vatandaşı olan yabancı uyruklu gerçek kişiler Türkiye’de taşınmaz ve sınırlı ayni hak edinebilirler. “hükümünün yanında aynı maddenin ikinci ve üçüncü fıkrası, “Kanuni sınırlamalara uyulmak kaydıyla, uluslararası ikili ilişkiler yönünden ve ülke menfaatlerinin gerektirdiği hallerde Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen ülkelerin vatandaşı olan yabancı uyruklu gerçek kişiler Türkiye’de taşınmaz ve sınırlı ayni hak edinebilirler. Yabancı uyruklu gerçek kişilerin edindikleri taşınmazlar ile bağımsız ve sürekli nitelikteki sınırlı ayni hakların toplam alanı, özel mülkiyete konu ilçe yüz ölçümünün yüzde onunu ve kişi başına ülke genelinde otuz hektarı geçemez. Cumhurbaşkanı kişi başına ülke genelinde edinilebilecek miktarı iki katına kadar artırmaya yetkilidir” şeklinde düzenlenmiştir. Ayrıca yabancılar kooperatif yönetim kurulu ve denetleme kurulu üyesi de olamazlar (Kooperatifler Kanunu m.56,65).*

1.3.2. Fiil Ehliyeti

Kişilere tanınan haklardan kişilerin faydalanmaları için hak ehliyeti yeterli iken, bu hakları bizzat kullanabilmeleri için, hak ehliyetine ek olarak, kişilerin fiil ehliyetinin olması gerekir. Fiil ehliyetinin ne anlama geldiği, fiil ehliyetine sahip olmak için gerekli şartların neler olduğu, TMK’nın 9, 10, 11, 12 ve 13. maddelerinde düzenlenmiştir.

1.3.2.1. Tanımı

Kanun koyucu, TMK m. 9’da fiil ehliyetinin ne olduğundan bahsetmişse de tam bir tanım yapmamıştır. Günlük hayatımızda çeşitli olaylar meydana gelmektedir. Bir mağazaya girildiğinde, küçük bir çocuğun, kendisi için tek başına kıyafet aldığını görmek şaşırtıcı olabilir. Çünkü bu çocuğun yaşı itibari ile tek başına kıyafet seçmesi ve ödeme yapıp satın alması olası değildir. Akıl sağlığı yerinde olmayan birinin başkalarına zarar vermesi halinde, o kişinin akıl sağlığının yerinde olmadığını bilmek, onun sorumluluğunun olamayacağı anlamına gelmektedir. Çünkü kişilerin hak sahibi

²⁴ Tapu kanunu, (T.C) Resmi Gazete, 2892, 29.12.1934.

olabilmesi veya haksız olarak verdikleri zararlardan sorumlu tutulabilmesi, bir takım şartlara bağlanmıştır. Bir kimsenin kendi yapmış olduğu eylemlerle hak iktisap etmesi, sahip olduğu hakkı değiştirebilmesi veya borç altına girebilmesi fiil ehliyeti kavramını oluşturur. Kişinin sahip olduğu hakları devredebilmesi veya sona erdirebilmesi fiil ehliyetinin varlığı ile mümkündür. Bazen kişinin hakkını kazanması dava yolu ile mümkün olmaktadır. Bu halde usul işlemi yapabilmek için dava ehliyetine sahip olmak gerekir. Dava ehliyetine sahip olabilmek için fiil ehliyetine sahip olmak gerekmektedir²⁵.

1.3.2.2. Hak Ehliyetinden Farkı

Yukarıda değinildiği gibi hak ehliyetinin genellik ve eşitlik ilkesi vardır ve bu ilkeler gereği hiçbir insan hak ehliyetinden mahrum bırakılamaz. Fiil ehliyeti ise doğuştan gelmeyip kişinin kendi isteğiyle kendisi için hak edinebilmesi ve borç altına girmesidir. Genellik ve eşitlik ilkesi fiil ehliyeti için geçerli değildir. Fiil ehliyeti herkes için farklılık arz etmektedir. Kişinin sahip olduğu özelliklere göre fiil ehliyetinin türü de değişmektedir²⁶.

Hak ehliyeti ile fiil ehliyeti arasında kesin bir sınır çizemeyiz. İki kavramda birbirleriyle yakın ilişki halindedir. Fiil ehliyetine sahip olmak aslında hak ehliyetine sahip olmaktan geçer. Bir aracı satabilmek için öncelikle araç üzerinde hak sahibi olmak gerekir. Aracı satmak kişinin kendi isteğiyle borç altına girmesi demektir bunun için fiil ehliyeti gereklidir²⁷.

1.3.2.3. Fiil Ehliyetinin İçeriği

Fiil ehliyeti, özel hukukta yer alan hakları edinebilmeyi veya özel hukuka ilişkin konularda borç altına girebilmeyi kapsar. Fiil ehliyetinin hukuk alanında çeşitli türleri vardır. Bunlar; hukuki işlem yapabilme ehliyeti, haksız fiillerinden sorumlu olma ehliyeti ve yargılama hukukunda karşımıza çıkan dava ehliyetidir²⁸.

²⁵ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 114; S. Helvacı, 51; Kemal Gözler, *Genel Hukuk Bilgisi*, (16.Baskı), Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa 2016, 109-110; Arpacı, 14; Dural ve Ögüz, 47; Oğuzman, vd., 51; Akipek vd., 279

²⁶ Dural ve Ögüz, 48

²⁷ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 120.

²⁸ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, 429; Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, *Hukukun Temel Kavramları*, (15.Baskı), Dora Yayıncılık, Bursa 2018, 224;

Hukuki işlem yapabilme ehliyetinden bahsetmeden önce hukuki işlemin ne olduğunu açıklamak gerekir. Hukuki bir sonucun ortaya çıkmasını sağlamak amacıyla, bir veya birden fazla kişinin dış dünyaya açıkladıkları arzuya, hukuki işlem denir²⁹. Gerçekleşmesi istenen hukuki sonuç yeni bir hukuki durum yaratmak şeklinde olabileceği gibi, var olan hukuki ilişkiyi sona erdirmek veya değiştirmek şeklinde de olabilir. İşte bu söz konusu işlemleri yapabilmek için fiil ehliyetine sahip olmak gerekmektedir. Tasarruf ehliyeti de hukuki işlem ehliyetinin içerisinde yer alır. Bu ehliyete sahip olmadan bir tasarruf işlemi yapılırsa o işlem geçerli olmaz. Tasarruf yetkisi ile tasarruf ehliyetini karıştırmamak gerekir. Tasarruf ehliyeti geçerli bir hukuki işlem yapılması için kişide bulunması gereken şartları ifade ederken, tasarruf yetkisi direkt olarak kişiyi ilgilendirmez. Tasarruf yetkisi, kişinin tasarruf işlemi yapma kabiliyetini değil, kişinin tasarruf işlemine konu olan şey üzerindeki etkisini ifade etmektedir³⁰. Yani kişinin tasarruf işlemi yapabilmesi için üzerinde değişiklik yapabileceği bir hakkının olması ve bu hakkın da tasarrufa elverişli bir hak olması gerekmektedir³¹.

Kişilerin bazı davranışları başkalarına zarar verebilir. Bu davranışlar, borçlunun borcuna sadık olmayıp, borcunu gereği gibi veya hiç yerine getirmemesinden³² veya bir kişinin hukuka aykırı bir eylemle, bir başkasının kişiliğine örneğin, vücut bütünlüğüne veya mal varlığına zarar vermesinden kaynaklanabilir. Söz konusu fiillerin hukuki sonuçlarından sorumlu olabilmek için kusurun olması gerekir. Bir kimseyi kusurlu addetmek o kimsenin ayırt etme gücünden yoksun olmamasına bağlıdır³³.

Günlük hayatta pek çok olay yaşarız. Yaşadığımız olayların bir kısmı hukuku ilgilendirmezken bir kısmının hukuk aracılığıyla çözülmesi gerekir. İşte, hukukun bir sonuç bağladığı olaylara hukuki olay, insan iradeleri ile meydana gelen hukuki olaylara

²⁹ İsmail Kayar, İlhan Üzülmüş, *Hukukun Temel Kavramları*, (11. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, 358.

³⁰ Dural ve Ögüz, 50.

³¹ Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt V/1, 1, (Genişletilmiş 2. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, 171.

³² Sözleşme öncesi görüşmelerde dürüst davranılmamasının sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk olduğu öğretide bir kısım yazarlar tarafından kabul edilmektedir. Ayrıca öğretide sözleşme öncesi görüşmelerde dürüst davranılmamasının haksız fiil sorumluluğunu gerektirdiği görüşünde olanlar da vardır. Görüşler için bkz. Süleyman Yalman, *Türk-İsviçre Hukukunda Sözleşme Görüşmelerinden Doğan Sorumluluk*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006, 69 vd.

³³ Vehbi Umut Erkan, İpek Yüceer, "Ayırt Etme Gücü", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 60(3), 2011, 485-522, 507.

da hukuki eylem(fiil) denir³⁴.Hukuki fiiller hukuka aykırı veya hukuka uygun olabilmektedir. Hukuka aykırı fiiller insanların haksız davranışları sonucu başka insanları zarara uğrattığından, haksız fiil olarak adlandırılmaktadır. Bir hukuki olayda yer alan fiilin hukuka aykırı olabilmesi için esasen insanın hukuka aykırı davranışında kusur olması gerekir. Fakat bazen kişinin hiçbir kusuru olmasa da hukuki olay sonucu bir şahsa zarar verilmişse haksız fiil sorumluluğu vardır. Bu nedenle haksız fiillerde kendi içinde kusura dayanan haksız fiil ve kusura dayanmayan haksız fiil olarak ayrılmaktadır³⁵.

TBK m.49'a göre haksız fiilin dört tane şartı vardır. Bunlar; hukuka aykırılık, kusur, zarar ve illiyet bağıdır. Kusurlu sorumluluk halinin şartlarından olan kusurun ne olduğu konusunda kanunda bir tanım mevcut değildir. Tanımın olmamasının sebebi öğretide tartışılmıştır. Kimisine göre kusurun zaten açık ve net bir anlamı vardır ve tanıma ihtiyacı yoktur. Kimisine göre ise kusur ahlaki bir kavramdır; ahlak hususu da değişen bir durum olduğundan kusuru tanımlamaya gerek yoktur³⁶.Kusur kelime anlamı itibariyle “bilerek veya bilmeyerek bir işi gereği gibi yapmama, eksiklik” demektir³⁷. Hukuki kavram olarak ise hukuka aykırı sonuca yönelmiş bir irade eksikliği olarak tanımlanabilir³⁸. Kendilerini idare edemeyen, iradelerinde eksiklik olan kişilerin başkalarına verdikleri zarardan kusurlarından söz edilemeyeceği için kusur sorumlulukları yoktur³⁹.O nedenle sorumluluğu tespit etmede kusur önemli rol oynar. Kusurlu hareket sonucu maddi veya manevi zarar ortaya çıkmışsa, zararla kusur arasında da uygun illiyet bağı varsa haksız fiilin şartları oluşmuştur (TBK m.49,50).

Kusursuz sorumluluk hali ise meydana gelen hukuka aykırı fiille başkasına zarar verenin kusuru olmasa bile sorumluluğunun olduğu haksız fiil türüdür. Kusursuz sorumluluk hali hakkaniyetli olma düşüncesi, yaşamımızda karşı karşıya kaldığımız tehlike düşüncesi ve kişilerin işlerini yaparken özenmesi gerektiği düşüncesi neticesinde

³⁴ Zahid Çandarlı, “Haksız Fiilin Tarifi ve Unsurları”, *Adalet Dergisi*, 40(5), 1949, 609-622, 609.

³⁵ Eren, 555; Gökhan Antalya, *Marmara Hukuk Yorumu Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1*, 2, 47 ; Kayıhan ve Ünlütepe, 224; Mehmet Ayan, *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)*, (11.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, 249; İhsan Erdoğan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (4.Baskı), Gazi Kitabevi, Ankara, 2019, 120

³⁶ Detaylı tartışmalar için bkz. Cengiz Koçhisarlıoğlu, *Haksız Eylem (Fiil) Kusuru*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, 17 vd.; Çandarlı, 617.

³⁷ <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi 10.12.2022)

³⁸ Erdoğan, 124; İhsan Erdoğan, “Haksız Fiilde Kusurluluk ve Özellikle Kusur Unsuru”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), 1990, 109-134, 117.

³⁹ Doruk Gönen, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (1.Baskı) Filiz Kitabevi, İstanbul, 2021, 80.S. Helvacı, 76.

ortaya çıkan bir kurumdur (TBK m.65,66,67,69)⁴⁰.Örneğin KTK'nın⁴¹ 85.maddesine göre motorlu araç işletenler motorlu aracın verdiği zararlardan kusursuz da olsa sorumludurlar.

Çalışmanın konusunu oluşturan sınırlı ehliyetsizlerin haksız fiil ehliyetlerine değinmekte fayda vardır. Sınırlı ehliyetsizlerin hukuka aykırı fiillerden sorumlu olması ayırt etme güçlerinin olmasının bir sonucudur (TMK. 16/2)⁴². Gerçekleştirdikleri davranışın önemini kavrayacak akla sahip olmaları onların, hukuki eylem yeteneklerinin olduğunu gösterir. Hukuka aykırı eylemlerde ise, kusurlu harekette bulunup bulunmama konusunda iradelerini kullanabilecek olmaları haksız fiilin sonucuna katlanmalarını gerektirir.

Sorumluluğun tam anlamıyla doğması için ayırt etme gücünün varlığının net olarak saptanması gerekmektedir. Sınırlı ehliyetsiz olarak adlandırılan kişilerin ayırt etme güçleri tamdır. 18 yaşını tamamlamayan küçüklerden ayırt etme gücü yerinde olmayanlar tam ehliyetsizdir. Bu kişilerin hukuka aykırı eylemlerden sorumlulukları yoktur⁴³. Bizim hukukumuzda hangi yaş aralığında olanların sınırlı ehliyetsiz olduğu hususunda bir düzenleme mevcut değildir. Ceza hukukunda yer alan ceza ehliyetindeki yaş aralıkları bu konuda fikir verse de olayın özelliklerine ve küçüğün söz konusu olaydaki durumu, hukuka aykırılığı, algılama ve kavrama yeteneğine bakılır. Ayırt etme gücünün varlığı ya da yokluğu sınırlı ehliyetsiz küçükler için somut olaya göre belirlenmelidir. Küçük, ayırt etme gücüne sahipse ve hukuka aykırı eylemde kusuru da varsa sorumluluğu kaçınılmazdır. Fakat yaşının küçüklüğü tazminatta indirim sebebi olmalıdır⁴⁴.Ayrıca

⁴⁰ Antalya-Cilt V/1, 2, 57.

⁴¹ 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu. (1983), T.C. Resmi, Gazete, 18195, 13.10.1983

⁴² Akipek vd., 333; Dural ve Ögüz, 94; Oğuzman, vd., 114; Usta, 161; Ahmet Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*, (4.Baskı), Tuhan Kitabevi, Ankara 2021, 258.Arpacı, 66; Cüneyt Bellican, "Küçüğün (Çocuğun) Kusur, Büyüğün (Ev Başkanının) Kusursuz Sorumluluğu", *Fasikül Hukuk Dergisi*, 2(5), 2010, 34-39, 34.

⁴³ Erdoğan, 121. Hakkaniyet gerektiriyorsa TBK m.65'e göre sorumlu olmaları mümkündür. Bkz. **Yargıtay HGK E.2013/13-749 K.2014/551 T.30.04.2013** "...işlemin hükümsüzlüğünün ileri sürülmesi, somut olay bakımından dürüstlük kuralına aykırı olmamalıdır. Zira, hükümsüzlüğün ileri sürülmesi, dürüstlük kuralına aykırı ve bu bağlamda hakkın kötüye kullanılması niteliğinde ise, dikkate alınmaz (HGK'nun 16.01.2013 gün ve E:2012/3-655, K:2013/63 sayılı ilamı). TMK'nın 452/II.maddesinde ise; " Vesayet altındaki kişinin fiil ehliyetini haiz olduğu hususunda diğer tarafı yanıltmış olması halinde, onun bu yüzden uğradığı zarardan sorumlu olacağı" öngörülmüştür...; "Hakkaniyet iktiza ediyorsa hâkim, temyiz kudretini haiz olmayan kimseyi ika ettiği zararın tamamen yahut kısmen tazminine mahkum eder " hükmü uyarınca, hakkaniyet elverdiği takdirde tam ehliyetsiz olan kişi, diğer tarafın batıl hukuki işleminin hüküm ifade ettiğine güveni nedeni ile doğan zarardan sorumludur.

⁴⁴ Rona Serozan, *Çocuk Hukuku*, (İkinci Basıdan Tıpkı Bası), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017, 289; Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, 452.

hâkimin tazminata karar verirken kusurun ağırlığını da göz önünde bulundurması gerekmektedir (TBK m.51/1).

TMK m.16 yalnızca haksız fiilden bahsetmiş olsa da hukuka aykırı eylem kapsamına alınabilen ve sınırlı ehliyetsizlerin sorumluluklarının olduğu başkaca alanlar da mevcuttur⁴⁵. Sözleşmeden doğan borca aykırı davranışlarının sonuçlarından da sorumlu tutulmaları mümkündür (TBK m.112,119,122)⁴⁶. Sözleşme öncesi kusurlu davranış varsa, bu halde de ‘kusur’ yeteneğine sahip olan sınırlı ehliyetsizler bundan sorumlulukları vardır⁴⁷. Sözleşme yapılmadan önce, sözleşme yapma ehliyetinin olduğu konusunda karşı tarafı yanıltmasında (ayırt etme gücüne sahip kısıtlının veya küçüğün kasıtlı davranışı yüzünden zarar gören birisinin olması halinde) hali böyledir.

Bir diğer sorumluluk hali olan kusursuz sorumluluk halinde ‘kusur’ un bir önemi olmayacağı için sınırlı ehliyetsizler kusursuz sorumluluk hallerinden biri ile karşı karşıya kaldıklarında tam ehliyetli kişiler gibi sorumlu olacaklardır⁴⁸.

Bazen de sınırlı ehliyetsizin vermiş olduğu zarardan kendisinin değil bir başkasının sorumlu olması söz konusu olabilir⁴⁹. Bu halde, sınırlı ehliyetsizin değil sorumluluğu yüklenecek olan kişinin kusursuz sorumluluk hali mevcuttur. Sınırlı ehliyetsizin meydana getirdiği zarar neticesinde TMK m.369’da yer alan düzenleme gereği ev başkanı olarak adlandırılan kişi veya kişilerin sorumluluğu doğabilir. Ev başkanının evi yönetme yetkisi vardır ve yönetim yetkisine sahip kişi anne babadan başkası da olabilir (TMK m.367,368)⁵⁰. Ev başkanı meydana gelen zarara sebebiyet veren sınırlı ehliyetsize karşı gerekli özeni gösterdiğini ispat ettiği takdirde sorumluluktan kurutulabilir (TMK m.369/1)

Fiil ehliyetinin içeriğini oluşturan dava ehliyetinin sınırlı ehliyetsiz bakımından kullanımına gelince; dava ehliyeti, bir kimsenin kendisi veya vekili aracılığıyla bir davayı açabilme ve davayı yürütebilme ehliyeti olarak tanımlanabilir. Medeni hakları

⁴⁵ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 219; Erdoğan ve Keskin, 258.

⁴⁶ Helvacı ve Erlüle, 77; Sınırlı ehliyetsizlerin borca aykırı davranışlardan sorumlu olabileceği hakkında aksi görüş için Arpacı, 66 dn.225.

⁴⁷ Sözleşme öncesi kusurlu davranışın haksız fiil olduğu görüşü ile ilgili bkz. Cam Baygın, *Culpa in Contrahendo Sorumluluğu ve Amerikan Hukukundaki Uygulaması*, Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(1-2), 2000, 360; Arıkan, 77; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 220.

⁴⁸ Oğuzman, vd., 112

⁴⁹ Bellican, 36.

⁵⁰ Akyüz, 119.

kullanabilme yeteneğine sahip olanlar, haklarını mahkemeler aracılığıyla aramak isterlerse dava ehliyetine sahip olmaları gerekir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun⁵¹ 51.maddesine göre, medeni hakları kullanabilenler dava ehliyetine de sahiptirler.

Kişiler, medeni hukukun verdiği hakları kullanmak için veya verilen haklara saldırı gerçekleştiğinde kendisine tanınan hakları mahkemeler aracılığıyla korumak için, hak ehliyetinin yanında fiil ehliyetine de sahip olmalıdırlar. Hak ehliyetine sahip olanlar davada taraf olabilme ehliyetine sahiptir. Bir davada davacı veya davalı taraf olabilirler. Fiil ehliyetine sahip olunması halinde de davayı yürütebilmek, dava ile ilgili usul işlemleri yapabilmek mümkündür. Dolayısı ile dava ehliyetinin medeni hukuktaki fiil ehliyetinin bir yansıması olduğu açıktır (HMK m.51)⁵². Kişi, dava ehliyetine sahipse kendisi bizzat dava açabilir veya bir başkasına vekâlet vererek kendisini davada temsil etmesini isteyebilir.

Dava ehliyetine sahip olmak için fiil ehliyetinin bütün şartlarına haiz olmak gerektiğine göre fiil ehliyetindeki şartlara sınırlı olarak sahip olan sınırlı ehliyetsizlerin dava açma ehliyetleri kural olarak bulunmamaktadır. Fakat, hukuki işlem ehliyetlerinde de sınır olan sınırlı ehliyetsizler bu sınıra rağmen çoğunlukla yasal temsilcilerinin rızası ile bazen de rızaya lüzum olmaksızın hukuki işlem yapabilmektedirler. O zaman aynı paralelde dava da açabilmelidirler. Yine, haksız fiil sonucu bir başkasına zarar vermeleri halinde bundan sorumlu tutulabiliyor olmaları, verilen zarara karşı açılan davada 'davalı' sıfatını taşıyabileceklerini göstermektedir⁵³.Davalı olarak gösterilecek kişi sınırlı ehliyetsizdir fakat davadaki işlemler yasal temsilciye yöneltilir. Bunun sebebi davanın sınırlı ehliyetsiz aleyhine sonuçlanması halinde, sınırlı ehliyetsiz, dava masrafları, vekâlet ücreti gibi masrafları ödemekle yükümlü olacaktır⁵⁴. Sınırlı ehliyetsizin tek başına dava açabilmesi yasal temsilci tarafından izin verilmesi halinde de mümkündür.

Yasal temsilcilerin sınırlı ehliyetsizler adına bir işlem yaparken onların görüşlerini alması, onlar adına dava açarken de göz önünde bulundurulması gereken önemli bir

⁵¹ Hukuk Muhakemeleri Kanunu, (2010), T: C. *Resmî Gazete*, 27836, 4.2.2011

⁵² Mehmet Ayan, Nurşen Ayan, *Kişiler Hukuku*, (8.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, 52; Cansu Atıcı, *Medeni Usul Hukuku'nda Dava Ehliyeti*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, 53; Rezan Epözdemir, *Medeni Usul Hukuku'nda Taraf Ehliyeti*, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009, 18.

⁵³ Erdoğan ve Kesin, 258; Akipek vd., 333; Dural ve Ögüz, 86; Epözdemir, 19; Atıcı, 190; Oğuzman, vd., 100; Ayan ve Ayan, 76; Zevkliler/Acabey Gökyayla,

⁵⁴ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 196; Arpacı, 58.

hususudur. Türkiye'nin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12. Maddesi "*1.Taraf Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırırlar. 2. Bu amaçla, çocuğu etkileyen herhangi bir adli veya idari kovuşturmada çocuğun ya doğrudan doğruya veya bir temsilci ya da uygun bir makam yoluyla dinlenilmesi fırsatı, ulusal yasanın usule ilişkin kurallarına uygun olarak çocuğa, özellikle sağlanacaktır*" diyerek çocuğun dava sürecinde çocuğun düşüncesinin önemini ortaya koymaktadır. Yargıtay'ın özellikle velayet davalarında çocuğun fikrinin sorulmasına yönelik kararları mevcuttur⁵⁵. Aynı durum bizzat taraf olduğu davalarda da geçerli olmalıdır.

Kural olarak sınırlı ehliyetsizler kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını ilgilendiren konularda dava açıp açmamaya bizzat kendileri karar verirler ve davayı da yasal temsilciye muhtaç olmadan açabilirler⁵⁶. Ayırt etme gücüne sahip bir kimse, kendi kişiliğini, özel hayatını ilgilendiren konularda dava açmaya veya açmamaya zorlanamaz. Temsilcisi dava açmanın kişinin yararına olduğu görüşünde bile olsa bu görüş ancak tavsiye niteliğinde olabilir⁵⁷. Son kararı verecek olan kişi, sınırlı ehliyetsizdir. Her ne kadar Yargıtay'ın geçmiş tarihli içtihatlarında kanuni temsilcinin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklara ilişkin davalarda sınırlı ehliyetsizi temsil etmesi gerektiği yönünde kararlar vermiş olsa da genel olarak kabul gören görüş ve yargıtay tarafından da benimsenen görüş, sınırlı ehliyetsizlerin bu konuda serbest olduğudur⁵⁸. Sınırlı ehliyetsiz kişi davayı

⁵⁵ Atıcı, 195. Ayrıca bkz. Yargıtay 2.H. D E.2016/368 K.2017/1837 T.27.2.2019 "*...belirtilen hükümler değerlendirildiğinde de eksik delillerin bölge adliye mahkemesince toplanması gerektiği anlaşılmaktadır. O halde bölge adliye mahkemesince idrak çağındaki çocuğun görüşünün alınması ve uzmanlardan rapor alınarak toplanan tüm deliller birlikte değerlendirilmek suretiyle sonucu uyarınca ortak çocuk Efraim'in velayeti konusunda bir karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde karar verilmesi doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir.*"

⁵⁶ Erdoğan ve Kesin, 258; Akipek vd., 333; Dural ve Ögüz, 86; Danıştay İDDK E.2021/350 K.2021/360 T.25.2.2021 "*...kısıtlı durumdaki kişilerin taraf olduğu, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davalar dışındaki davalardaki temyiz başvurularının, vesayet makamı olan sulh hukuk mahkemesinin izni ile vasisi tarafından veya vasinin tayin edeceği vekil aracılığıyla yapılabileceği açık olup, vesayet makamından alınmış izin ile davacı ...'in vasisi ...'in ya da vasinin tayin ettiği vekil olmaksızın, bizzat davacı tarafından yapılan temyiz talebinin incelenmesine olanak bulunmamaktadır.*"

⁵⁷ Konu ile ilgili Baki Kuru, sınırlı ehliyetsizi dava açmaya ikna edemeyen temsilciye kayyım atanması için sulh hakimine başvurabilme olanağının olabileceği görüşündedir. Bkz. Baki Kuru,

⁵⁸ Yargıtay HGK E.20217/1896 K.2019/1112 T.24.10.2019 "*...Ayırt etme gücüne sahip (mümeyyiz) küçükler ve kısıtlılar ise kural olarak fiil ehliyetine ve dolayısıyla dava ehliyetine sahip değildir. Bu nedenle davada yasal temsilcileri tarafından temsil edilir. Ancak sınırlı dava ehliyetine sahip bu kişiler kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını kullanmak bakımından yasal temsilcilerinin rızasına muhtaç değildir (TMK m.16). Bu nedenle kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarla ilgili davalarda (boşanma, ayrılık, babalık davaları gibi) dava ehliyetine sahiptirler...*"

tek başına açtığında, hâkim, sınırlı ehliyetsizin davayı tek başına yürütemeyeceği kanaatine varırsa davada kendisini vekil ile temsil ettirmesi için süre verir (HMK m.80). Kanunun düzenlemesi sınırlı ehliyetsizin tek başına dava açabileceği görüşünü desteklemektedir. Vesayet altındaki kişilerin itiraz etme haklarının olduğu kanunun açık düzenlemeleri ile sabittir (TMK m.435,461)

Yasal temsilcinin meslek veya sanat icra etmesi için izin verdiği sınırlı ehliyetsizler, meslek veya sanatını icra ederken karşılaştıkları sorunlarla ilgili dava açma hakkına sahiptirler⁵⁹. Fiil ehliyetinin genişlediği durumda dava ehliyetinin de genişlemesi olağandır. Çünkü bu durumda sınırlı ehliyetsizler, tam ehliyetli gibi her türlü hukuki işlemleri yapabilmektedirler. Çocuğa veya kısıtlıya bir meslek veya sanatla uğraşması için verilen iznin amacı çocuğu veya kısıtlıyı hayata hazırlamak, tek başına işler başarabildiğini görmesinin sağlamak ise, aynı konu ile ilgili bir sorunla karşılaştığı zaman sorunu çözmek için dava açılması gerekiyorsa, söz konusu davayı da açabilmelidir. Aynı durum sınırlı ehliyetsizin serbest mallarını ilgilendiren davalarda da geçerli olmalıdır.

Dava ehliyeti HMK m.115'te düzenlenen dava şartlarındandır. Dava ehliyetine sahip olmayan kişinin dava açması halinde bu durum düzeltilebilecek bir durum ise, sınırlı ehliyetsize yasal temsilcinin açtığı davaya devam etmesi için icazet vermesi gibi, düzeltilmesi istenir, aksi takdirde davanın usulden reddi gerekir⁶⁰.

1.3.2.4. Fiil Ehliyetinin Şartları

Kişiler tam ve sağ doğmakla hak ehliyetine derhal sahip olsalar bile bu husus fiil ehliyeti için geçerli değildir. Bunun için Kanun'un belirlediği bazı şartlar vardır. Bu şartlara haiz kimseler fiil ehliyetini de haizdir. TMK m. 10 ve 14'ü birlikte incelendiğinde ehliyetli için temelde üç şartın öngörüldüğü anlaşılr.

⁵⁹ Atıcı, 206.

⁶⁰ Yargıtay 10.H.D E.2013/4233 K. 2014/562 T.17.1.2014 "... Ayırt etme gücü bulunmayanlar kural olarak dava ehliyetine sahip olmadıkları için davada yasal temsilcileri tarafından temsil edilmeleri gerekir ve dava ehliyeti, dava şartlarından olduğundan, Mahkemece kendiliğinden gözetilir. Somut olayda; davacının, davalı Kurum tarafından sigortalı olarak çalışmaya başladığı tarihten itibaren malul olduğunun belirtildiği; Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu tarafından düzenlenip hükme esas alınan rapora göre, 12.05.2009 tarihinden itibaren çalışma gücünün tamamını kaybedecek şekilde şizofreni hastası olduğu anlaşılan davacının belirlenen hastalığının, dava açma ehliyetini ortadan kaldıracak nitelikte olup-olmadığı araştırılıp, gerekirse, Türk Medeni Kanununun 462. maddesi hükmü de gözetilmek suretiyle vasi tayin edilerek yargılamaya devam edilmesi gerektiğinin gözetilmemiş olması, usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir."

İlk ve olmazsa olmaz şart ayırt etme gücüne, eski kanundaki ifade ile temyiz kudretine sahip olmaktır. Kanun koyucu, ayırt etme gücü kavramının ne olduğunu açıklamak yerine, ayırt etme gücünü ortadan kaldıran hallerin neler olduğunu düzenlemeyi tercih etmiştir. Yaş küçüklüğü TMK m.13'te sayılan hallerden biridir. Kişinin yaşının küçük olması, olaylar karşısında mantıklı hareket etme yeteneğini etkilemektedir. Akıl hastalığı ve akıl zayıflığı da kişinin makul surette hareket etme yeteneğini etkiliyorsa ayırt etme gücünün yokluğuna sebebiyet verir. Yine sarhoş bir kimsenin düşünme yeteneği ve iradesi zayıf olacağından ayırt etme gücünü etkiler.

Ayırt etme gücüne sahip olabilmek için dış dünyada değişen gelişen olayları en azından ana hatlarıyla anlayıp değerlendirme yeteneğinin kişide olması gerekir. Yine yapacağı değerlendirmeyi karşısındakilere açıklayabilecek irade yeteneğinin de olması gerekir. Buradan hareketle, ayırt etme gücü kavramını, ilk bakışta, doğruyu ve yanlış ayırt edebilme veya olup biteni idrak edebilme yeteneği olarak tanımlamak mümkündür. Fakat doğrudan tanıma göre insanları nitelendirmektense, somut olaya bakarak ayırt etme gücünün olup olmadığının saptanması daha makuldür. Kişilerin ayırt etme güçlerinin yerinde olup olmadığına söz konusu somut olayın özelliklerine göre hâkimin karar vermesi gerekir. Bu husus ayırt etme gücünün nisbi olduğunun bir göstergesidir⁶¹. Ayırt etme gücünün hukuki işlem veya eylem yapılırken, yani hareketin yapıldığı anda kişide mevcut olması gerekir.

Fii ehliyetine ilişkin ikinci şart ise ergin olmaktır. Erginlik, çocukluktan çıkıp, belirli bir olgunluğa erişmek olarak tanımlanabilir (TMK m.11).18 yaşının tamamlanması ile kişi ergin olur. Yasal erginlik yaşının yanı sıra ergin olmanın farklı yolları da vardır. Erginlik evlenme yolu ile de olabilir. Bilindiği üzere 17 yaşını dolduran kadın veya erkek evlenebilmektedir. Olağanüstü ve pek önemli bir sebebin varlığı halinde, hâkim evlenmeye izin verirse, 16 yaşını dolduranlar da evlenebilir(TMK m.124,125). Yani 18

⁶¹ Özge Yücel, *Ayırt Etme Gücünden Yoksun Kişiler Adına Alınan Tıbbi Kararlarda Özerklik Hakkının Korunması ve Hasta Talimatları*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, 46; Akipek vd., 286 vd; Erkan ve Yücer , 488; Konu ile ilgili İsviçre Federal Mahkemesi'nin vermiş olduğu bir karar mevcuttur. 7 yaşındaki bir çocuğun av tüfeğiyle arkadaşını gözünden yaraladığında arkadaşına ne kadar zarar verebileceğini düşünemeyeceği yönünde hüküm kurmuştur. 12 yaşındaki bir çocuğun ise elektrik direğinin vidasını sökme eyleminde, bütün sonuçlarını kavramayacak dahi olsa (en azından direğin direncini azalttığını biliyor olması nedeniyle) sorumluluğunun olduğu sonucuna varmıştır. Öztan, *Kişiler Hukuku*, 141.

yaşını doldurmadan da ergin olmak mümkündür. Ayrıca 15 yaşını dolduran küçükler⁶², kendi rızaları ve yasal temsilcilerinin izni ile menfaatlerine uygun olduğuna mahkemenin kanaat getirmesi durumunda da erginlik kazanabilirler (TMK m.12).⁶³ Mahkeme kararı ile ergin olan küçüğün erginliğinin hangi tarihten itibaren sonuç doğuracağı kararda gösterilip ilan edilir. İlane ilişkin husus her ne kadar vesayet altındaki kişiler için düzenlenmiş olsa da velayet altındaki küçüklerle de TMK m.470/II uygulanır. Kişinin ergin olmasına mahkeme karar vermişse bu karar geri alınamaz⁶⁴.

Üçüncü ve son fiil ehliyeti şartı ise kısıtlı olmamaktır. Kanunun saydığı kısıtlanma sebeplerinden⁶⁵ herhangi birisiyle kısıtlanmamış olanlar fiil ehliyetine sahiptir. Kısıtlanan kişiler vesayet altına alınır ve kendilerine vasi atanır. Kural olarak kısıtlama kararı ergin kişiler için verilebilir. Fakat gerek duyulduğunda henüz ergin olmayanların da kısıtlanmasına karar verilebilir; ancak, kısıtlama kararı ergin olduktan sonra sonuç doğur. (TMK m. 419/II.) Kısıtlanan ergin çocuklar, kural olarak vesayet altına alınmayıp velâyet altında bırakılır (TMK m. 419/III). TMK m. 335/II'ye göre de hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe, kısıtlanan ergin çocuklar, ana ve babanın velâyeti altında kalır. Ergin olmayan küçüklerin eğer velisi yoksa sulh hukuk mahkemesince küçüğe vasi tayin edilmesine karar verilir (TMK m.404⁶⁶).

1.3.2.5. Fiil Ehliyetine Göre Kişilerin Sınıflandırılması

Her insan fiil ehliyetinin tüm şartlarını taşımayabilir. Hukukumuzda kişiler fiil ehliyetinin şartlarını taşıyıp taşınamasına göre kategorilere ayrılmıştır. Ehliyetliler ve ehliyetsizler olarak ikili bir ayrım yapılmaktadır. Ayırt etme gücüne sahip, ergin ve kısıtlanmamış kişiler ehliyetlilerdir. Bu kişilere tam ehliyetli adı verilir. Ehliyetliler grubuna dahil olup korunmaları amacı ile kendilerine yasal danışman atanan kimseler de vardır. Bu kimseler ehliyetlerine getirilen sınırlama ile sınırlı ehliyetliler olarak adlandırılırlar Fiil ehliyetinin şartlarında eksiklik olanlar ehliyetsizlerdir. Bunlardan ayırt

⁶² Küçük başvuruda bulunurken 15 yaşını tamamlamamış olsa bile hâkim karar verirken küçük 15 yaşını tamamlamış olmalıdır. Oğuzman, vd., 70-71.

⁶³ Akkurt vd., 209-210; Emine Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, (7.Baskı), Pegem Akademi, Ankara 2020, 106; Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, *Medeni Hukuk*, Gün Matbaası, İstanbul 1969, 97.

⁶⁴ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 139.

⁶⁵ TMK m.405 vd. hükümlerinde sayılan kısıtlanma sebepleri şunlardır: Akıl hastalığı ve akıl zayıflığı, savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşam tarzı, kötü yönetim, bir yıldan fazla özgürlüğü bağlayıcı ceza ile mahkûm olma ve isteğe bağlı kısıtlanma.

⁶⁶ Akipek vd., 301.

etme gücü olmayanlara tam ehliyetsiz adı verilirken, ayırt etme gücüne sahip olup kısıtlı veya küçük olanlara sınırlı ehliyetsiz denmektedir.

1.3.2.5.1. Tam Ehliyetliler

Kişileri ehliyetli olarak nitelendirebilmek için fiil ehliyetinin üç şartını da taşımaları gerekir. Ayırt etme gücü yerinde olup ergin olanlar ile herhangi bir sebepten ötürü kısıtlanmamış olanlar tam ehliyetlidir. Tam ehliyetliler, kendi fiilleri ile hak sahibi olabilecekleri gibi yine kendi fiilleriyle borç altına girebilirler. Bu kişilerin hukuka aykırı eylemlerinden dolayı bir başkasına zarar verdiklerinde sorumlulukları vardır. Taraf ve dava ehliyetine de sahiptirler ⁶⁷.

1.3.2.5.2. Tam Ehliyetsizler

Ayırt etme güçleri yerinde olmayanlar, fiil ehliyetinin sınıflandırılmasında tam ehliyetsizler grubunda yer alırlar. Fiil ehliyetinin temel şartı olan ayırt etme gücüne sahip olmayanlar hukuki sonuç doğuracak beyanda bulunamaz. Tam ehliyetsiz kimseyle hukuki işlem yapmaya yönelik açıklanan irade beyanı da hukuki sonuç doğurmaz. Kanunda belirlenen ayırık durumlar saklı olmak kaydıyla yaptıkları işlemler hukuki sonuç doğurmadığı gibi hukuka aykırı eylemlerden de sorumlulukları yoktur (TMK m.15). Tam ehliyetsizler, hukuki bir işlem gerçekleştirmiş olsalar dahi, söz konusu hukuki işlemin anlamını, sonucunu kavrayacak güçte değildirler. Dolayısı ile yapılan işlem kesin olarak hükümsüzdür.⁶⁸ Açılmış olan bir davada mahkeme tarafından hükümsüzlüğün re'sen dikkate alınması gerekmektedir. Tam ehliyetsizle işlem yapan karşı tarafın iyi niyetli olmasının da bir önemi yoktur.⁶⁹ Yani tam ehliyetsizlik karşısında iyiniyet korunmaz. Tam ehliyetsizin korunması iş hayatının güvenliğinden daha ön planda tutulmaktadır. Konu ile ilgili Yargıtay 14.Hukuk Dairesini vermiş olduğu 2016/4598 esas ve 2016/6146 sayılı kararda “...Dava, ehliyetsizlik iddiasına dayalı ipoteğin terkinde isteğine ilişkindir. Davacının 19.09.2002 tarihinde demans denilen akıl zayıflığı nedeniyle vesayet altına

⁶⁷ Akipek vd., 303.

⁶⁸ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 170-171; Helvacı, 71; Hatemi, 28; Dural ve Ögüz, 69; Tam ehliyetsizin yapmış olduğu hukuki işlemin akıbeti ile ilgili TMK m.15'te açık bir düzenleme bulunmayışı öğretide farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Görüşler için bkz. Akipek vd., 306 vd. Söz konusu hükümsüzlük kişinin iradesinden bağımsız olarak ortaya çıkan hukuki sonuçları kapsamaz. Oğuzman, vd., 89.

⁶⁹ Helvacı, 72; Ayrıca bkz. Yargıtay 1.HD 10.03.2003 T. E. 2003/2166, K. 2003/2523.

alındığı ve iptali istenen ipoteğin ise 28.06.2011 tarihinde tesis edildiği, ipotek tesis tarihinde hak sahibinin kısıtlı olduğu anlaşılmaktadır. ... Bu nedenle de ehliyetsiz kişi ile işlem yapanın iyiniyetli olması da ehliyetsizliği gideremeyecektir. Bu kuralın tek istisnası Türk Medeni Kanunu'nun 410. maddesindeki kısıtlama kararının ilanından önce iyiniyetli üçüncü kişileri etkilemeyeceğine dair düzenleme olup burada da tam ehliyetsizler için iyiniyetin hiçbir şekilde korunamayacağı da ayrıca hüküm altına alınmıştır.

Tüm bu açıklamalardan da anlaşıldığı gibi taşınmaz maliki 2002 yılında kısıtlanmış olup fiil ehliyetinden yoksundur. Bu durumda kısıtlının dava konusu taşınmaz üzerinde ipotek tesisine ilişkin işlemi ehliyetsizlik nedeniyle geçersiz olup davanın kabulü ile dava konusu ipoteğin kaldırılmasına karar verilmesi..." gerektiği nedeniyle bozulmuştur." denilerek tam ehliyetsizler için iyiniyetin korunmadığı sonucuna varmıştır.

Tam ehliyetsizler tek başlarına hukuki işlem gerçekleştiremeyeceğinden, onlar adına hukuki işlem yapacak bir temsilciye ihtiyaçları vardır. Yasal temsilcinin tam ehliyetsizin yapacağı işleme izin vermesi veya tam ehliyetsizin yapmış olduğu işleme icazet vermesi işlemin kesin hükümsüzlüğünü ortadan kaldırmaz.⁷⁰ Ayırt etme gücüne sahip olmayan kişi küçük ise onu temsil edecek olan yasal temsilci, küçüğün annesi ve/veya babasıdır. Ergin bir kişi ise yasal temsilcisi, vesayet makamı tarafından atanacak olan vasidir. Bununla birlikte kısıtlanan ergin çocuklar, kural olarak vesayet altına alınmayıp velâyet altında bırakılır (TMK m. 419/III). TMK m. 335/ II' ye göre de hâkim vasi atanmasına gerek görmedikçe, kısıtlanan ergin çocuklar, ana ve babanın velâyeti altında kalır.

Yasal temsilcinin tam ehliyetsiz adına işlem yapma yetkisi sınırsız değildir. Kanun koyucu, vakıf kurma, kefalet sözleşmesi yapma ve önemli bağışlarda bulunma gibi hukuki işlemleri yasal temsilcinin dahi yapmasına izin vermemiştir. (TMK m.449) Kişilerin yalnızca kendilerinin kullanabilecekleri, başkasına devretmeleri mümkün olmayan haklara gelince, olayları idrak edebilme kabiliyetine sahip olmayanların bu hakları kullanabilmesi mümkün gözükme de, bu konuda Kanun yasal temsilciye de açıkça yetki vermemiştir. Fakat tam ehliyetsizin korunması gerektiğinden bazı durumlarda tam ehliyetsiz adına yasal temsilci karar verebilmelidir. Örneğin, ayırt etme

⁷⁰ Dural ve Ögüz, 69; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 171; Akipek vd., 307.

gücünden yoksun kişi evli ise ve eşi tarafından aldatılıyorsa ayırt etme gücüne sahip olmayan kişi bunun belki de farkına bile varamayacaktır. Dolayısı ile evli kalmaya devam edecektir. Bu durumda tam ehliyetsizin çıkarlarını gözetmesi gereken yasal temsilcisi, tam ehliyetsiz adına boşanma davası açılmasına karar verebilmeli ve boşanma davasını onun adına açma yetkisine sahip olmalıdır⁷¹.

Tam ehliyetsizler ayırt etme gücüne sahip olmadıklarından kusur yetenekleri yoktur. Dolayısı ile tam ehliyetsizlerin hukuka aykırı fiillerinden sorumlulukları da yoktur. Genel kural, hukuka aykırı fiillerinden sorumlu tutulamamaları olsa da istisnai durumlarda sorumlulukları vardır. Örneğin, Türk Borçlar Kanunu'nda⁷² (TBK) düzenlenen kusursuz sorumluluk hallerinde kusur şartı aranmadığından, yalnızca, fiil nedeniyle bir zararın doğması ve bunlar arasında illiyet bağı olması, tam ehliyetsizlerin söz konusu eylemden sorumlu olmalarını gerektirir. Ayrıca hakkaniyet gerektiriyorsa da tam ehliyetsizlerin sorumlulukları olur (TBK m. 65). Bazen ayırt etme gücünden yoksunluk geçici süreli de olabilir. Ayırt etme gücünü geçici olarak kaybeden kişi, bu sırada verdiği zararları gidermekle yükümlüdür. Bununla birlikte ayırt etme gücünün kaybında kusuru olmadığını örneğin, zorla sarhoş edildiğini ispatlayabilirse o zaman hukuki olarak sorumlu tutulamaz (TBK m.59).

1.3.2.5.3. Sınırlı Ehliyetliler

Özel durumları gereği ehliyetlerine sınırlama getirilmiş olanlar sınırlı ehliyetli olarak adlandırılırlar. Sınırlı ehliyetlilerin ayırt etme güçleri tamdır, ergindirler, kısıtlı değildirler ve esasen fiil ehliyetine tam olarak sahiptirler. Fiil ehliyetinin şartlarına haiz olmalarına rağmen fiil ehliyetleri sınırlandırılmıştır. Öğretide fiil ehliyeti kategorisinde sınırlı ehliyetli diye bir grubun yer almaması gerektiğini savunanlar olsa da⁷³ söz konusu sınırlamanın sebebi bu kişilerin menfaatlerinin düşünülmesinden başka bir şey değildir. Bu kişilerin ehliyetlerine getirilen sınırlama iki türdür. Birincisi, evlilik birliğini ekonomik açıdan koruma amacıyla evli kişilerin ehliyetlerine getirilen sınırlamalardır⁷⁴.

⁷¹ Karakaş, 57; Dural vd., 131; Akıntürk ve Ateş, *Medeni Hukuk*, 278.

⁷² Türk Borçlar Kanunu. (2011), T.C. Resmî Gazete, 27836, 04.02.2011

⁷³ Dural ve Ögüz, 66; Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku* 430; Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*, 262.

⁷⁴ Eski Medeni Kanun'da yer alan cinsiyet ayrımı içeren hükümler (örneğin, kadının kocası lehine kefil olmasını sulh hâkiminin onayına bağlayan 169. madde) sebebiyle evli insanlar için sınırlı ehliyetli kavramı

İkincisi ise TMK m. 429 gereği kendisine yasal danışman atanan kimselerdir.⁷⁵ Yasal danışmanlık da oy danışmalığı ve yönetim danışmanlığı olmak üzere iki tanedir. Kanunda düzenlenmemiş olsa da oy danışmanlığı ve yönetim danışmanlığının birleşmesi de mümkündür. Bu danışmanlık türü karma danışmanlık olarak öğretilde kabul edilmektedir.⁷⁶ Karma danışman atandığı kişinin mallarını yönetme yetkisine sahip olur. Oy danışmanlığı için TMK m.429'da belirlenen işleri karma danışmanı olan kişinin yapma yetkisi de yoktur. TMK m.429 dışında kalan işlemleri yasal danışmanın görüşüne ihtiyaç duymadan yapabilir. Karma danışman atanan sınırlı ehliyetlinin durumu sınırlı ehliyetsize yaklaşmıştır⁷⁷.

Oy danışmanlığında Kanun'da belirtilen işlemleri kişinin yapabilmesi yasal danışmanın görüşüne bağlanmıştır. Danışmanın görüşünün alınması, olumlu veya olumsuz yönde oy vererek işleme katılması demektir. Danışman sınırlı ehliyetsiz adına işlemi yapmaz. Dava açma ve sulh olma, taşınmazların alımı, satımı, rehn edilmesi ve bunlar üzerinde başka bir aynî hak kurulması, kıymetli evrakın alımı, satımı ve rehn edilmesi, olağan yönetim sınırları dışında kalan yapı işleri, ödünç verme ve alma, anaparayı alma, bağışlama, kambiyo taahhüdü altına girme, kefil olma gibi hukuki işlemler ancak danışmanın onayı ile yapabilir. Aksi takdirde yapılan işlem geçersiz olur.

Yönetim danışmanı da adından anlaşılacağı üzere bir kimsenin mallarının yönetimi için tayin olunan danışmandır. Danışmanın yapacağı şey malları yönetmektir. (TMK m.429/II).

1.3.2.5.4. Sınırlı Ehliyetsizler

Fiil ehliyetinin bütün şartlarına tam anlamıyla sahip olmayıp, doğal ve belki de en önemli şarta sahip olanlar sınırlı ehliyetsiz grubuna girmektedir. Adından da anlaşılacağı üzere bir ehliyetsizlik vardır, fakat bu kişiler yukarıda bahsedilen doğal şarta, “*ayırt etme*

kullanılıyordu. Cinsiyet ayrımı yapan bu hükümlere TMK'da yer verilmemiş olsa da ailenin ekonomik varlığının korunması için getirilen bazı düzenlemeler (örneğin, TMK m. 199 gereği eşlerin tasarruf yetkisinin kısıtlanması) doğrultusunda, aleyhine sınırlama koyulan eş için sınırlı ehliyetli kavramını kullanmak yanlış olmayacaktır. Farklı görüş için bkz. Şükran Şıpka, ” Türk Hukukunda Eşlerin Hukuki İşlem Özgürlüğünün Sınırları ” *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 35(1), 2015, 47-58; Akipek vd., 334, 335; Şaban Kayıhan, *Medeni Hukuk Bilgisi* (5.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, 172; Ayan ve Ayan, 61; Erdoğan ve Keskin, 257.

⁷⁵ Ayan ve Ayan, 63.

⁷⁶ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 224; Dural ve Öğüz, 68; Helvacı, 69; Helvacı ve Erlüle, 71.

⁷⁷ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 224. Helvacı ve Erlüle, 71.

gücüne” sahip olduklarından kendi başlarına bir takım hukuki işlemleri yapabilmektedirler. Bu kişiler ayırt etme gücüne sahip olsalar bile, henüz ergin olmadıklarından veya kısıtlandıklarından fiil ehliyetlerinde bir sınır vardır⁷⁸.

Bu kişilerin ehliyetlerinde sınırlamanın olması, hukuki işlemleri gerçekleştirirken serbest olmamaları anlamına gelmektedir. Ayırt etme gücüne sahip olup da küçük veya kısıtlı olanlar kendilerine yük yüklemeyen, zarar vermeyecek olan işlemleri tek başlarına yapabilirler, fakat kendileri için sakıncalı işlemleri yasal temsilcilerinin rızası olmadan yapamazlar. Öte yandan, karşılıksız kazandırma söz konusu olduğunda, kazandırmanın sınırlı ehliyetsize bir yükümlülük getirmediği düşüncesinden hareketle TMK m.16 sınırlı ehliyetsizin bu konuda özgür olduğunu düzenlemiştir. Bu hüküm gereği kişilerin yalnızca kendilerinin kullanması gereken hakları da sınırlı ehliyetsizler yasal temsilcinin rızasına ihtiyaç duymadan kullanabileceklerse de, söz konusu hakların özelliğine göre bazen bu hakları kullanırken yasal temsilcinin bir şekilde katılımına ihtiyaç duyabilmektedirler. Bu çalışmanın ana konusunu da sınırlı ehliyetsizlerin hukuki işlem ehliyetleri oluşturmaktadır.

Dünyaya yeni gelmiş bir bebek, bakıma ve korunmaya muhtaçtır ve bu muhtaçlığını giderebilecek birilerine ihtiyaç duymaktadır. Söz konusu ihtiyaçları karşılayacak olan kişiler ise ilk etapta eğer varsa, velayet hakkına sahip olan ana ve/veya babadır. Çocuk ile ana-baba arasındaki velayet ilişkisi çocuğun doğumu ile başlamaktadır⁷⁹. Küçükler ayırt etme gücüne sahip değillerse tam ehliyetsizler kategorisinde yer alırlar. Ayırt etme gücü yerinde olup velayet altında olmaya devam eden küçükler sınırlı ehliyetsiz olarak adlandırılır ve onların yerine hukuki işlemleri gerileştirecek kişiler, ana-babaları, yani velileridir. Küçük diye adlandırılan kişilerin bakılmaya ve korunmaya olan ihtiyacı sona erdiğinde velayet ilişkisi de sona erer. Küçüklük döneminin en doğal sona erme şekli küçüğün ergin olması yani 18 yaşını tamamlamasıdır. Bunun yanında evlenmenin kişiyi ergin kılacağına ilişkin düzenleme de hukukumuzda mevcuttur. Ayrıca mahkeme kararıyla ergin olmak mümkündür⁸⁰.

⁷⁸ Akipek vd., 319; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 190; Arpacı 55; Helvacı, 80; Oğuzman, vd., 97; Ayan ve Ayan, 66; Erdoğan ve Keskin, 251

⁷⁹ Anne ile çocuk arasında soybağı doğumla kurulmaktadır. Fakat baba ile soybağının kurulabilmesi için doğumun anne ile evli iken gerçekleşmiş olması şartı vardır.

⁸⁰ Hilal Karaca, *Velayet Kavramı ve Velayetin Kapsamı* (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015, 40; Sevgi Usta, *Çocuk Hakları ve Velayet*, (1. Baskı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, 7.

Küçüğü temsil etme yetkisi kural olarak ana-babaya verilmiştir. Ana-babanın evli olması halinde TMK m.336'ya göre "Evlilik devam ettiği sürece ana ve baba velâyeti birlikte kullanırlar. Ortak hayata son verilmiş veya ayrılık hâli gerçekleşmişse hâkim, velâyeti eşlerden birine verebilir. Velâyet, ana ve babadan birinin ölümü hâlinde sağ kalana, boşanmada ise çocuk kendisine bırakılan tarafa aittir." Ana-babanın evli olmaması halinde ise velâyet anaya aittir. Ana küçük, kısıtlı veya ölmüş ya da velâyet kendisinden alınmışsa hâkim, çocuğun menfaatine göre, vasi atar veya velâyeti babaya verir (TMK m.337). Ayrıca TMK m. 348'de belirtilen sebeplerden birinin ortaya çıkması halinde, maddede bahsedilen durumlara sebebiyet veren velinin velayet hakkına son verilebilir⁸¹. Velayet hakkı kullanılırken ön planda olması gereken her zaman çocuğun menfaatidir. Hâkim eğer gerek görürse velayet hakkını ana babadan alabilir, fakat çocuğun temsil edilme hakkını verdiği kişi veya kurum velayet hakkı sahibi olmaz. Küçük velayet altında değilse ancak vesayet altında olabilir (TMK m. 404).

TMK'nın Aile Hukuku Kitabı'nın Üçüncü Kısımında vesayet başlığı altında, kişilerin vesayet altına alınmasını, diğer bir deyişle kısıtlanabilmesini gerektiren hallerin neler olduğu düzenlenmiştir. Söz konusu hükümlerde; akıl hastalığı veya akıl zayıflığı, savurganlık, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılığı, kötü yaşam tarzı, kötü yönetim ve özgürlüğü bağlayıcı ceza varsa kişilerin vesayet altına alınacağından bahsedilmektedir. (TMK m.405,406 ve 407). Ayrıca kişi eğer yaşlılığı, hastalığı gibi durumlarda işlerini kendisi idare edemiyorsa isteği üzerine de vesayet altına alınır (TMK m. 408). Yalnız belirtmek gerekir ki, akıl hastalığı ve akıl zayıflığı gibi sebepler kısıtlanma sebebi olarak sayılsa da akıl hastalığı ve akıl zayıflığı olanlar makul surette hareket edebilme yeteneğine sahip değilse eylem yeteneğine sahip olmazlar. Bu nedenle sınırlı ehliyetsiz değil tam ehliyetsizlerdir⁸².

Vesayet altına alınarak kişilere vasi atanması, onların fiil ehliyetlerine bir sınırlama getirir ve tek başlarına bazı işlemleri yapamamaları sonucunu doğurur. Kısıtlanan kişilerin ayırt etme güçleri tamdır. Ayırt etme gücüne sahip küçükler ile aynı kategoride olduklarından yapabilecekleri veya yapamayacakları işlemler benzer olmasına rağmen bazı hususlarda farklılıklar görülmektedir. Bazı hukuki işlemlerde yasal temsilcinin izni

⁸¹ Velayetin kaldırılmasına ilişkin bkz. Yargıtay 2. HD E.2006/10576 K. 2007/220 T.23/01/2007; Y.H.G.K E.2010/2-356 K.2010/389 T.14.07.2010

⁸² Velidedeoğlu, 97.

yeterli olmayıp vesayet (sulh hukuk mahkemesi) ve hatta denetim (asliye hukuk mahkemesi) makamından da izin alınması gerekmektedir (TMK m. 462-463)⁸³.

Kısıtlıların da tıpkı küçükler gibi korunmaya ve bakıma ihtiyaçları vardır. Eğitim, bakım, gözetim gibi hususlarda kısıtlılara yardım etmesi için onlara vasi atanır. Vasi olarak görev yapan kişi, her zaman kısıtlının yararını ön planda tutmalıdır. Kimlerin vasi olarak atanabileceği kanunla düzenlenmiştir (TMK m.413,414).

Kısıtlıların korunmasına ilişkin hususlar, kısıtlılık kararının ilanından sonra ortaya çıkmaktadır. Kısıtlama kararı verilip de henüz ilan edilmemişse kısıtlıların üçüncü kişilerle ilandan önce yapmış olduğu işlemlerin geçersizliği iddiası dikkate alınmaz (TMK m.410)⁸⁴.

⁸³ Yargıtay 14. HD 2016/13244 E., 2020/4315 K. ve Yargıtay 3.HD 2014/17662 E., 2015/4000 K. Sayılı ilamları TMK m.462/8 uyarınca vesayet altındaki kısıtlı adına vasisinin dava açabilmesi için vesayet makamından izin alınması gerektiğine ilişkindir. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgi/BankasiIstemciWeb/>). Akıntürk /Ateş, *Medeni Hukuk*, 528; Dural vd., 445.

⁸⁴ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 191; Dural vd., 424; Turgut Akıntürk, Derya Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, (20.Bası), Beta Yayıncılık, Ankara 2017, 488.

İKİNCİ BÖLÜM

HUKUKİ İŞLEM EHLİYETİ BAKIMINDAN SINIRLI EHLİYETSİZLERİN DURUMU

2.1.GENEL OLARAK

Sınırlı ehliyetsizler her ne kadar ayırt etme gücüne sahip olsalar da, kendi fiilleriyle hak edinebilmeleri veya borç altına girebilmeleri için sadece ayırt etme gücüne sahip olmaları yeterli olmadığından hukuki işlem ehliyetleri sınırlandırılmıştır. Yapacakları hukuki işlemler için genelde yasal temsilcilerinin rızasına ihtiyaç duyarlar. Bazı hukuki işlemlerde ise yasal temsilcinin rızasına ihtiyaç duymazlar. Bu nedenle sınırlı ehliyetsizler, hukuki tam ehliyetli kişiler ile tam ehliyetsiz kişiler arasında bir konumda yer almaktadırlar⁸⁵.

2.2.SINIRLI EHLİYETSİZLERİN YASAL TEMSİLCİNİN RIZASI İLE YAPABİLECEKLERİ HUKUKİ İŞLEMLER

TMK m. 16'ya göre ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar kendilerini borç altına sokan işlemleri kural olarak yasal temsilcilerinin rızası olmadan yapamazlar. Sınırlı ehliyetsizler hukuki işlem gerçekleştirme ehliyetine her hukuki işlem için tam anlamıyla sahip değildirler. Kanunun amacı sınırlı ehliyetsizi korumaktır. Bu nedenle sınırlı ehliyetsizin gerçekleştireceği işlem malvarlığında azalma meydana getirerek ona borç yükleyen bir işlemse yasal temsilcinin rızasının alınması gereklidir.

2.2.1. Rıza Kavramı

Rıza TDK'da⁸⁶ “*razı olma, isteme, istek*” olarak tanımlanmaktadır. Rıza açıklaması dış dünyaya ulaştığında hukuki bir sonuç meydana getiren, yapılan işlemdeki eksikliği tamamlayan irade açıklamasıdır⁸⁷. Rıza hukuki işlemin hukuken bir anlam ifade etmesini sağlayan bir dış unsurdur.

⁸⁵ Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*, 243; Akipek vd., 321

⁸⁶ <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim tarihi 01.03.2022)

⁸⁷ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 196; Akipek vd., 328.

Yasal temsilcinin, küçüğün veya kısıtlının işlemine en başından razı olması halinde işlem geçerlidir. Rıza açıklamasının karşısında herhangi bir kabule ihtiyaç duyulmadığından tek taraflı hukuki işlemdir. Rızanın açıklanması ile yeni bir hukuki ilişki kurulmaktadır. Bu haliyle rıza, yenilik doğuran hak olarak kabul edilmektedir⁸⁸. Yenilik doğuran hak olarak kabul edilmesinin yanı sıra hukuki işlem olup olmadığı konusunda doktrinde fikir birliği yoktur⁸⁹.

Rıza yasal temsilciye verilmiş bir haktır ve her hak gibi bu hak da kullanılırken hak sahibi tarafından kötüye kullanılmamalıdır. Örneğin, yasal temsilci geçerli ve makul bir sebep olmadan rıza vermekten kaçınmamalıdır. Sınırlı ehliyetsizin menfaati neyi gerektiriyorsa irade beyanını o yönde açıklamalıdır.

2.2.2. Rızanın Kapsamı ve Rızanın Açıklanma Şekli

Yasal temsilcinin sınırlı ehliyetsizin yapmak istediği hukuksal işleme, işlem gerçekleşmeden önce gösterdiği rızaya izin, işlem gerçekleştikten sonra izinsiz yapılan hukuksal işleme rıza göstermesine icazet denmektedir (TMKm.451, eTMK m.394)⁹⁰. Yasal temsilci sınırlı ehliyetsiz işlem yapılırken işleme katılırsa katılma yolu ile rıza göstermiş olur.

Rızanın konusu, yapılacak olan hukuki işleme göre değişkenlik göstermektedir. Rızanın hangi işlem için verildiği açıkça belli olmalıdır. Yasal temsilci tarafından, sınırlı ehliyetsizin yapacağı hukuki işleme verilecek rıza genel bir rıza olamaz. Belirli bir işlem veya birbiri ile bağlantılı işlemler için verilen özel bir rıza olabilir⁹¹. Bu halde verilen rıza, içerisinde açıkça söylenmese bile başkaca hukuki işlemlerin yapılmasını da geçerli kılar. Örneğin, 15 yaşındaki bir küçüğe velisi tarafından arkadaşlarıyla birlikte tatil yapma konusunda izin verildiyse bu izne bağlı olarak bir takım hukuki işlemler (örneğin, kayak takımı kiralama, restoranda yemek yeme gibi) yapılabilir. Tabi bu işlemler arasında bağlantı olması esastır. Küçüğün tatil yaptığı esnada elektronik eşyalar satan mağazadan tablet satın alması, verilen izinin kapsamında değerlendirilmez⁹².

⁸⁸ Oğuzman, vd., 101; Hatemi, 30.

⁸⁹ Akipek vd., 328; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 196; Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, 396;

⁹⁰ Bülent Köprülü, *Medeni Hukuk*, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1970-1971, 169.

⁹¹ Dural ve Ögüz, 88.

⁹² Dural ve Ögüz, 89.

Yasal temsilcinin hukuki işlem için vereceği rıza (izin) veya verdiği rıza (onama) herhangi bir şekil şartına bağlanmamıştır⁹³. Hukuki işlem şekle bağlı olsa dahi bu kural geçerlidir. Rızayı yönelttiği kişi sınırlı ehliyetsizin kendisi veya sınırlı ehliyetsizin işlem yapacağı veya yaptığı karşı taraf olmalıdır⁹⁴. Rıza gösterildikten sonra işlem gerçekleşmişse rızayı geri almak artık mümkün değilken, rızayı işlem gerçekleşene kadar geri almak her zaman mümkündür.

Yasal temsilci rızasını açık bir şekilde, sözlü veya yazılı ifade edebilir. Sınırlı ehliyetsizin yaptığı işleme veya yapacağı işleme hiç ses çıkarmaması ya da özellikle davranışlarıyla yapılan işlemde sakınca olmadığını göstermesi de mümkündür. Bu halde örtülü rızadan bahsedilir. Örneğin, 30 yaşında olup da kendi isteği ile kısıtlanan birinin vasisi, sınırlı ehliyetsizin, arkadaşının ikinci el bilgisayarını almasına izin verdiğini yüzüne karşı açıkça söyleyebilir. Bunun dışında, “*alabilirsin*” şeklinde bir irade açıklamasında bulunmadan, bilgisayarın fiyatını, özelliklerini sorarak, kısıtlının banka hesabına bilgisayarın parasını yatırması da üstü kapalı olarak hukuki işleme izin verdiğini gösterir⁹⁵.

Ayırt etme gücüne sahip küçüklerin kredi kartı kullanmaları hususundan bahsetmek gerekir ki; küçüğe verilen kredi kartı da velinin küçüğün bu kartla yapacağı işlemlere izin verdiğini göstermektedir. Kredi kartları günlük hayatta ve ticaret hayatında önemli rol oynamakta modern dünyada nakit paradan daha çok kullanılmaktadır. Anne babalar çocuklarının da kullanabilmesi için kendi asıl kredi kartlarına bağlı olarak ek kart çıkartıp çocuklarının ek kart ile borçlandırıcı işlem (asıl kartın limiti ile sınırlı olmak üzere) yapmasına izin vermektedir. Kural olarak 18 yaşını doldurmayanlara kredi kartı verilemez⁹⁶ Fakat Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu’nun ⁹⁷ sekizinci maddesinin son fıkrası “*Kart çıkaran kuruluşlar, banka kartı ve kredi kartlarının asıl kart hamiline teslim edilmesini sağlayacak önlemleri almak, reşit olmayan ek kart hamilleri adına*

⁹³ Köprülü, 223; Ayşe Acar Umut, *Vesayet Kurumu ve Vasinin Sorumluluğu*, (2.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, 123.

⁹⁴ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 103

⁹⁵ Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*, 249-250; Gökhan Antalya, Murat Topuz, *Medeni Hukuk (Giriş, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri Cilt I*, (4.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, 217.

⁹⁶ Ebru Tüzemen Atik, “Kredi Kartı Sözleşmelerinde Ek Kart Hamilinin Hukuki Durumu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 0(114), 2014, 105-142; Özkan Cavit Hoşlan, *Kredi Kartı Hamilinin Hukuki Durumu*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007; Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*, 251.

⁹⁷ Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu, (2006), *T.C Resmî Gazete*, 26095, 01.03.2006

düzenlenen banka ve kredi kartlarının asıl kart hamillerine teslimini sağlamakla yükümlüdür” diyerek reşit olmayanlara da ek kart çıkarabilmesinin önünü açmıştır. Burada dikkat edilmesi gereken ek kartın, her küçük için değil ayırt etme gücüne sahip küçük için çıkarılabilecek olmasıdır.

2.2.3. Rızanın Süresi

Yasal temsilcinin vereceği rızanın süresi, işlem yapılmadan önce verilen izin ve işlem yapıldıktan sonra verilen onama açısından farklılık göstermektedir. Her iki durumda da kanunen belirlenen bir süre olmamakla beraber yasal temsilci onay verme hakkını uygun bir sürede kullanmalıdır. Küçükler veya kısıtlılar, yapmak istedikleri hukuki işlem için temsilcilerinden izin istediklerinde, yasal temsilcinin iznini açıklamak için bir süreye ihtiyacı yoktur. Hiç cevap vermeyebilir. Olumlu veya olumsuz cevap da verebilir. Yasal temsilcinin olumsuz cevabına veya hiç cevap vermemesine rağmen sınırlı ehliyetsiz işlemi gerçekleştirirse, işte o zaman TMK m. 451 gereği uygun süre içinde yapılan işleme onay vermesi gerekir ki karşı taraf yapılan işlemle bağlı olsun ya da yasal temsilci onay vermeze karşı taraf işlemle bağılılıktan kurtulabilsin. Çünkü TMK m.451 açıkça “Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi, vasinin açık veya örtülü izni veya sonraki onamasıyla yükümlülük altına girebilir veya bir haktan vazgeçebilir “demektedir. Uygun sürenin tespiti için hâkime başvuruda bulunulabilir⁹⁸. Söz konusu hüküm kısıtlılar için düzenlenmişse de küçüklerin yaptıkları işlemler için de uygulama alanı bulmaktadır⁹⁹. Ayrıca, eğer işleme ilişkin rızasını bildirmesi için süreyi karşı taraf vermişse yasal temsilci karşı tarafa iradesini bizzat açıklamalıdır¹⁰⁰.

Sınırlı ehliyetsizin izin almadan gerçekleştirdiği hukuki işleme ilişkin, yasal temsilcinin hiç bir açıklamada bulunmaması ise işlemi onaylamadığı, reddettiği anlamına gelir¹⁰¹.

⁹⁸Hatemi, 36; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 198, 199

⁹⁹ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 198.

¹⁰⁰ Dural ve Öğüz, 89.

¹⁰¹ Susmanın ret olduğunun tipik bir varsayım olduğunu savunulmaktadır. Bkz. Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, 388. Bu husus, yasal temsilcinin izinsiz yapılan işleme onay vermemesi halinde geçerlidir.

2.2.3. Rıza Verme Yetkisine Sahip Kişi

Sınırlı ehliyetsizlerin ayırt etme gücüne sahip küçükler ve ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar olarak iki ayrı başlık altında incelenmeleri, yasal temsil bakımından bazı hususlarda birbirlerinden farklılık göstermelerinden kaynaklanmaktadır. Kanundan doğan temsil yetkisi her grup için farklı kişilere verilmiştir. Küçükler anne babalarının velayeti altındadırlar. Kısıtlılar ise vesayet makamınca atanmış vasiler tarafından idare edilirler. Dolayısı ile sınırlı ehliyetsizlerden küçüklerin hukuki işlemeleri için rıza gösterecek olan kişiler veliler, kısıtlıların işlemlerine rıza gösterecek olan kişiler vasilerdir.

Velayet hakkını ana ve baba kural olarak birlikte kullandıkları için rızayı da birlikte göstermeleri gerekir. Velayet herhangi bir sebeple (boşanma, ölüm, ayrılık, gaiplik gibi) sadece anne veya sadece baba tarafından kullanılıyorsa velayet hakkına sahip olan kişinin rızası yeterlidir. Türk Hukukunda, evliliğin boşanma ile sona ermesi halinde anne babanın çocuğun velayetini birlikte yürütmelerine ilişkin yasal düzenleme bulunmamaktadır¹⁰². Ancak, velayet hakkı kendisine verilmeyen eşin çocuğu ile ilgili konularda hiçbir şekilde karar verme hakkı yoktur demek doğru olmaz. Çocuğun ebeveyni olmasından kaynaklanan hak ve yükümlülükler devam etmektedir. Örneğin sınırlı ehliyetsiz küçük, hayatı için önemli bir karar verirken sadece velayete sahip kişinin rızasının alınması hakkaniyetle bağdaşmaz¹⁰³. Velayet hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olup bir başkasına devri ya da mirasçılara geçmesi mümkün değildir¹⁰⁴.

Ayırt etme gücüne sahip olan kısıtlılar bir yükümlülük altına gireceklerse mutlaka vasilerinin rızaları gereklidir. Vasi rıza verme yetkisini kullanırken mutlaka sınırlı ehliyetsizin çıkarlarını düşünmelidir. Kısıtlıyı korumakla ve kısıtlıya yardım etmekle

¹⁰² Aylin Tokuş, *Evlilik Birliğinin Boşanma ile Sona Ermesi Halinde Birlikte Velayet*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, 103. Kanunda düzenleme olmamasına rağmen uygulamada birlikte velayet kabul görmektedir. Türkiye'nin 11 No.lu Protokol ile Değişik İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetlerini Korumaya Dair Sözleşme'ye Ek 7 no'lu Protokol'ün onaylanmasının 6684 sayılı Kanun'la uygun bulunması ve Yargıtay 2. Hukuk Dairesi'nin 2016/15771 E. 2017/1737 K. sayılı kararında birlikte velayetin düzenlenmesinin, Türk kamu düzenine açıkça aykırı olmadığı ve Türk toplumunun temel yapısı ve temel çıkarlarını ihlâl etmediğini hükme bağlamasıyla konu gerek uygulamada gerek öğretide yeniden güncel hale gelmiştir; Bilge Öztan, Fırat Öztan, *Boşanmada Birlikte Velâyet ve Birlikte Velâyetin Uygulanmasına İlişkin Modeller*, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2020, (5)1, 2570-2608

¹⁰³ Konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi kararı için bkz. *Meliha Siviş*, B. No: 2015/18910, 9/1/2019, § ...

¹⁰⁴ Hayrunnisa Özdemir, Ahmet Cemal Ruhi, *Çocuk Hukuku*, (Birinci Baskı), Adalet Yayınevi, Ankara 2012, 756.

görevli olan vasinin, vasilik görevi yerine getirilirken özenli davranması gerekir. (TMK m. 466) Aksi takdirde vasilerin sorumlulukları doğar. Buradaki sorumluluk haksız fiil sorumluluğudur ve haksız fiilden sorumlu tutulabilmenin şartlarının oluşması gerekir¹⁰⁵.

Sınırlı ehliyetsizler rıza vermeye yetkin kişiler tarafından temsil edilirler. TBK m.40-48 arasında düzenlenen temsil kavramının ortaya çıkma sebebi birden fazla olabilir. Ticaret hayatında işlerin kolaylaşmasının veya daha hızlı ilerlemesinin istenmesi, temsil kurumunun düzenlenmesinde etkili olabileceği gibi, kendilerini temsil ettiren kişilerin bir başkasının uzmanlığından faydalanmak istemesi de olabilir. İnsanlar bazen, bazı hukuki işlemlerini bizzat kendileri yapamayabilirler. Kişinin içinde bulunduğu koşullar hukuki işlemi bizzat yapamamasına sebep oluyorsa, başkasını o işlemi yapmakla yetkilendirmesi temsil kurumu sayesinde mümkündür. Temsil yetkisi verme temsil olunanın iradesi ile veya kanunun emredici hükümleri dolayısı ile olabilir¹⁰⁶. Sınırlı ehliyetsizler de tek başlarına haklara ve borçlara ehil olmadıklarından kanun onların yapacakları hukuki işlemleri yapabilmeleri için temsilcilerinin olması gerektiği düşüncesiyle düzenleme yapmıştır (TMK m.342,403). Bu halde temsil yetkisi iradi değil kanunidir¹⁰⁷.Temsil etmek izin verme veya icazet vermeden farklı bir kavramdır.

*“Çocuk, zaafî ve yardıma muhtaç olması dolayısı ile her zaman himayeye şayan bir varlık olarak addedilmiştir”.*¹⁰⁸ Kanun koyucu ergin olma yaşı olarak 18 yaşı belirlemiş ve bu yaşa kadar kişinin bir başkası tarafından idare edilmesinin gerekliliğini ortaya koymuştur. Ayırt etme gücüne sahip olmayan çocukların yardıma ve bakıma muhtaç olmasının normal olmasının yanı sıra ayırt etme gücüne sahip olan çocukların da belirli bir yaşa kadar tek başlarına hareket edememeleri de normaldir. Bu nedenle, ayırt etme gücüne sahip küçük adına birtakım işlemleri gerçekleştirecek temsilciye ihtiyaç duyulmaktadır. Erginlik yaşını tamamlamış olsa bile çocuk herhangi bir sebeple kısıtlanırsa vesayet altına alınmasına hâkim gerek görmedikçe velayet altında kalmaya devam eder (TMK m.335/2). Çocukların üstün yararının gözetmek aslolanıdır. Bu nedenle hali hazırda annesi ve babasının velayeti altında olan onlar tarafından uzun yıllar bakılıp gözetilen kısıtlanan ergin çocuk için yeni bir temsilci (vasi) atanması çocuğun üstün

¹⁰⁵ Umut, 132; Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 532

¹⁰⁶ Ayan, *Borçlar*, 231; Cansel ve Özel, 213

¹⁰⁷ Eren, 486.

¹⁰⁸ Cahit Oğuzoğlu, *Medeni Hukuk I Şahsın Hukuku*, (5.Bası), Yeni Desen Matbaası, Ankara 1963, 258.

yararı ilkesine¹⁰⁹ uygun olmaz¹¹⁰. Bunun yanında, anne baba velayet hakkını kullanmaya devam etmek istemeyebilirler. Bu ihtimalde ne olacağı kanunda düzenlenmiş değildir. Velayet hakkını kullanmak istememek bir nevi haklarından feragat etmek demektir. Velayet hakkından feragat edilemeyeceği ana kural olsa bile açık açık çocukla ilgilenmek istemeyen anne babaya çocuğun üstün yararı ilkesi gereği, velayet hakkı bırakılmamalıdır¹¹¹.

Çocuğu temsil edecek kişi *velayet hakkına sahip olan* anne babadır. Velinin her zaman ön planda tutması gereken çocuğun yararadır. Veli çocuğun yararı kapsamında çocuğun anlayabileceği konularda ve onun anlayabileceği ölçüde konu ile ilgili düşüncesinin sormak zorundadır (TMK m.339/3). Anne baba kendilerine tanınan temsil yetkisini suistimal edemezler¹¹².

Temsil yetkisinin kapsamına çocuğun kişilik haklarına ilişkin işlemler ile malvarlığına ilişkin işlemler girmektedir. Veli çocuğunun banka ile ilgili işlerini yapmak, eğitimi ile ilgilenmek, gerektiğinde hastaneye götürmek ve orada da çocuğu temsil etmekle görevlidir. Yapılan her işlem çocuk adına yapılmaktadır. Ana babanın işlemin çocuk adına yapıldığını ayrıca belirtmek zorunda değildirler. İşlemin niteliğinden çocuk adına yapıldığı sonucu çıkıyorsa işlem çocuk adına yapılmış sayılır. Yapılan işlemde bir yükümlülük varsa yükümlülük alınan kısım anne baba adına yapılmış olur¹¹³. Örneğin çocuğu yatılı okula veren anne babanın okulla yaptığı sözleşme çocuk yararınadır fakat anne baba adına yapılmıştır¹¹⁴.

Çocuğun temsil edilmesine ilişkin temsil yetkisi, çocuğun mallarının anne baba tarafından kullanılarak çocuk adına borçlandırıcı işlemler veya tasarruf işlemleri

¹⁰⁹ Çocuğun üstün yararı ilkesi öğretide, ulusal veya uluslararası kaynaklarda da (BMÇHS m.3) kullanılan bir kavram olmasına rağmen tanımı yapılmamıştır. Her çocuğun kendine özgü oluşu, beklentilerinin, ihtiyaçlarının bulunduğu çevrenin, psikolojik ve ahlaki durumun birbirinden farklı oluşu genel bir tanım yapılmamasının sebeplerindendir. Ayça Zorluoğlu Yılmaz, “Sharenting ve Velayet Hakkının Sınırları”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 29(4), 2021, 3393.

¹¹⁰ İlay Çatalbaş, *Türk Medeni Kanunu’nda Velayet ve Ortak Velayet*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, 36.

¹¹¹ Çatalbaş, 115.

¹¹² Oğuzoğlu, 252.

¹¹³ Bilge Öztan, *Aile Hukuku*, (5.Bası), Turhan Kitabevi, Ankara 2004, 659.

¹¹⁴ Çocuğu yatılı okula verme durumu ile ilgili anne babanın velayet hakkından vazgeçmiş sayılacağını öğretide savunanlar vardır. Bkz. Serozan, *Çocuk Hukuku*, 151. Velayet hakkının hukuki niteliği gereği başkasına devri söz konusu olamaz. Sırf yatılı okulda kısa süreli kalacak olması velayet hakkından feragat anlamına gelmez. Anne babanın sorumlulukları devam etmektedir. Çatalbaş, 40.

yapmasıyla kesişmektedir¹¹⁵. Çocuk malları ile ilgili anne babaya malları yönetme, kullanma ve sarf etme yetkileri tanınmıştır (TMK m352-356). Çocuğun serbestçe tasarruf edebileceği serbest mallar istisnadır.

Velinin temsil yetkisini kullanırken vesayet makamından veya denetim makamından izin alması gerekmez (TMK m.342/3)¹¹⁶. Ergin olmasına rağmen kısıtlı olup velayet altında kalmaya devam eden çocukların temsilcileri için de aynı husus geçerlidir. Örneğin TMK m.462'ye göre vasi kısıtlı adına kambyo taahhüdünde bulunabilmek için vesayet makamından izin almalıdır. Veli çocuğu adına kambyo taahhüdünde bulunacaksa kimseden izin almasına gerek yoktur. Yukarıda da değinildiği gibi olgunluğu ölçüsünde çocuğa sorması yeterlidir. Kanun koyucu velayete sahip kişilerin daha özenli davranacağı, çocuğun haklarını en iyi şekilde gözeticeği düşüncesiyle velinin tasarruf işlemi yaparken vesayet dairelerinden izin almasını gerekli görmemiştir¹¹⁷. Fakat bazı kanun maddelerinde tasarruf işlemi yapabilmek için hâkimden izin alınacağı düzenleyerek ana kural istisna getirmiştir¹¹⁸. Bahsedilen kanun maddeleri şöyledir:

TMK m.327/2 “Ana ve baba, yoksul oldukları veya çocuğun özel durumu olağanüstü harcamalar yapılmasını gerektirdiği takdirde ya da olağan dışı herhangi bir sebebin varlığı hâlinde, hâkimin izniyle çocuğun mallarından onun bakım ve eğitime yetecek belli bir miktar sarfedebilirler.” ve TMK m.356/2” Çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için zorunluluk varsa hâkim, ana ve babaya belirlediği miktarlarda çocuğun diğer mallarına da başvurma yetkisini tanıyabilir.” Hükümlere bakıldığında bazı özel durumlarda anne babanın tasarruf yetkisi kısıtlanmakta ve hâkimden izin alınması gerekmektedir.

Bazı durumlarda temsil yetkisi kanun tarafından sınırlandırılmıştır. Öğretide çifte temsil olarak adlandırılan, çocuk ile anne babanın bir sözleşmenin karşılıklı iki tarafı olması halinde anne babanın hem kendileri adına hem de çocuk adına işlem yapmaları hali böyledir¹¹⁹. TMK m.345'e göre böyle bir durumda hukuki işlemin geçerli olması için

¹¹⁵ Onur Altınkan, “Ana ve Babanın Çocuk Mallarına İlişkin Tasarruf İşlemi Yapmaları Konusunda Hukuki Durum”, *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(1), 2021, 63-128, 71.

¹¹⁶ Maddenin düzenlenme biçimi ile ilgili eleştiriler için bkz. Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 416 vd.

¹¹⁷ Akyüz-Çocuk Hakları, 264, 295; Usta, 154

¹¹⁸ Altınkan, 70.

¹¹⁹ Anne ve babadan yalnızca biri vekalet hakkına sahipse bu durumunda velayet hakkına sahip olmayan taraf ile bir sözleşme yapılması halinde çifte temsil olmadığı bazı yazarlar tarafından savunulmaktadır. Bkz.

işleme bir kayyımın katılması ve hakiminde işlemi onaylaması gerekir. Kayyım, çocuğun yerleşim yerindeki vesayet makamı tarafından, önceden belirli olan işler ve özel işler için atanan ve atandığı kişi yararına işlemler yapan kişidir. Kayyımın atanması birlikte, kayyıma özel yetki olarak verilen işlerde ana babanın temsil yetkisi sona ermektedir¹²⁰.

Anne ve baba temsil yetkisini aşmadan işlem yapmalıdırlar (TMK m342/1). Temsil yetkisi kapsamında izin gerektiren konularda çocuğun menfaatine uygun düştüğü ölçüde çocuğa izin vermelidirler. Aksi takdirde, haklı gerekçe olmadan çocuğun menfaatini gerektiren işlemlerde izin verilmemiş olması velayet hakkının kötüye kullanıldığı anlamına gelebilmektedir.

Ayırt etme gücüne sahip kişiler, kanunda sayılan kısıtlama hallerinden biri ile kısıtlandıkları takdirde vesayet altına alınırlar. Dolayısı ile günlük hayatta gerçekleştirecekleri işlemler bakımından kısıtlanırlar. Kısıtlanan kişilere ait yapılması gereken işler ve hukuki işlemler başkaları tarafından gerçekleştirilmelidir. Kısıtlanan ayırt etme gücüne sahip kişilerin işlerini onlar adına yaparak onları temsil edecek olan kişiye vasi denir. Vasi vesayet makamı tarafından atanır (TMK m.448). Temsil görevi vasinin en önemli görevidir. Vasi temsil görevini yerine getirirken vesayet altındaki kişinin mali ve şahsi menfaatlerini gözetmelidir. Vasinin yaptığı işlemlere karşı temsil olunanın vesayet makamına şikâyetinde bulunma hakkı vardır. Ayrıca temsil olunanın, şikâyetle ilişkin vesayet makamının verdiği karara karşı da denetim makamına itiraz etme hakkı vardır (TMK m.461)¹²¹. Ayrıca vasi temsil yetkisini kullanırken olanak ölçüsünde vesayet altındaki sınırlı ehliyetsizin görüşünü almalıdır(TMK m.450).

Serozan, *Çocuk Hukuku*, 274. Aksi görüş Akyüz, 263; Oğuzman ve Dural, 297; Erdem ve Makaracı Başak, 459.

¹²⁰ Oğuzman ve Dural, 299; Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*,498;

¹²¹ Yargıtay 2. H.D 02.05.2008 T. 200/908 E. 2008/6306 K. “*Vesayet organları ve vesayet işleriyle ilgili görevlendirilmiş olan diğer kişiler, bu görevlerini yerine getirirken, iyi bir yönetimin gerektirdiği özeni göstermekle yükümlüdür. (TMK. md. 466) Kanun koyucu kamu vasiyetinde kurduğu bu hiyerarşi ile; vesayet makamının vesayetin yönetimine ilişkin iş ve işlemlerinin Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından denetimini amaçlamıştır. Şu hâlde vesayet makamını vesayetin esası hakkında verdiği nihai kararlar temyizi kabilir. Ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişi ve her ilgili vasinin vesayete ilişkin eylem ve işlemlerine karşı, vesayet makamına şikâyetinde bulunabilir. Vesayet makamının, gerek bu şikâyet üzerine verdiği kararlar (TMK. md. 461) ve gerekse vesayetin yönetim ve yürütülmesiyle ilgili aldığı idari nitelikteki kararlarına karşı, ilgililer tebliğ gününden başlayarak on gün içinde denetim makamına itiraz edebilir. Denetim makamı gerektirdiğinde duruşma yapılarak bu itirazı kesin olarak karara bağlar. (TMK. md. 488) Şu hâlde vesayet makamının vesayetin yöntemi ile ilgili olarak aldığı kararlar kazai nitelikte temyizi kabil olan kararlardan değildir. O halde vesayet makamının vasinin Türk Medeni Kanunu’nun 462/4. maddesine dayanan izin isteği üzerine verdiği kararlar vesayetin idaresine matuf olup, denetim makamı nezdinde itirazı kabil kararlardandır. Açıklanan sebeple, temyiz dilekçesinin görev*

Vasi vesayet altındaki sınırlı ehliyetsiz adına doğrudan temsil dahilinde hareket edebileceği gibi, sınırlı ehliyetsizi dolaylı olarak da temsil edebilir. Vasiliğe atanan kişi için vasilik yapma hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı haktır. Vasi, sınırlı ehliyetsizin işlemlerini kural olarak bizzat yapmalıdır. Ancak gerekli gördüğü durumlarda üçüncü kişiye de *belirli* bir işin görülmesi için yetki verebilmektedir. Örneğin sınırlı ehliyetsiz adına açılacak bir davada bir avukata vekalet vermesi mümkündür. İşin belirli bir iş olması önem arz eder. Zira, vasi bütün yetkilerini bir başkasına devredemez. Vasinin üçüncü kişinin seçiminde dikkatli ve özenli davranması gerekir¹²². Üçüncü kişi de verilen yetki kapsamındaki işi, sınırlı ehliyetsizin menfaatini göz önünde tutarak gerçekleştirmelidir.

Vasilerin temsil yetkisi ile velilerin temsil yetkisi arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Vasinin sınırlı ehliyetsizin hukuki işlemlerini yaparken veliler kadar serbest olmadığı TMK m.462 ve 463' ün düzenlenmesinden açıkça anlaşılmaktadır¹²³. Vasi, söz konusu hükümlerde özel olarak sayılan hukuki işlemleri sınırlı ehliyetsiz adına yapmadan önce, bazen vesayet makamından bazen de denetim makamından izin almalıdır.¹²⁴ TMK m.462'ye göre vasinin vesayet makamından izin almasını gerektiren işlemler;

1. *Taşınmazların alımı, satımı, rehnedilmesi ve bunlar üzerinde başka bir aynî hak kurulması,*
2. *Olağan yönetim ve işletme ihtiyaçları dışında kalan taşınır veya diğer hak ve değerlerin alımı, satımı, devri ve rehnedilmesi,*
3. *Olağan yönetim sınırlarını aşan yapı işleri,*
4. *Ödünç verme ve alma,*
5. *Kambiyo taahhüdü altına girme,*

yönünden reddi ile denetim makamınca gereğinin yapılmak üzere dosyanın yerel mahkemesine geri verilmesine karar verilmesi gerekmiştir.”

¹²² Öztan, Aile Hukuku, 824

¹²³ “Türk Medenî Kanunundaki Düzenlemeler Işığında Vesayet Hukukuna Genel Bir Bakış”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:7, 2005, 102.

¹²⁴ Yargıtay 2. H. D 26.04.2012 tarih, 2011/16225 E., 2012/11101 K. “Davacıların isteği, velayet altında bulunan kısıtlının, bakım ve sağlık kurumuna yerleştirilmesi için izin verilmesi niteliğinde olup, istek Türk Medeni Kanunu’nun 462/13. maddesine dayanmaktadır. İsteği inceleme ve sonucuna göre karar vermek görevi vesayet makamı olarak sulh mahkemesine aittir. Vesayet makamının bu hususta vereceği karara karşı denetim makamına itiraz edilebilir (TMK. md. 461/2). Vesayet makamı, Türk Medeni Kanunu’nun 462/13. maddesine dayanan istekle ilgili bir karar tesis etmemiştir. Kısıtlı ergin çocuk hakkında velayet hükümlerinin uygulanacak olması, vesayet makamının Yasanın 462/13. maddesine dayanan istekle ilgili karar vermesine engel değildir. “

6. *Bir yıl veya daha uzun süreli ürün ve üç yıl veya daha uzun süreli taşınmaz kirası sözleşmeleri yapılması,*
7. *Vesayet altındaki kişinin bir sanat veya meslekle uğraşması,*
8. *Acele hâllerde vasinin geçici önlemler alma yetkisi saklı kalmak üzere, dava açma, sulh olma, tahkim ve konkordato yapılması,*
9. *Mal rejimi sözleşmeleri, mirasın paylaşılması ve miras payının devri sözleşmeleri yapılması,*
10. *Borç ödemeden aciz beyanı,*
11. *Vesayet altındaki kişi hakkında hayat sigortası yapılması,*
12. *Çıraklık sözleşmesi yapılması,*
13. *Vesayet altındaki kişinin bir eğitim, bakım veya sağlık kurumuna yerleştirilmesi,*
14. *Vesayet altındaki kişinin yerleşim yerinin değiştirilmesi.*

TMK m.463'e göre vesayet makamından sonra ayrıca denetim makamından izin alınması gereken haller ise şunlardır;

1. *Vesayet altındaki kişinin evlât edinmesi veya evlât edinilmesi,*
2. *Vesayet altındaki kişinin vatandaşlığa girmesi veya çıkması,*
3. *Bir işletmenin devralınması veya tasfiyesi, kişisel sorumluluğu gerektiren bir ortaklığa girilmesi veya önemli bir sermaye ile bir şirkete ortak olunması,*
4. *Ömür boyu aylık veya gelir bağlama veya ölünceye kadar bakma sözleşmeleri yapılması,*
5. *Mirasın kabulü, reddi veya miras sözleşmesi yapılması,*
6. *Küçüğün ergin kılınması,*
7. *Vesayet altındaki kişi ile vasi arasında sözleşme yapılması.*

Görüldüğü üzere, vesayet altındaki kişinin en iyi şekilde temsil edilmesi gerekliliği ve korunmaya muhtaç olması, vesayet altındaki kişiyi ilgilendiren önemli işin yapılmasında bir yargı makamının iznine tabi tutmuştur¹²⁵.

Sınırlı ehliyetsizin mallarını iyi bir yönetici gibi yönetmek de vasinin temsil yetkisine dahildir. Ayrıca vasinin malların yönetimi ile ilgili defter tutma ve hesap verme

¹²⁵ Vesayet dairelerinin vereceği iznin hukuki niteliğinin hukuki bir işlemde ziyade mahkemece verilen idari bir karar niteliği olduğu yönünde bkz. Dural vd., 445.

yükümlülüğü de vardır. Adı geçen mallara vesayet altındaki kişinin yönetimine bırakılan serbest malları girmemektedir¹²⁶. Serbest mallarla ilgili açıklamalarımız ilerideki bölümlerde mevcuttur.

Vasilik sıfatı devam ettiği sürece vasinin temsil yetkisi de devam eder¹²⁷.

2.2.5. Onay Verilmemesinin Sonuçları

Sınırlı ehliyetsiz hukuki işlemi yasal temsilcisinden izin almadan gerçekleştirirse hukuki işlem kendiliğinden hükümsüz hale gelmez. Yasal temsilcinin işleme onay vermesi durumu söz konusu olabilir. Onaya kadar geçen süre içerisinde askıda olan bir işlem vardır. Askıda işleme onay vererek işlemi geçerli kılmak yasal temsilcinin elindedir. Bu durumda bir bakıma geciktirici şarta bağlanmış¹²⁸ hukuki işlem mevcuttur. Yasal temsilcinin onayına kadar geçen sürede işlemin askıda olduğuna yönelik doktrinde fikir birliği vardır. Fakat askıda olan işlemin yaptırımının askıda hükümsüzlük mü yoksa total hukuki işlem mi olduğu hususunda doktrinde görüş birliği yoktur¹²⁹.

Bir görüşe göre, yapılan hukuki işlemde bir eksiklik mevcuttur ve eksiklik giderilinceye kadar işlem askıda hükümsüzdür, eksikliğin giderilip giderilmemesine göre işlemin akıbeti belli olmaktadır. Eğer yasal temsilci işleme onay verirse işlem baştan itibaren geçerli bir işlem haline gelir. Yasal temsilci izinsiz yapılan hukuki işleme onay vermezse o zaman işlem, en başından beri geçersiz olur. Yasal temsilcinin kabul veya red beyanına kadar geçen sürede (yani işlem askıda bekliyorken) işlemin her iki tarafı da işlemle bağlıdır, fakat edimleri ifa etme zorunlulukları yoktur. Askıda hükümsüzlüğün hâkim tarafından re'sen dikkate alınması gerekmektedir¹³⁰.

Diğer görüşe göre ise sınırlı ehliyetsizin izinsiz yapmış olduğu işlem askıdadır. Fakat askıda olan işlem total bir işlemdir. Total işlemde tarafların işlemle bağlılıklarında

¹²⁶ Arif Barış Özbilen, “Vesayet Altındaki Kişinin Malvarlığının Yönetimi”, *Hacettepe HFD*, 11(2), 2021, 713; Erdem ve Makaracı Başak, 477; Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 430; Dural vd., 369.

¹²⁷ Dural vd., 438; Öztan, *Aile Hukuku*, 823; Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku* 520.

¹²⁸ Akipek vd. ise işlemin bozucu şartla bağlanmış olduğunu ifade etmektedir. Bkz. 329.

¹²⁹ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 201, 202

¹³⁰ Hasan Erman, *Medeni Hukuk Dersleri*, Der Yayınları, İstanbul, 2016, 150; Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, 447; Dural ve Ögüz, 90; Antalya, *Borçlar Hukuku Cilt V/1,1*, 213. Zafer Zeytin, Ömer Ergün, *Türk Medeni Hukuku*, (5.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, 87; Oktay vd., 105; Hatemi, 53; Hatemi ise Oğuzman, vd.,'nin hangi görüşte olduklarının net belli olmadığını savunmaktadır. Bkz. Hatemi, 35.

farklılık vardır. Tam ehliyetli kişi yapılan işlemle bağlı olurken sınırlı ehliyetsiz kişi bağlı olmaz. Sadece tek taraf için bağlayıcı olması, işlemin tek taraflı geçersizlikle sakat olması sonucunu doğurur. Tam ehliyetli kişinin bu bağlılıktan kurtulmasının yolu, karşı tarafa (sınırlı ehliyetsize), yasal temsilcisinin onay vermesi için bir süre tayin etmesidir¹³¹.

Sınırlı ehliyetsizin, yasal temsilcisinin iznini veya icazetini almadan yaptığı işlemde edimler taraflarca yerine getirilmiş olabilir. Bu durumda yerine getirilen edimlere ne olacağı da üzerinde durulması gereken bir konudur. Sınırlı ehliyetsizin yapmış olduğu hukuki işleme temsilci tarafından onay verilmemesi hali kesin hükümsüzlük yaptırımını doğuracağından, sınırlı ehliyetsizle karşı taraf arasında gerçekleşen hukuki işlemdeki ifa edilen edimlerin geri verilmesi gerekir (TMK m. 452). Geri verme esasen TBK'nın sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre gerçekleşir¹³². Bununla birlikte geri verme zamanında ifa edilen edimin tarafların elinde olması durumunda, edimler istihkak davası yolu ile de talep edilebilir¹³³.

Edimlerin geri verilmesi hususunda, sınırlı ehliyetsiz kanun koyucu tarafından karşı tarafa nazaran korunmuştur. Şöyle ki, yerine getirilen edimi geri verme borcu, sınırlı ehliyetsiz kişinin geri verme zamanında malvarlığında meydana gelen artış oranında olmaktadır veya sınırlı ehliyetsiz, iyiniyetli olmadan elinden çıkardığı miktarla veya kendi menfaatine harcanan miktarla sorumlu olmaktadır. (TMK m. 452/I) Bu durum, sınırlı ehliyetsizin geri verme borcunun, TBK'da düzenlenen sebepsiz zenginleşme hükümlerinden ispat bakımından farklı olduğunu göstermektedir. Hukuki işlemin karşı tarafındaki tam ehliyetli kişi ise bütün zararı karşılamakla yükümlüdür.

Bazen, sınırlı ehliyetsizin de bütün zararı karşılaması gerekebilir. Sınırlı ehliyetsizin yapmış olduğu işlem tek başına yapabileceği bir işlem değilse yasal temsilcisinin işleme baştan izin vermemesi veya sonradan onay vermemesi hukuki işlemi geçersiz kılmaktadır. Geçersizlik durumunda üçüncü kişiler bundan zarar görebilmektedir. Bu durumda üçüncü kişinin işlem yaparken iyiniyetli olup olmaması, zararının karşılanıp karşılanmayacağını belirlemektedir. Bir hukuki işlemde, işlemin

¹³¹ Açıkça total hukuki muamele olduğunu ifade etmemektedirler. Fakat verilen örneklerden ve ifade etme tarzlarından askıda hükümsüzlük yerine total hukuki muameleyi kabul ettikleri anlaşılmaktadır. Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*, 249; Öztan, 203; Akipek vd., 329;

¹³² Şaban Kayıhan, Mustafa Ünlütepe. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (6.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, 321; Akkurt vd., 221; Hatemi 37.

¹³³ Oğuzman, vd., 106; Bilge Öztan, *Şahsın Hukuku Hakiki Şahıslar*, (7.Bası), Turhan Kitabevi, Ankara 1997, 98.

geçerli olması için gerekli koşullardan biri de işlemi yapan tarafların hukuki işlem yapabilme ehliyetine sahip olmasıdır. Ehliyet koşulunun sınırlı ehliyetsizde olmadığını bilmemek veya gerekli araştırmayı yapsa dahi bilebilecek durumda olmamak kişinin iyiniyetli olduğunu gösterir.

Üçüncü kişinin iyiniyetli olması durumunda işleme onay verilinceye kadar ne olacağı konusunda kanunda açık bir düzenleme mevcut değildir. Ana kural üçüncü kişinin iyiniyetinin korunmamasıdır. Çünkü sınırlı ehliyetsiz iyiniyetli üçüncü kişiden daha çok korunmaya muhtaçtır. Ayırt etme gücüne sahip küçüğün ergin olduğunu sanarak, üçüncü kişinin onunla işlem yapmış olması küçüğün sorumluluğunu gerektirmez.

Ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar ile üçüncü kişinin işlem yapması halinde durum farklılaşır. TMK m.410 kısıtlama kararının ilanının önemine dikkat çekmektedir. Kişinin kısıtlandığına dair ilan henüz yapılmamışsa ilan yapılmaya kadar ki süreçte üçüncü kişilerin iyiniyeti korunmaktadır. Üçüncü kişi ilandan önce kısıtlılığı bilmediğini iddia edebilmekte yapılan işlemle bağlı olmaktan kurutulabilmektedir¹³⁴. Bir diğer görüşe göre, üçüncü kişinin ehliyet konusunda yanılarak işlem yapması sınırlı ehliyetsizin karşı tarafı ehliyetli olduğu hususunda yanıltarak işlem yapması haline benzer bir durumdur. Bu nedenle karşı taraf işleme onay verilip verilmeyeceğini hemen öğrenme hakkına sahip olmalıdır¹³⁵.

Üçüncü kişinin hukuki işlemi gerçekleştirirken iyiniyetli olması halinde sınırlı ehliyetsizin kusuru yüzünden ortaya çıkan zarar menfi zarardır. Güven ilişkisine aykırılıktan dolayı culpa in contrahendo sorumluluğunu doğuracaktır. ‘Culpa in contrahendo’ kavramı Türk hukukunda kanuni düzenlemelerde yer almamasına rağmen gerek öğretide gerek Yargıtay kararlarında sıklıkla adı geçmektedir. Sözleşme öncesi sorumluluk olarak bilinen kavram sözleşmelerde kişilerin birbirlerine karşı dürüst davranması gerekliliğinden ortaya çıkmıştır¹³⁶. Burada önemli olan, karşıdaki kişiyi yanılgıya düşürerek, hukuki işlemin gerçekleşmesini sağlamaktır. Sınırlı ehliyetsiz küçük ise yaşının daha büyük olduğunu söyleyerek yanılgıya sebep olabilir. Yasal temsilcisinin

¹³⁴ Dural ve Ögüz, 91.

¹³⁵ Oğuzman, vd., 105-106. Alman Medeni Kanun’da bu konuda düzenleme vardır. BGB § 109’e göre yasal temsilcinin işleme onay vermesine kadar geçen sürede karşı taraf işlemle bağlı olmadığını bildirerek işlemden dönebilir. Zevkliler vd., 301.

¹³⁶ Mustafa Arıkan, “Culpa in Contrahendo Sorumluluğu”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1), 2009, 69-89; Antalya, *Borçlar Hukuku Cilt V/1,3*, 271.

izni olmadığı halde izninin olduğunu söyleyerek karşı tarafı ikna etmiş de olabilir. Fakat sınırlı ehliyetsizin karşı tarafı yanıltmada mutlaka kasten hareket etmesi gerekmez¹³⁷. Sözleşme yapmaya ehil olmadığını söylemeyerek susması da sınırlı ehliyetsizin sorumluluğunu doğurur¹³⁸. Sınırlı ehliyetsiz kişi kısıtlı ise kısıtlandığının ilanı gerekir ve ilandan önce iyiniyetli üçüncü kişiler, kısıtlı ile işlem yaptıysa işlem geçerli olur (TMK m. 410/2).

2.2.6. Sınırlı Ehliyetsizin Rıza Verilmeden Önce Tam Ehliyetli Duruma Gelmesi

Sınırlı ehliyetsiz hukuki işlemi gerçekleştirdikten sonra ve fakat henüz yasal temsilcisi tarafından işleme onay verilmeden önce tam ehliyetli duruma gelirse o zaman ne olacağı da üzerinde durulması gereken bir noktadır. Bu halde sınırlı ehliyetsiz küçük, evlenmeyle veya on sekiz yaşını tamamlayarak ergin olur veya mahkeme kararı ile ergin kılınırsa ve tam ehliyetli duruma gelirse artık yasal temsilcinin onayına ihtiyaç duymayacağı açıktır. Çeşitli sebeplerle vesayet altına alınan kısıtlı, kısıtlanmasına karar verilen sebeplerin ortadan kalkması ile kısıtlı olmaktan kurtulur. Örneğin, özgürlüğü bağlayıcı ceza sebebi ile kısıtlanmışsa ceza infaz kurumunda geçirmesi gereken süre sona erince başkaca bir durum yoksa kendiliğinden vesayet ortadan kalkar (TMK m. 471). Böyle bir durumun varlığı sınırlı ehliyetsizin tam ehliyetli olmasını sağlar ve artık yaptığı hukuki işlem için yasal temsilcinin onayına gerek kalmaz. İşlemde ihtiyaç duyulmayan şey, temsilcinin onayıdır. Ancak işlemin geçerlilik kazanması, tam fiil ehliyeti kazanan eski sınırlı ehliyetsizin kendisinin işlemi onaylaması ile mümkündür. İşlem yaptığı kişiye işlemle bağlı olacağına yönelik irade açıklamasında bulunması gerekir¹³⁹. Yasal temsilci, sınırlı ehliyetsiz henüz ehil olmadan onay vermediğini açıklayarak işlemi geçersiz hale getirmişse artık bundan dönüş olmaz ve sınırlı ehliyetsizin işlemle bağlı kalmak istediğine yönelik beyanı bir anlam ifade etmez¹⁴⁰.

¹³⁷ Karşı görüş için bkz. Oğuzman, vd., , 107

¹³⁸ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 206.

¹³⁹ Arpacı, 61; Akipek vd., 330; Oğuzman, vd., 103.

¹⁴⁰ Arpacı, 61.

2.3. SINIRLI EHLİYETSİZLERİN BİZZAT YAPABİLECEKLERİ HUKUKİ İŞLEMLER

Sınırlı ehliyetsizlerin tek başına işlem yapamaması ana kuraldır. Bununla birlikte TMK, ayırt etme gücüne sahip küçük ve kısıtlıların, bazı işlemleri tek başlarına yapabilmelerine müsaade etmiştir (TMK m. 16). Söz konusu işlemler daha çok sınırlı ehliyetsize borç yüklemeyen işlemlerdir. Sınırlı ehliyetsiz kendisine fayda sağlayan hukuki işlemleri yapmakta özgürdür. Ancak yine istisnai olarak serbestçe yapacağı işlemlerden bazılarını (evlenme, nişanlanma gibi) yasal temsilciden izin veya icazet alarak gerçekleştirebilirler¹⁴¹.

2.3.1. İvazsız İktisap Sağlayan İşlemler

İvazsız, kelime anlamı itibari ile karşılıksız, ödünsüz anlamına gelmekte olup,¹⁴² ivaz kelimesinin zıttıdır. Gerçekleşen hukuki bir işlemde iki taraftan biri herhangi bir karşılık ödemediği takdirde hukuki işlem ivazsız şekilde yapılmış olur. Karşılığı olmadan yapılan işlem, karşılık ödemeyen tarafı borç altına sokmayacağından sınırlı ehliyetsiz kişiler yasal temsilcilerinin rızasına ihtiyaç duymazlar. Karşılıksız kazanma, kazanmayı kabul eden kişiye sorumluluk yüklememektedir.

2.3.1.1. Bağışlama Sözleşmesi

Karşılıksız kazanmaların en başında bağışlama gelir. Bağışlama işleminde iki tarafın da iradesi gerektiğinden bağışlama bir sözleşmedir ve TBK’da düzenlenmiştir. TBK m. 285 bağışlama sözleşmesini şöyle tanımlamaktadır: “ *Bağışlama sözleşmesi, bağışlayanın sağlararası sonuç doğurmak üzere, malvarlığından bağışlanana karşılıksız olarak bir kazandırma yapmayı üstlendiği sözleşmedir.*” Bağışlama devir borcu doğuran sözleşmeler arasındadır ve bağışlama yapacak olan kişiyi bağışlanacak şeyi devretme yükümlülüğü altına sokar. Devretme işlemi, tasarruf işleminin yapılması ile gerçekleşir¹⁴³.

¹⁴¹ Akıntürk vd., 322; Dural ve Öğüz, 93; Helvacı, 86.

¹⁴² <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi 12.05.2022)

¹⁴³ Gülşah Hamamcıoğlu Vardar, *Taşınır ve Taşınmaz Mülkiyetinin Konu Alan Bağışlama Sözleşmesi*, (2.Baskı), Adalet Yayınevi, Ankara 2020; Antalya, *Borçlar Hukuku Cilt V/1*, 1 279.

Bağışlama işlemini gerçekleştirebilmek için fiil ehliyetine sahip olmak şarttır. Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar bağışlama yapamazlar. Fakat her ayırt etme gücüne sahip kişi de bağışlama sözleşmesinde bağışlayan olamaz. Nitekim sınırlı ehliyetsizler önemli bağışlamaları yasal temsilcinin izni ile dahi yapamaz (TMK m. 449). Bağışlamayı kabul edecek olan, yani lehine bağışlama yapılan kişi ise fiil ehliyeti tam olmasa bile ayırt etme gücüne sahip olduğu takdirde bağışlama sözleşmesinin tarafı olabilmektedir (TBK m. 287). Burada önemli olan husus, yapılan bağışlamanın sınırlı ehliyetsize hiçbir yükümlülük yüklememesidir¹⁴⁴. Aksi takdirde bağışlama işlemi karşılıksız olma özelliğini kaybeder. Örneğin, asıl fiyatından çok düşük bedelle taşınır veya taşınmaz devretmek sınırlı ehliyetsize yükümlülük yüklemektedir ve bağışlama olarak nitelendirilemez. Bunun yanında bir taşınmazın bağışlanması durumunda taşınmaza ilişkin emlak vergisinin ödenecek olması yükümlülük olarak nitelendirilemez¹⁴⁵.

Sınırlı ehliyetsize bir taşınmaz bağışlanmışsa ve taşınmaz ipotekli ise bu durumda yapılan bağışlamanın, sınırlı ehliyetsize yükümlülük yükleyip yüklemeyeceği ve bağışlamayı karşılıklı hale getirip getirmeyeceği de tartışılan bir konudur. Alman Hukukunda hâkim olan görüş, taşınmazın ipotekli olmasının, bağışlamanın ivazsız olma niteliğini değiştirmeyecek olmasıdır. İsviçre Hukukunda ise tam tersi bir görüş vardır. Görüşe göre rehinli taşınmaz, üzerindeki yük sebebi ile bağışlanan kişiyi borç altına sokar ve işlem karşılıksız olma özelliğini yitirir¹⁴⁶.

Bağışlamanın bağışlanana bir mükellefiyet yüklemesinin bu sözleşmenin karşılıksız olma özelliğini kaybettirmediğini savunan Berki'ye göre, yine de mükellefiyeti iki ayrı duruma göre değerlendirmek gerekir. Mükellefiyet ile sınırlı ehliyetsizin malvarlığı azalıyorsa kanuni temsilci devreye girerek bağışlamayı reddedebilir. Hatta mükellefiyet için ortaya çıkan masraflar bağışlama konusunun değerine eşit olsa bile kanuni temsilci bağışlamayı reddedebilir. Eğer mükellefiyet malvarlığını ilgilendirmiyor ve malvarlığına herhangi bir etkisi olmuyorsa kanuni temsilci, bağışlamayı reddetme veya kabul etme kararını küçüğün menfaatini gözeterek vermelidir¹⁴⁷.

¹⁴⁴ Dural ve Ögüz, 92; Helvacı, 85.

¹⁴⁵ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 208.

¹⁴⁶ Dural ve Ögüz, 92-93; Rona Serozan, *Borçlar Hukuku Özel Bölüm*, (4.Baskı), Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2019, 295.

¹⁴⁷ Şakir Berki, "Türk Medeni Kanunu'nda Küçüklerin Ehliyeti", *AÜHFD*, 24 (1-4), 1967, 137.

Sınırlı ehliyetsizlerin bağışlamayı yasal temsilcinin rızasına ihtiyaç duymadan kabul etmelerinde kanunen bir engel olmasa da, yasal temsilci, dilerse sınırlı ehliyetsizin bağışlamayı kabul etmesini yasaklayabilir veya kabul edilmiş şeyin geri verilmesini emredebilir (TBK m. 287)¹⁴⁸. Burada amaç, sınırlı ehliyetsize zarar verebilecek bağışlamadan onu korumaktır ve özellikle küçüklerin hediyeler teklif edilerek akıllarının çelinmesinin önüne geçmektir. Sınırlı ehliyetsizi olumsuz etkileyecek nitelikte bir bağışlama varsa yasal temsilcinin söz konusu bağışlamayı hükümsüz kılması mümkündür. Esasen yasal temsilciye verilen bu hak veto hakkı olarak adlandırılmaktadır ve işin niteliği gereği veto hakkı bozucu yenilik doğuran hak niteliğindedir¹⁴⁹. Başka bir görüşe göre veto hakkının hukuki niteliği ihtimallere bakılarak değerlendirilmelidir. Yasal temsilci bağışlama gerçekleşmeden yasak koyarsa işlem kesin hükümsüzdür. Bağışlama işlemi sözleşme olduğu için gerçekleşmiş olan bağışlamayı yasal temsilci veto ederse sözleşmenin iptali söz konusu olur¹⁵⁰. Yasal temsilcinin veto etmesi ile yapılan bağışlama geçmişe etkili olarak ortadan kalkar¹⁵¹.

Yapılan bağışlama sınırlı ehliyetsize zarar vermiyorsa fakat buna rağmen yasal temsilci veto hakkını kullanıyorsa o zaman ne olacağı da üzerinde durulması gereken bir noktadır. Ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar TMK m. 461'e dayanarak vasinin işlemlerini şikâyet edebilmektedir. Bu hükme dayanarak müdahale talep edebilmelidir. Ayırt etme gücüne sahip küçüklerin velilerini şikâyet etmesine ilişkin bir hüküm bulunmasa da kanun koyucu anne ve babanın çocuğun mallarını yönetmekte özensiz davranmaları halinde hakim tarafından çocuk mallarına ilişkin tedbir alınabileceğini düzenlemiştir. (TMK m.360, 361). Ayrıca yasal temsilci ile sınırlı ehliyetsizin çıkarlarının çatışması halinde, istek üzerine veya re'sen kayyım atanması ve kayyımın sorunu çözmesi de mümkündür (TMK m.426/b.2)¹⁵².

¹⁴⁸ Yasal temsilci bağışlama için rızasını peşin olarak verdiyse daha sonra rızasını geri alıp iade talep etmesinin uygun olmadığı hakkında (Yanılarak rıza vermiş olma ihtimali ayık tutulmaktadır) bkz Berki, Küçükler, 137-138; Rona Serozan, *Borçlar Hukuk Özel Bölüm*, (4.Bası), Onikilevha Yayınları, İstanbul 2019, 295.

¹⁴⁹ Hatemi, 39.

¹⁵⁰ Gümüş, Hatemi, Vardar Hamamcıoğlu'ndan naklen, 183-184.

¹⁵¹ Erhan Günay, *Bağışlama Sözleşmesinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, 69; Yargıtay 16. HD, 14.11.2018 T. E.2018/1240 K.2018/6666.

¹⁵² Dural/ Ögüz, 93

2.3.1.2. İbra Sözleşmesi

Borcun sona erme sebeplerinden biri olan ibra, borçlunun borcunu ödememesine rağmen borcundan tamamen veya kısmen kurtulmasıdır ¹⁵³(TBK m.132). İbra, alacaklı ve borçlunun anlaşması ile olur. Karşılıklı irade beyanlarının olması ibranın bir sözleşme olduğunu göstermektedir¹⁵⁴. İbra, alacaklının tek taraflı olarak yapabileceği bir işlem değildir¹⁵⁵.

İbra bir sözleşme olduğu için tüm sözleşmelerde aranan geçerlilik şartlarını taşıması gerekmektedir. Sözleşme yapacak olan kişilerin sözleşme yapabilme ehliyetine sahip olmaları, sözleşmenin konusunun emredici hukuk kurallarına, ahlaka, adaba, kamu düzenine aykırı olmaması gerekir. Öncelikle sözleşmenin taraflarının fiil ehliyetine dolayısı ile ayırt etme gücüne sahip olmaları gerekmektedir. Ayırt etme gücüne sahip olup küçük veya kısıtlı olan sınırlı ehliyetsizler açısından ibranın karşılıklı veya karşılıksız olmasına göre değerlendirme yapılmaktadır. İbra bazen karşılıklı da olabilmektedir¹⁵⁶. Karşılıklı olması halinde TMK m. 16 gereği kendilerini borç altına sokan işlemleri sınırlı ehliyetsizler tek başlarına yapamayacaklarından karşılıklı ibra sözleşmesini tek başlarına yapamazlar. İvazsız ibra sözleşmesinde borçlunun malvarlığının pasifinde azalma meydana gelmektedir. Bu halde borçlu herhangi bir yükümlülük altına girmemektedir. Bu nedenle borçlu sınırlı ehliyetsiz ise yasal temsilcinin rızası aranmamaktadır¹⁵⁷. İvazsız ibra, karşılıksız kazanma yollarından biri olduğu için bağışlama ile benzerlik göstermektedir ve sınırlı ehliyetsizin yapmış olduğu ibra sözleşmesini yasal temsilci uygun görmezse veto edebilir (TBK m. 287/2)¹⁵⁸.

¹⁵³ İbra kurumu kaynak İsviçre Borçlar Kanunu'nda olmasına rağmen 818 sayılı eski Borçlar Kanunu'nda borcu sona erdiren sebepler arasında yer almıyordu. Ne var ki, bu durum TBK m. 132 ile giderilmiştir. Söz konusu hükmün gerekçesi şu şekildedir: *818 sayılı Borçlar Kanunu'nun kaynağını oluşturan İsviçre Borçlar Kanunu'nun 115 inci maddesinde ibra düzenlenmiştir. Borçlar Kanunumuza her nasılsa alınmayan ibranın, öğreti ve uygulamada borcu sona erdiren sebeplerden biri olduğunda duraksama bulunmamaktadır. Sistematiği bir eksikliği gidermek amacıyla, ibranın yeni bir madde olarak Tasarıya alınması uygun görülmüştür.*; Haluk Nami Nomer, *Borçlar Hukuk Genel Hükümler El Kitabı*, (Birinci Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul 2019, 239; Ahmet Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (24.Baskı), Turhan Kitabevi, Ankara 2020, 1064.

¹⁵⁴ İsmail Kayar, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (11.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, 191; Ayan, *Borçlar*, 412.

¹⁵⁵ Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1065; Mustafa Alper Gümüş, *Türk- İsviçre Hukukunda İbra Sözleşmesi*, (1.Baskı), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015, 107.

¹⁵⁶ Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (25.Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2020, 1409.

¹⁵⁷ Eren, 1409; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 208; Akipek vd., 324.

¹⁵⁸ Berki, 122.

2.3.1.3. Kefalet Sözleşmesi

Kefalet sözleşmesi, TBK m. 581’de şöyle tanımlanmaktadır: “Kefalet sözleşmesi, kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ifa etmemesinin sonuçlarından kişisel olarak sorumlu olmayı üstlendiği sözleşmedir”. Tanımdan da anlaşılacağı üzere kefalet sözleşmesinde iki taraf birden borç üstlenmemekte, sadece tek tarafın üstlendiği bir borç söz konusu olmaktadır¹⁵⁹. Kefil olan kişi bu kefalet sözleşmesi nedeniyle herhangi bir kazanım elde etmemekte, sadece kefil olduğu kişi lehine borç altına girmektedir. Alacaklı ise kefile karşı bir borç altına girmemektedir. Sözleşme, alacaklı ile kefil arasında yapılmaktadır. Burada borçlunun yararına bir işlem yaptığından, ayrıca borçlunun rızasını aramaya gerek yoktur¹⁶⁰.

Kefalet sözleşmesini yapabilecek olanlar kuşkusuz ki, öncelikle fiil ehliyetine sahip olan kişilerdir. Ayırt etme gücüne sahip olan sınırlı ehliyetsizlerle ilgili TMK m. 449’da kefil olma yasağı getirilmiştir. Hüküm kısıtlılar için getirilmiş olsa da TMK m.342/3 gereği, küçüklere de uygulanır. Yasal temsilcilerinin izni olsa bile sınırlı ehliyetsizler kefil sıfatıyla kefalet sözleşmesi yapamazlar. İzin almadan yaptıkları bu tür bir kefalet sözleşmesi kesin hükümsüzdür ve sonradan icazet verilmesinin de bir önemi yoktur¹⁶¹. Yasal temsilci de temsilcisi olduğu kişi adına kefalet sözleşmesi yapamaz. Sınırlı ehliyetsizin yaptığı kefalet sözleşmesinin yaptırımının ne olacağı konusunda öğretide tam bir görüş birliği bulunmamaktadır¹⁶². Kesin hükümsüz olduğunu savunan yazarlar¹⁶³ çoğunlukta olmakla beraber, tek taraflı bağlamazlık yaptırımına tabi olması gerektiğini savunan yazarlar¹⁶⁴ da vardır.

¹⁵⁹ Kural bu olmakla beraber istisnaen kefalet sözleşmesinin her iki tarafa borç yükleyen sözleşme olarak karışımıza çıktığı durumlar da vardır. Detay için bkz. Emrah Aktürk, *Kefalet Sözleşmesinin Geçerlilik Koşulları ve Sonuçları*, (1. Baskı), Adalet Yayınevi, Ankara 2020, 51

¹⁶⁰ Murat Sönmez, *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda Kefalet Sözleşmesi*, İzmir Barosu Dergisi, Mayıs 2012, 171; Cevdet Yavuz, “Genel Olarak Kefalet Sözleşmesi, Geçerliliği ve Türleri”, *Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 12, 2015, 17-61; Fahrettin Aral, Hasan Ayrancı, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, (11.Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2018, 465.

¹⁶¹ Yavuz-Kefalet, 26; Aktürk, 67; Oğuzman, vd., 113.

¹⁶² TMK m.449’un ihlalinin yaptırımının ne olduğuna ilişkin tartışmalar için bkz. Burak Özen, *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefalet Sözleşmesi*, (4.Baskı), Vedat Kitapçılık, Ankara 2016, 166.

¹⁶³ Canan Ruhi, Ahmet Cemal Ruhi, *Türk Kefalet Hukuku*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, 37; M. Alper Gümüş, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Cilt II, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, 552; Oğuzhan Çelebi, *Kefalet Sözleşmesi ve Eşin Rızası*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, 88; Aktürk, 71.

¹⁶⁴ Seza Reisoğlu, *Türk Kefalet Hukuku*, (1.Baskı), Yazarın Kendi Yayını, Ankara 2013, 59; Mahmut Bilgen, *Öğreti ve Uygulamada Kefalet ve Yargılama Hukukuna İlişkin Uyuşmazlıklar*, (1.Baskı), Adalet Yayınevi, Ankara 2017, 66.

Bir hukuki işlemin kesin hükümsüz sayılması, o işlemin hukuk dünyasında bir karşılığının olmaması, hiç bir anlam ifade etmemesi demektir. Daha sonra işleme geçerlilik kazandırılmaz ve işlemin geçersizliği hâkim tarafından da re'sen göz önüne alınmalıdır. Kanunun açık hükmü gereği sınırlı ehliyetsizlerin kefil sıfatıyla yapmış oldukları kefalet sözleşmesinin kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi olması daha uygun olur.

Resioğlu, küçük veya kısıtlı üzerindeki velayet veya vesayet ortadan kalkınca kefalet sözleşmesine eski sınırlı ehliyetsizin kendisinin onay vermesi ile geçerli hale gelmesi gerektiğini savunmaktadır. Yargıtay'ın da sınırlı ehliyetsizin kefalet sözleşmesi yapmasının, tek taraflı bağlamazlık yaptırımına tabi olup, sonradan yazılı olarak benimsenmesiyle geçerlilik kazanacağı yönünde kararı mevcuttur¹⁶⁵.

Sınırlı ehliyetsizin yapmış olduğu kesin hükümsüz kefalet sözleşmesi nedeniyle yapılan ödemeler, sebepsiz zenginleşme hükümlerince geri alınabilir (TBK m. 77)¹⁶⁶.

Sınırlı ehliyetsizlerin kefalet sözleşmesinde alacaklı sıfatıyla sözleşme yapmalarında bir sakınca yoktur. Sınırlı ehliyetsizin yapamayacağı şey, bir başkasının borcu için kefil olmaktır. Yoksa sınırlı ehliyetsizin kendisine yararı olan ve kendisini borç altına sokmayan işlemde taraf olması yasaklanmış değildir¹⁶⁷. Sınırlı ehliyetsize bir meslek veya sanatla uğraşması için yasal temsilcisi tarafından izin verilmişse bu izin kapsamında kefil sıfatıyla bile kefalet sözleşmesi yapması da mümkündür¹⁶⁸.

Kefalet sözleşmesinin türlerinden biri olan ve uygulamada en sık karşılaşılan müteselsil kefalet de tek tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir (TBK m. 586). Kefil ile asıl

¹⁶⁵"*Dava konusu uyumsuzluk, MK. 357 maddesi uyarınca hacir altına alınan davalının, vesayet altında iken yaptığı kefalet akdinin hacir hali sona erdikten sonra verilecek icazet ile geçerlik kazanıp kazanmayacağı ve kefilin geçersizlik iddiasında bulunmasının MK'nin 2. maddesindeki iyi niyet kuralıyla bağdaşp, bağdaşmayacağı noktasında toplanmaktadır... Vesayet altındaki kişi ya da vasisi kefalet akdi yapamaz (MK. md.392.) ... Bu hususlar gözetildiğinde, davalının henüz vesayeti sona ermeden imzaladığı kefalet akdinin geçerliliğinden söz edilemez. Olayımızda MK. 2. maddesi hükmünün uygulanma olanağı da yoktur. Mümeyyiz mahcur iken kefalet sözleşmesi imzalayan kişinin vesayeti sona erdikten sonra bu sözleşmeyi benimseyebileceği düşünülebilir. Ancak akdin geçerlik kazanabilmesi için TBK'nın 484. maddesi hükmü karşısında bu benimsemenin de yazılı şekilde yapılması şarttır. Olayımızda yazılı bir benimseme bulunmamaktadır. O halde imzalandığı anda geçersiz olan sözleşmenin sonradan geçerlik kazandığı da söylenemez."* Yargıtay 19. HD, T. 02.10.2001, E. 2001/2053, K. 2001/6100.

¹⁶⁶ Gizem Özkan Şahin, "Kefalet Sözleşmesinin Sona Ermesi", *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*25(2) , 2019, 1288-1336.

¹⁶⁷ Akipek vd., 323; S. Helvacı, 85.

¹⁶⁸ Merve Yılmaz, *Türk Borçlar Kanunu'na Göre Kefalet Sözleşmesinin Geçerlilik Şartları*, TAAD, 2(7), 20 Ekim 2011, Gümüş, 553; Aktürk, 69.

borçlu arasındaki kazandırılmış herhangi bir menfaat varsa da (yani asıl borçlunun kefile kefil olması karşılığında bir şeyler vermiş olması) bu, iç ilişkiyi ilgilendirmektedir ve müteselsil kefaleti ivazlı duruma getirmez. Alacaklı asıl borçluya karşı takip başlatmadan müteselsil kefile başvuru yapabilmektedir¹⁶⁹. Bu durumda, müteselsil kefalet de ivazsız kazandırma olma özelliğine sahiptir¹⁷⁰. Sınırlı ehliyetsizlerin müteselsil kefalette de alacaklı sıfatıyla işlem yapması mümkündür.

2.3.1.4. Alacağın Devri

TBK'nın genel hükümlerinde düzenlenen alacağın devri ile borç ilişkisinden doğan münferit bir alacak ile bir başkasına aktarılmaktadır. Devir işlemi kanun hükmüne, tarafların iradelerine veya mahkeme kararına dayanabilmektedir (TBK m. 185)¹⁷¹. Ticari ve sosyal sebeplerle ortaya çıkmış olan alacaklının değişmesi işleminde, işlem gerçekleştirilirken borçlunun rızası aranmamaktadır (TBK m. 183). Burada dikkat edilmesi gereken, devredilen şeyin alacak olduğudur. Borç ilişkisindeki tüm haklar ve borçların geçmesi sözleşmenin devri olur ki, bu alacağın devrinden farklıdır (TBK m. 205).¹⁷²

Alacağın devri bir hukuki işlem olup sözleşmeye dayanan bir tasarruf işlemidir¹⁷³. Sözleşme niteliğinde olan bu işlem için tarafların hukuki işlem ehliyetine ve tasarruf ehliyetine sahip olmaları gerekir. Tam ehliyetsizlerin işlemi gerçekleştirebilmeleri kural olarak mümkün değilken, bu çalışmanın konusunu oluşturan sınırlı ehliyetsizler için durum farklılaşmaktadır. Sınırlı ehliyetsizlerin kendilerini borç altına sokan işlemleri tek başlarına yapamamaları, sınırlı ehliyetsizin alacağı devreden taraf olması durumunda karşımıza çıkmaktadır. TMK m.16'da yer alan hüküm her ne kadar sınırlı ehliyetsizin borç altına girmesinden bahsetse de sınırlı ehliyetsizi koruyan bu hükümde amaca göre

¹⁶⁹ Aral ve Ayrancı, 483.

¹⁷⁰ Ömer Ergün, *Borçlar Hukuku (Özel Hükümler) Ders Notları*, (Birinci Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, 255

¹⁷¹ Nomer, 282; Ayan, 67-68; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 100, 1003; Kayhan ve Ünlütepe, 400-401.

¹⁷² Eren, 1358-1359; Nomer, 280; Kemal Oğuzman, Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt- 2*, (16.Baskı), Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2013, 552; Ayan, 67.

¹⁷³ Eren, 1362; Oğuzman ve Öz, 547; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 1004; İsmail Kayar, 6098 Sayılı *Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler / Özel Borç İlişkileri*, (11.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, 234; Ayan, *Borçlar*, 67.

yorum ile tasarruf işlemlerinin de kastedildiğini söylemek mümkündür¹⁷⁴. Alacağı devreden tarafın borç ilişkisindeki alacaklı sıfatı sona ermektedir. Devreden kişi, devir işlemiyle birlikte devrettiği kişiye karşı birden fazla sorumluluk altına girmektedir (TBK m. 190). İspatla ilgili belgeleri ve bilgileri ona vermeli ve edim karşılığı yapılan bir sözleşme söz konusu ise alacağı garanti etmelidir (TBK m. 191/2). Dolayısı ile sınırlı ehliyetsiz alacağın devrinde devreden taraf olarak tek başına hareket edemez. Sınırlı ehliyetsiz alacağı devraldığı takdirde herhangi bir borç altına girmesi söz konusu olmadığından, yasal temsilcinin rızasına gerek kalmadan devir sözleşmesini kabul edebilir veya reddedebilir¹⁷⁵.

2.3.2. Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar

TMK m. 16'da adı geçen kişiyeye sıkı sıkıya bağlı haklar, sınırlı ehliyetsizlerin kendi başlarına kullanabileceği haklardır. Yasal ve iradi temsilin söz konusu olmadığı bu hakları sınırlı ehliyetsizler kullanırken tam ehliyetli kişiler gibi hareket edebilmektedirler. Buna rağmen bazı kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hakları sınırlı ehliyetsizler yasal temsilcinin izni olmadan kullanamazlar. Kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hakların çerçevesi geniştir ve bunlardan hangilerinin sınırlı ehliyetsiz tarafından serbestçe kullanılabilceği öğreti ve yargı kararları ile ortaya çıkmaktadır¹⁷⁶. Kişiyeye bağlı hak olmasına rağmen sınırlı ehliyetsizlerin tek başlarına kullanamayacakları bazı haklar vardır. Bu hakları sınırlı ehliyetsizlerin ancak yasal temsilcinin izni ile kullanabileceği kanunda belirtilmiştir (örneğin, TMK m. 126, 127). Bunların bir kısmında yasal temsilcinin izni gerekmekte, bir kısmında ise yasal temsilcinin işleme katılması gerekmektedir. Hatta bazılarında yasal temsilci sınırlı ehliyetsiz adına bizzat hareket etmelidir. Yasal temsilcinin kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanırken bulunduğu duruma göre sınırlandırma yapılmaktadır. Bu husus aşağıda ayrıntılı olarak incelenecektir.

¹⁷⁴ Dural ve Ögüz, 85; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 191; Helvacı, 80.

¹⁷⁵ Oğuzman ve Öz, 552; Kenan Tunçomağ, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Sermet Matbaası, İstanbul 1976, 1092.

¹⁷⁶ Karakaş, 1; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 210; Oğuzman, vd., 108.

2.3.2.1. Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Hak Kavramı ve Özellikleri

Kişiyeye sıkı sıkıya bağli hak kavramı ile ilgili öğretilde birçok tanım yapılmaktadır¹⁷⁷. Yapılan tanımlar, birbirlerine benzetmekle birlikte, kişiyeye sıkı sıkıya bağli hakların ekonomik bir değeri olmadığını ve intikalinin mümkün olmadığını tanımların ortak noktasıdır.

Kişiyeye sıkı sıkıya bağli hak, şahıs varlığı hakları içerisinde yer alan, mal varlığına dâhil olmayan, şahısları çok yakından ilgilendiren, onların duygusal dünyasıyla ilişkili olan¹⁷⁸, bu nedenle de hak sahibi tarafından bizzat kullanılması gereken, kişinin sağken devredemediği ve ölümle de mirasçılara geçmeyen hak olarak tanımlanabilir.

Kişiyeye sıkı sıkıya bağli haklar, TMK’da maddelere serpiştirilmiş şekilde karşımıza çıkmaktadır. Hakkın özelliğine bakarak, kanun hükmünde yer alan o hakkın, kişiyeye bağli bir hak olma özelliğini taşıdığı, öğretilde ve uygulamada zamanla kabul edilmiştir. Hepsinin tek bir başlık altında toplanamayacağı konusunda fikir birliği olsa da, kişiyeye bağli hakların sınıflandırılması yapılırken doktrinde farklı görüşlere rastlamak mümkündür¹⁷⁹.

Öğretilde yapılan tanımlardan yola çıkarak kişiyeye sıkı sıkıya bağli hakların özelliklerini belirlemek mümkündür. Bu haklar şahıs varlığı haklarının içerisinde yer alırlar¹⁸⁰. Bu yönüyle mutlak hak olduklarından herkese karşı ileri sürülebilmektedirler¹⁸¹. Bu haklar, kişilerin manevi dünyasına ilişkin olduklarından, malvarlığı hakları gibi parasal değeri olmayan haklardandır. Ancak bazen bazı kişiyeye sıkı sıkıya bağli haklar ihlal edildiğinde ortaya maddi veya manevi zarar çıkabilmektedir.

¹⁷⁷ Farklı tanımlar için bkz Karakaş, 31; Antalya ve Topuz, 218; Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*, 255; Aytekin Ataay, *Yaş Tashihi Davası – Münhasıran Şahsa Bağli Haklar (Karar İncelemesi)*, MHAD 1957, C. I, S. 1, s. 30-31; Hatemi, kişiyeye sıkı sıkıya bağli hak kavramı yerine kişilik işlemi hakları kavramını kullanmaktadır. Bkz Hatemi, 40; Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, *Türk Medeni Hukuku*, Cilt I, (7. Bası), Cüz 1, Umumi Esaslar, İstanbul 1968, 248 vd. Yakın bir görüş için bkz. Selahattin Sulhi Tekinay, *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Kişiler Hukuku*, (6. Bası), İstanbul 1992, 130-131.

¹⁷⁸ Serozan, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, 230.

¹⁷⁹ Örneğin, boşanma ve ayrılık davasının mutlak kişiyeye sıkı sıkıya bağli hak mı yoksa nisbi kişiyeye sıkı sıkıya bağli bir hak mı olduğu tam ehliyetizler bakımından öğretilde tartışmalıdır. Sınırlı ehliyetizler bakımından ise Yargıtayın farklı kararları vardır. Tartışmalar için bkz. Karakaş, 120-127

¹⁸⁰ Kemal Oğuzman, Nami Barlas, *Medeni Hukuk*, (27.Baskı), Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2021; Hatemi, 41.

¹⁸¹ Karşı görüş için bkz. Tekinay, 141; Serap Helvacı, *Kişilik İşlemi Hakları (Münhasıran Şahsa Bağli Haklar)*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1993.

Örneğin kişilik hakkı ihlal edildiği zaman açılan manevi tazminat davası, buna örnek olarak gösterilebilir¹⁸².

Kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların diğer bir özelliği ise kişiyi yakından ilgilendirdikleri için yalnızca hak sahibi tarafından kullanılabilen haklar olmalarıdır. Hakkın kullanımına karar verme yetkisi hakkın sahibindedir. Dolayısı ile hakkın kullanılması için bir başkasına temsil yetkisi verilemez¹⁸³. *Hatemi'nin* deyimiyle bu haklarda kanuni temsil düşmanlığı vardır. Hatta bazılarında iradi temsil de söz konusu olmaz¹⁸⁴. Dikkat edilmesi gereken husus, hakkı kullanmaya karar verme yetkisinin hak sahibinde olduğudur. Hak sahibi hakkı kullanmaya karar verdikten sonra onun adına vekâleten işini görsün diye bir avukata vekâlet verebilmektedir¹⁸⁵. Kişi, vasiyetname yazmaya karar verdikten sonra vasiyeti yazma yetkisini bir başkasına veremez. Bu durum, iradi ve kanuni temsilin olmadığını gösteren bir örnektir. Ancak tam ehliyetsiz kişileri korumak adına, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarda temsil mümkün olabilmektedir¹⁸⁶. Örneğin, ayırt etme gücünden yoksun kişi evli olup eğer eşi tarafından aldatılıyorsa ayırt etme gücüne sahip olmayan kişi bunun belki de farkına bile varamayacak ve evli kalmaya devam edecektir. Bu noktada tam ehliyetsizin çıkarlarını gözetmesi gereken temsilcisi boşanma davası açılmasına karar verme ve boşanma davasını onun adına açma yetkisine sahip olmalıdır¹⁸⁷.

Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar, kişiye bağlı olduğundan bu haklarda devredilmezlik esastır. Kişinin ölümü ile hak sona erer, mirasçılara da geçmez. Kişiye bağlı haklarda kişi ile hak arasında derin bir bağ söz konusu olduğundan hakkın kişinin ölümden sonra devam etmesi imkânsızdır¹⁸⁸. Burada istisnai bir durum manevi tazminat alacaklarında karşımıza çıkmaktadır. TMK m. 25/IV'e göre "*Manevî tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; mirasbırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez.*". Bu çerçevede kişilik hakkı ihlal edilen mirasbırakan sağlığında manevi tazminata ilişkin dava açmışsa mirasçılar, karşı tarafın kabul etmesi halinde davaya devam edebilirler. Bununla birlikte mirasbırakanın mutlaka davayı açmış

¹⁸² Erdoğan ve Keskin, 275

¹⁸³ Zeytin ve Ergün, 88; Antalya ve Topuz, 217; Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*, 255; Akipek vd., 325.

¹⁸⁴ Hatemi, 40; Apacı, 52; Ergun Özsunay, *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu*, (4.Bası), İstanbul 1979, 61.

¹⁸⁵ Ünlütepe/269; Helvacı-Kişilik İşlemi Hakları, 83.

¹⁸⁶ Farklı görüşler için bkz. Erkan ve Yüceer, *Ayırt Etme Gücü*, 512.

¹⁸⁷ Karakaş, 57; Dural vd., 130; Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 278.

¹⁸⁸ Karakaş, 38; Özsunay-Gerçek Kişiler, 61; Helvacı-Kişilik İşlemi Hakları, 32.

olması gerekmez. Mirasbırakan manevi tazminat talebinde bulunacağına ilişkin bir beyanda bulunmuşsa bu halde de mirasçılar manevi tazminat davasını açabilmektedir¹⁸⁹.

2.3.2.2. Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Hakların Sınıflandırılması

Kişiyeye sıkı sıkıya bağlı haklar öğretide çeşitli ayrımlara tabi tutulmaktadır. Temsilin hiçbir şekilde mümkün olmadığı kişiyeye sıkı sıkıya bağlı haklar mutlak kişiyeye sıkı sıkıya bağlı haklar olarak isimlendirilirken, yasal temsilin mümkün olabileceği kişiyeye sıkı sıkıya bağlı haklar da nisbi kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hak olarak isimlendirilmektedir. Ancak bu ayrımın mutlak hak nisbi hak ayrımından farklı olduğunu vurgulamak gerekir. Çünkü nisbi kişiyeye bağlı haklar da birer mutlak haktır herkese karşı ileri sürülebilir¹⁹⁰.

Mutlaka kişinin karar vermesi gereken bazı haklarda (evlenme ve nişanlanma gibi) kanun hükümleri gereği temsilcinin iznine ihtiyaç duyulmaktadır (TMK m. 118, TMK m. 126, 127). O nedenle sınıflandırma yapılırken bu ayrımın dışında, yasal temsilcinin katılması gereken mutlak kişiyeye sıkı sıkıya bağlı haklar ve yasal temsilcinin katılmasına ihtiyaç duyulmayan mutlak kişiyeye sıkı sıkıya bağlı haklar gibi ayrımlar da zamanla ortaya çıkmıştır¹⁹¹.

Burada, kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hakları farklı şekillerde tasnif etmek yerine, kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hak olarak karşımıza çıkan her bir hakkı kendi içerisinde değerlendirmek daha makul olacaktır. Hakkın özelliğine bakarak yasal temsilcinin işleme katılmasının gerekli olup olmadığı tespit edilmelidir. Bu haliyle, kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hakların neler olduğuna bu başlık altında yer verilerek bir sonraki başlıkta bu hakların nasıl kullanıldığından tek tek bahsedilecektir.

Öğreti ve uygulamada şimdiye kadar kabul edilen kişiyeye sıkı sıkıya bağlı haklardan temel olarak öne çıkanlar şunlardır: *Ergin kılınma (TMK m. 12)*, *dernek kurma ve derneğe üye olma (TMK m. 57, 64, 69)*, *dernekten çıkma ve üyeliğe bağlı hakların*

¹⁸⁹ Dural ve Ögüz, 163; Hatemi, 79; Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*, 433; Akıntürk ve Ateş, *Medeni Hukuk*, 158; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 381.

¹⁹⁰ Şeref Ertas, “Şahsa Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, 106, 2000, 2; Hakkı ileri sürülebileceği çevre açısından mutlak haklar içerisinde kişilik hakkı yer almaktadır. Dolayısı ile kişiyeye sıkı sıkıya bağlı haklarda ayırım ne olursa olsun bu haklar mutlak hak niteliği göstermektedirler. Aydın Zevkliler, “Tedavi Amaçlı Müdahalelerle Kişilik Hakkına Saldırının Sonuçları (1982- 1983 Öğretim Yılı Açılış Dersi Metni)”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(1)1983, 1-37, 2; Akipek vd., 347.

¹⁹¹ Karakaş, 65.

kullanılması (TMK m.66), nişanlanma (TMK m. 118), evlenme (TMK m. 124), mal rejimi sözleşmesi yapma (TMK m. 204), evlilik dışı dünyaya gelen çocuğu tanıma (TMK m. 295/II), evlat edinme (TMK m. 463), tedavi amacına yönelik tıbbi müdahalelere rıza ve tedavi amacına yönelik olmayan tıbbi müdahalelere rıza gösterme (TMK m. 24/II), nişanlılığı sona erdirmeye (TMK m. 120 vd.), olağanüstü evlenmeye izin vermesi için hakime başvurma (TMK m. 124/II), evlenmenin butlanı davası açma (TMK m. 145 vd.), boşanma ve ayrılık davası açma (TMK m. 161 vd.), dinini seçme (TMK m. 341), koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanmasına itiraz etme (TMK m. 435), vesayet altındaki kişinin görüşünün alınması (TMK m. 450), vesayet makamına şikâyet ve denetim makamına itirazda bulunma (TMK m. 461), kısıtlamanın kaldırılmasını talep etme (TMK m. 472/III), ölüme bağlı tasarruf yapma (TMK m. 502 vd.), vasiyetten dönme (TMK m. 542), mirastan yoksunluk durumunda af (TMK m. 578/I), vasiyeti yerine getirme görevlisi atama (TMK m. 550), mirasbırakanın mirasçılar ile üçüncü şahıslar arasındaki sözleşmeye izin vermesi (TMK m. 678), kişiliğin korunmasına ilişkin davaları açma (TMK m. 25), adın korunması davası açma (TMK m. 26), nafaka davaları açma (TMK m. 174, 327 vd., 364 vd.), ana baba ile çocuk arasında soybağının kurulmasına veya ortadan kaldırılmasına ilişkin davaları açma (TMK m. 286 vd.), adın değiştirilmesi davası açma (TMK m. 27), bağışlamanın ve bağışlama sözünün geri alınması (TBK m.295,296), boşanmada af (TMK m. 161,162)¹⁹².

2.3.2.3. Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Hakların Kullanılması

Hak sahiplerinin haklarından yararlanabilmeleri, haklarını kullanmaları suretiyle olur. TMK m.16'da sınırlı ehliyetsizlerin kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmasını düzenleyen hüküm, sözü geçen hakları hak sahibi olan sınırlı ehliyetsizin kendisinin kullanabileceğini ve kişiyeye sıkı sıkıya bağlı hakları ihlal edildiğinde dava açabileceğini ifade etmektedir¹⁹³. Kullanma eylemi, öncelikle, hakkın kullanılmaya karar verildiği ile başlar. Daha sonra verilen kararın uygulanmaya başladığı aşama ile devam eder¹⁹⁴. Kişiyeye sıkı sıkıya bağlı haklar için yapılan sınıflandırmalar da aslında karar verenin ve kullananın

¹⁹² Akipek vd., 325; S. Helvacı, 86; Karakaş, 65-68; Ertaş, 2; Helvacı, *Kişilik İşlemi Hakları*, 9-11; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 210.

¹⁹³ Ertaş, 2.

¹⁹⁴ Karakaş, 74.

kim olduğuna bağlı olarak yapılmaktadır. Burada, bazı kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların sınırlı ehliyetsizler tarafından nasıl kullanıldığı incelenecektir.

2.3.2.3.1. Ergin Kılınma

Ergin kılınma, ayırt etme gücüne sahip, 15 yaşını tamamlamış küçüğün kendi talebi ile mahkemece ergin olmasını sağlayan bir işlemdir. Henüz erginlik yaşına ulaşmayan kişinin mahkeme tarafından ergin kılınmayı isteme hakkı ilk olarak kişinin kendisinde olmalıdır. Bu halde ergin kılınma talebinde bulunma hakkı kişiye bağlı bir haktır. TMK m. 12 hükmü gereği küçüğün *kendi isteği*, ergin kılınmanın şartlarından biridir. Dolayısı ile yasal temsilci küçük adına, küçüğün ergin kılınmasına karar veremez ve talepte bulunamaz¹⁹⁵. Ergin olmak isteyen küçük kendi başına kararını verebilir. Buna karar verdikten sonra yasal temsilcinin küçük adına dava açmasında bir sakınca yoktur. Yalnız küçüğün verdiği kararın uygulanması için velinin rızası gerekmektedir. Vesayet altına alınan küçüklerde ise özel bir düzenleme olmadığından vasinin rızasının alınmasına gerek yoktur¹⁹⁶. Kanun, fiil ehliyeti şartı aradığından ayırt etme gücüne sahip olmayan küçükler bakımından ergin kılınma talebi söz konusu olamaz.

2.3.2.3.2. Kişiliğin Korunmasına İlişkin Davalar

Kişiliğin korunmasına ilişkin davalar, kişilik hakkı kapsamına alınan değerlere yönelik (hayat, sağlık, onur, özgürlük, haysiyet, sır, resim, ad vb.) herhangi bir saldırı gerçekleştiği zaman bu saldırının durdurulması, önlenmesi veya tespiti için açılan davalardır (TMK m. 24, 25 ve TBK m. 57)¹⁹⁷. Söz konusu davalar kişilik hakkına ilişkin olup, sınırlı ehliyetsiz, ihlal edilen hakkını korumak için açacağı davada yasal temsilcinin iznine gerek duymaz. Bununla birlikte TMK m. 462/b.8'e göre vesayet altında olanlar adına dava açabilmek ve bu çerçevede kişiliğin korunmasına yönelik davaları açabilmek için vesayet makamının izni gerekmektedir. Bu durum ayırt etme gücü olmayanlar bakımından geçerlidir. Ayırt etme gücüne sahip olan kısıtlılar, vesayet altında olsalar da, kişiliğin korunmasına ilişkin davaları açabilmek için bir makamın veya kişinin iznini

¹⁹⁵ S. Helvacı, 57; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 137; Dural ve Ögüz, 55; Oğuzman, vd., 73.

¹⁹⁶ Eski Medeni Kanun'da yer alan, vasinin dinlenilmesine ilişkin ibare kaldırılmıştır (eTMK m.12) TMK m. 463'e göre vesayet ve denetim makamlarının izni gereklidir. Bu nedenle vasinin dinlenilmesine gerek yoktur. Helvacı ve Erlüle, 67.

¹⁹⁷ Akipek vd., 371; Dural ve Ögüz, 147; Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*, 334.

almak zorunda değillerdir¹⁹⁸. Bununla beraber, her ne kadar kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar olsalar da, kişilik haklarının ihlaline ilişkin maddi¹⁹⁹ ve manevi tazminat davaları, sınırlı ehliyetsizlere yükümlülük yükleyebileceği için onlar bu davaları tek başlarına açamazlar²⁰⁰.

2.3.2.3.3. Tanı ve Tedavi Amacına Yönelik Olan Tıbbi Müdahaleler

*Tanı ve tedavi amacına yönelik olan tıbbi müdahaleler, “fiziksel ya da psikolojik nitelikteki hastalıkları, acıları, hastalık niteliğini taşımayan fiziksel (örneğin belli dereceye kadar şaşılık) ya da psikolojik bozuklukları, yine hastalık niteliğini taşımayan şikâyetleri (örneğin, hamilelik esnasındaki şikâyetler) önlemek, teşhis etmek, iyileştirmek ya da bunların etkisini hafifletmek amacıyla insan vücuduna yapılan tüm müdahalelerdir”*²⁰¹. Hekim tarafından yapılacak olan müdahaleler kişilik hakkı değeri olan vücut bütünlüğünü ihlal etmektedir²⁰².

Müdahalenin hukuka uygun olması için, müdahaleye maruz kalacak kişi tarafından rıza verilmesi gerekmektedir²⁰³. Burada müdahaleye rızanın kim tarafından verileceği belirlenmelidir. Elbette ki, vücut bütünlüğüne dokunulan hastanın izni gerekmektedir. Fakat hastanın ehliyet durumuna göre rıza verecek kişi değişebilmektedir. Tıbbi müdahale, kişiyi ciddi anlamda yakından ilgilendirdiği için ayırt etme gücüne sahip kişiler tarafından bizzat karar verilmesi gerekmektedir. Hasta yapılacak olan müdahalenin sonuçlarını kavrayacak güçte olmalıdır²⁰⁴.

¹⁹⁸ Oğuzman, vd., 265.

¹⁹⁹ Maddi tazminat davası malvarlığı haklarından olduğu için kişilik işlemi hakkı olmadığı görüşü için bkz. Helvacı-Kişilik işlemi Hakları, 73; S.Helvacı, 172; karşıt görüşte olan Zevkliler ise maddi tazminat davası kişilik hakkına saldırı dolayısı ile açıldığı için bu hakkın kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olduğunu iddia etmektedir.

²⁰⁰ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 395; Ferit Saymen, “Kimler Manevi Tazminat Talep Edebilir?”, *Jurnal of Istanbul University Law Faculty*, 6(1), 1940, 126-145, 135; Karakaş, 92 farklı görüş Nur Başar, “Genel Olarak Manevi Tazminatın Şartları ve Sonuçları”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 4(3-4), 1980, 193

²⁰¹ Zarife Şenocak, “Küçüğün Tıbbî Müdahaleye Rızası”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 50(4), 2001, 81-106, 66.

²⁰² Şenocak, 67; Ayan, 92; Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*, 298; Hatemi, 75; Özge Yücel, *Ayırt Etme Gücünde Yoksun Olan Kişiler Adına Alınan Tıbbi Kararlarda Özerklik Hakkının Korunması ve Hasta Talimatı*, (1.Baskı)Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, 37; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 304

²⁰³ Zafer Kahraman, “Medeni Hukuk Bakımından Tıbbi Müdahaleye Hastanın Rızası”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1), 2016, 486.

²⁰⁴ Bedia Boran, “Aydınlatılmış Rıza”, *Sağlık Hukuku Kurultayı 2007*, Ankara Barosu Yayınları, 86.

Ayırt etme gücüne sahip olup küçük veya kısıtlı olanlar içinse bazı kanuni düzenlemeler farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. 1219 sayılı Tababet Ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un²⁰⁵ 70. maddesi "*Tabipler, dış tabipleri ve dişçiler yapacakları her nevi ameliye için hastanın, hasta küçük veya tahtı hacirde ise veli veya vasisinin evveleminde muvafakatını alırlar.*" şeklindedir. Vücut bütünlüğüne müdahale edilecek olan hasta küçük ve kısıtlı ise yasal temsilcinin izninin alınması gerektiğini öngören bu hükme ek olarak Hasta Hakları Yönetmeliği'nin²⁰⁶ 24. maddesi de, "*Tıbbi müdahalelerde hastanın rızası gerekir. Hasta küçük veya mahcur ise velisinden veya vasisinden izin alınır. Hastanın, velisinin veya vasisinin olmadığı veya hazır bulunmadığı veya hastanın ifade gücünün olmadığı hallerde, bu şart aranmaz.*" diyerek sınırlı ehliyetsizlere yönelik tıbbi müdahalelerde yasal temsilciden izin alma şartını getirmiştir. Bazı yazarlara²⁰⁷ göre bu hükümlerden anlaşılması gereken, tıbbi müdahale için yalnızca yasal temsilcinin rızasının yeterli olduğudur.

İkinci görüşte olanlar²⁰⁸, sınırlı ehliyetsizin rızasının yanında yasal temsilcinin rızasının da alınması gerektiğini savunmaktadırlar. Küçük veya kısıtlı her ne kadar ayırt etme gücüne sahip olsa da vücut bütünlüğü ile ilgili bir karar verirken destek alması onun lehinedir. Örneğin, sınırlı ehliyetsize yapılan müdahale risk barındırıyor veya müdahale sonrasında tedavi uzun sürecekse yasal temsilcinin rızasının alınması sınırlı ehliyetsizi korumak içindir²⁰⁹.

Üçüncü görüşe göre sınırlı ehliyetsizin rızası tek başına yeterli olmalıdır²¹⁰. İnsanın hayatı onun en önemli varlığıdır ve yaşamını devam ettirmek için vücuduyla ilgili hususlarda karar verme yetkisi bizzat kişiye ait olmalıdır²¹¹. Anne baba çocuğu gözetmeli

²⁰⁵ Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun, (1928), T.C Resmi Gazete, 863, 11.04.1928

²⁰⁶ T.C Resmi Gazete, 23420, 1.08.1998.

²⁰⁷ Dural ve Ögüz, 107. Yazarlara göre HHY m. 24/II, her ne kadar küçüğün veya kısıtlının dinlenilmesi gerektiği düzenlenmişse de hekim, küçük veya kısıtlının beyanı ile bağlı değildir. Yasal temsilcinin rızası daha üstün tutulmuştur. Yasal temsilcinin rıza göstermekten kaçınması halinde ise mahkemeye başvurulmalıdır. (TMK m. 346, 487); Abdulkadir Arpacı, "Özel Hukuk Açısından Tıbbi Müdahaleye Rıza Beyanı, Buna İlişkin Sorunlar Ve Çözüm Yolları", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(2), 2009, 10.

²⁰⁸ Hinderling, Jaeggi, Zevkliler, Serozan, Şenocak'tan naklen; Özsunay, "Alman ve Türk Hukuklarında Hekimin Hastayı Aydınlatma Ödevi ve İstisnaları", *Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler V. Sempozyumu, Türk Hukukunda Hekimin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu*, İstanbul 1983, 30-59

²⁰⁹ Karakaş, 99; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 304

²¹⁰ Kahraman, 489; Şenocak, 76; Öztan, *Şahsın Hukuku*, 103

²¹¹ Yargıtay 4. HD, T. 7.3.1977, 6296 E., 548 K., "Tıbbi müdahaleler ve hekimin girişeceği diğer eylemler kişinin sağlığını, vücut bütünlüğünü ilgilendirdiği için, bunların gerçekleştirilmesine karar verme yetkisi hekime değil müdahalelere maruz kalacak kişiye, hastaya aittir."

ve menfaatine işlemler gerçekleştirmelidir, fakat bu, hayatı ile ilgili konularda küçüğü yok saymayı gerektirmez²¹². Burada yasal temsilcinin tıbbi müdahaleye rıza göstermemiş olması halinde çocuğun korunmuş olmayacağı düşüncesinin yersiz olduğu savunulmaktadır. Küçük ile hekim arasında yapılacak olan sözleşmede ana babanın üçüncü kişi yararına yaptığı bir sözleşme mevcuttur ve anne baba hekimi belirleyerek yasal temsil görevini zaten yerine getirmektedir²¹³.

Her ne kadar TŞSTİDK ve HHY’de yasal temsilcinin rızasından bahsedilse de, vücut bütünlüğü en dokunulmaz alan olup, vücut bütünlüğünün ihlali sayılabilecek tıbbi müdahaleye razı olup olmamak mutlak anlamda kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olarak kabul edilmelidir. Günümüzde genel kabul gören görüşe göre ayırt etme gücü kavramı nisbi bir kavramdır ve somut olaya göre değerlendirilmelidir²¹⁴. Sınırlı ehliyetsiz kişi, kendisine yapılacak olan tıbbi işlemin önemini ve sonucunu kavrayacak ruhsal ve ahlaki olgunlukta²¹⁵ ise yasal temsile ihtiyaç yoktur. Yapılan işlemin önem derecesine ve kişinin ayırt etme yeteneği göz önünde bulundurularak, rıza ehliyeti ona göre belirlenmelidir. Örneğin, şizofren bir hasta soğuk algınlığı konusunda tek başına karar verebilmelidir²¹⁶.

²¹² Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 5. ve 17. maddelerinde çocuğu dinlemenin tek başına yeterli olmadığı, çocuğun görüşlerini açıklayabilme yeteneğinin olduğu zamanlarda görüşüne “*uygun ağırlık verilmesi*” gerektiği ifade edilmektedir. Bununla beraber uygulamada 12 yaş altı çocuklar yanında velisi olmadan tedavi edilmemektedir. Bkz Hakan Hakeri, *Tıp Hukuku*, Cilt I, (25.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, 447.

²¹³ Şenocak, 77

²¹⁴ Hakeri, 452 dn.650’de sayılan yazarlar.

²¹⁵ Usta, 102

²¹⁶ Hakeri, 450

2.3.2.3.4. Tanı ve Tedavi Amacına Yönelik Olmayan Tıbbi Müdahaleler

Tanı ve tedavi amacına yönelik olmayan tıbbi müdahaleler,²¹⁷ estetik operasyonlar²¹⁸, sterilizasyon, kürtaj²¹⁹, kastrasyon, yapay dölleme, organ ve doku bağıışı, tıbbi deneylere katılma gibi müdahalelerdir.

Tanı ve tedavi amacına yönelik olmayan tıbbi müdahaleler, kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğu için sınırlı ehliyetsizlerin bu konuda tek başlarına karar verme hakkına sahip olması gerekmektedir²²⁰. Fakat her bir tedavi yöntemi için durum farklılaşabilmektedir. Bazı tedaviler için özel düzenlemeler vardır ve kişinin tedaviye rıza gösterme ehliyeti kanun hükümlerince özel olarak düzenlenmektedir. Örneğin 18 yaşını doldurmayan kişilerden organ ve doku alınması yasaktır (ODASANK²²¹ m. 5). Keza estetik operasyonlarda ayırt etme gücüne sahip küçüğün ameliyatına rızayı kanuni temsilci vermektedir²²². Estetik ameliyatların bazen faydasından çok, zararı olabilmektedir. Bu durumda kişi her ne kadar ayırt etme gücüne sahip olsa da yapılan işlemin sonuçlarını kavrayamayabilir. Sınırlı ehliyetsizin zarar görmesini engellemek adına yasal temsilcinin izni gerekmektedir. Ayrıca estetik müdahale gerçekleştirirken hekim ile hasta arasında bir sözleşme mevcuttur. TMK m. 16 gereği kendilerini borç altına sokan işlemleri sınırlı ehliyetsizlerin tek başlarına yapamamaları da estetik operasyonlarda yasal temsili gerektirmektedir.

Yine gebe kadının gebeliğine son verilmesine ilişkin olarak Nüfus Planlaması Hakkında Kanun²²³ m. 6 gebe kadının küçük olması durumunda kürtaj yapılmasını velinin iznine, vesayet altında olması halinde ise vasinin izninin yanında sulh hukuk

²¹⁷ Gürkan Sert, *Tıp Hukuku Etiği ve Derslerine Giriş*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, 202

²¹⁸ Estetik müdahalelerin tedavi amacına yönelik olup olmadığının duruma göre değiştiği öğretide kabul edilmektedir. Tedavi amacı olmasa bile kişinin kendisini daha güzel ve iyi hissetmesi psikolojik olarak düzelmesine sebebiyet veriyorsa estetik müdahale, tedavi niteliği taşımaktadır. Tartışmalar için bkz. Meral Ekici Şahin, *Ceza Hukukunda Rıza*, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2012, 307 vd.; Hasan Petek, “Güzelleştirme Amaçlı Estetik Ameliyatlardan Kaynaklanan Hukuki Sorumluluk”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1), 2006, 183-184; Ayrım yapmaksızın bütün estetik operasyonların tedavi amaçlı olması gerektiğini savunan görüş için bkz. Arpacı-Tıbbi Müdahaleye Rıza, 8.

²¹⁹ Gebeliğe son verilmesi işleminin tedavi niteliği taşıyıp taşımadığı hakkında tartışmalar mevcuttur. Tartışmalar için bkz. Şemsettin Varol, *Yaşam Hakkı Bağlamında Ötenazi ve Kürtaj*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, 223, 224.

²²⁰ Karakaş, 96.

²²¹ Organ ve Doku Alınması, Saklanması, Aşılması ve Nakli Hakkında Kanun, 1979, *T.C Resmi Gazete*, 16655, 29.05.1979

²²² Petek, 206 ve dipnot 83’te sayılan yazarlar.

²²³ *T.C Resmi Gazete*, 2827, 24.05.1983

mahkemesinin iznine bağlamıştır.²²⁴ Gebeliğin acil olarak sona erdirilmesi gerekiyorsa izin şartı aranmaz²²⁵. Gebeliğin sonlandırılması işlemi, bizzat gebe olan kadının vücuduna yapılacak olan tıbbi müdahale ile mümkündür. Bu nedenle kürtaj hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu açıktır. Buna rağmen NPHK'nın sınırlı ehliyetlilerin yasal temsilcilerinden izin almasını öngören kanun maddesinin hatalı olduğunu, gebe kadın küçük de olsa gebeliği sonlandırıp sonlandırmamaya yalnızca kendisinin karar vermesi gerektiğinin düşünölenler vardır²²⁶. Aksi düşünce kadının bedeni üzerinde söz sahibi olamayacağı anlamına gelir ki bu kişilik hakkına aykırı bir durum oluşturur.

2.3.2.3.5. Adın Değıştirilmesi

Adın değıştirilmesi haklı sebeplerin varlığı halinde kişiye, mevcut adını değıştirmesi için verilen bir haktır. Kişiy e sıkı sıkıya bağlı haklardanır. Ad kavramı içerisinde öz ad ve soyad girmektedir. Hukukumuzda adın değışmezliğı kural olsa da bu kural mutlak değildir. Yalnızca kişinin talebi ile değ il bazen kanun gereğı de ad değışebilmektedir. (Evlenme, boşanma, evlat edinmede evlatlığa yeni isim verilmesi, soybağının düzeltilmesi gibi). Kişi adını değıştirmek istiyorsa bunu dava yolu ile ileri sürmelidir (TMK m.27). Ad değıştirmek kişiy e sıkı sıkıya bağlı hak olduğu için kural olarak hak sahibinin bizzat kullanması gerekse de sınırlı ehliyetliler açısından farklı görüşler mevcuttur. Yasal temsilcinin iznine gerek olmadığını savunan *S.Helvaci'nin* aksine *Dural/Öğüz*, yasal temsilcinin ad değıştirilmesi işlemine katılması sınırlı ehliyetlilerin çıkarlarına daha uygun olacağı görüşündedir²²⁷.

²²⁴ Akipek vd., 366; Dural ve Öğüz, 121; Şenocak 79;

²²⁵ Rahim tahliyesini gerektiren haller Rahim Tahliyesi ve Sterilizasyon Hizmetlerinin Yürütölmesi Ve Denetlenmesine İlişkin Tüzük 'de 13.maddede sayılmıştır

²²⁶ Şenocak, 79; Gürkan Sert, *Üreme Haklarının Yasal Temelleri ve Etik Değ erlendirme*, İnsan Kaynağı Geliştirme Vakfı, Ege Reklam ve Basım Sanatları (1.Basım), İstanbul, 2013, 55; Alparslan Özaltuğ, "Türk Hukukunda Kürtaj Hakkı", *İstanbul Barosu Dergisi*, 92(6), 2018, 285

²²⁷ S. Helvacı, 190; Dural ve Öğüz, 182. Konu ile alakalı olarak velayet altındaki küçüğün adının değıştirilmesine ilişkin bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu T. 08.12.2010, 2010/18-643 E., 2010/648 K., "Davacı dava dilekçesinde, kızının S adı ile tanındığını belirterek kayden R olan adının S olarak değıştirilmesini istemiş, mahkemece davanın reddine karar verilmiştir. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 27. Maddesi hükmü uyarınca kişi, haklı nedenlere dayanarak adının değıştirilmesini hâkimden isteyebilir. Yargıtay uygulamalarında yasanın buyurucu hükümlerine aykırı olmamak koşuluyla bir kişi çevresinde tanındığı adını kullanabilir ve bu adla nüfusa tescilini isteyebilir. Somut olayda davacının kızının S adı ile tanındığı dosya içeriğinden anlaşıldığına göre, adının değıştirilmesi için haklı nedeni bulunduğundan istemin kabulü gerekirken yerinde olmayan gerekçelerle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiştir...) Hukuk Genel Kurulu her ne kadar boşanmış olsalar da babanın da çocuğun isminin değıştirilmesinde söz sahibi olması gerektiğine dolayısı ile davada taraf olarak yer alması gerektiğine dikkat çekmiş ve taraf teşkili sağlanmadığı gerekçesiyle hükmün bozulmasına karar vermiştir. Ayrıca Hukuk

2.3.2.3.6. Kişisel Durum Sicilinin Düzeltilmesi

Kişisel durum sicilinin düzeltilmesi kişiyi yakından ilgilendirmekte olup, sicildeki bir hususu düzeltme hakkını kullanmak ancak kişiye ait olabilir. Ayırt etme gücü yerinde olan kişi, kişisel durum sicilinde bir değişiklik yaptırmak isterse, velisinin veya vasisinin iznini almak zorunda değildir. Bu konuda öğretide fikir birliği vardır²²⁸.

2.3.2.3.7. Dernek Kurmak ve Derneğe Üye Olmak

Dernek kurmak ve derneğe üye olmak, Anayasamızda da güvence altına alınan kişisel haklardandır. Anayasa m. 33, “*Herkes, önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahiptir. Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.*” şeklinde düzenlenmiştir. Görüldüğü gibi dernek kurma ve derneğe üye olma konusunda irade özgürlüğü söz konusudur. Dernek kurma özgürlüğü kişiye sosyal ve kültürel gelişme sağlar²²⁹. Dolayısı ile bu hak kullanırken yasal temsil veya iradi temsil mümkün değildir. İradi temsilin olmadığı, TMK m.69’da yer alan “*üye oy hakkını şahsen kullanmak zorundadır*” cümlesinden anlaşılmaktadır. Derneklere üye olmak için kişide fiil ehliyetinin olması şarttır (TMK m.57). Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar dernek kuramaz, kurulmuş derneklere üye olamazlar²³⁰. Ayırt etme gücüne sahip küçükler bakımından Dernekler Kanunu²³¹ çocuk derneklerinin kurulabileceğini hüküm altına almıştır (DK m.3/3). 15 yaşını bitiren çocuklar, yasal temsilcilerinin yazılı iznini alarak dernek kurabilirler. On iki yaşını bitiren küçükler yasal temsilcilerinin izni ile çocuk derneklerine üye olabilirler ancak yönetim ve denetim kurullarında görev alamazlar. Kişiyi sıkı sıkıya bağlı hak olsa

Genel Kurulu'ndaki görüşme sırasında Türkiye'nin de taraf olduğu Uluslararası Sözleşmeler ve çocuğun hakları üzerinde durulmuş, dinlenmesi yönünde görüşler ileri sürülmüştür. Gerçekten Türkiye'nin kabul ettiği ve taraf olduğu Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 12. maddesi ile Çocuk Haklarının Kullanılmasına Dair Avrupa Sözleşmesi'nin 1, 2 ve 6. maddelerine göre; görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocukların, adli merciler önünde kendilerini ilgilendiren her konuda bilgilendirilmelerini ve bu davalara katılmalarına izin verilmesi bir hak olarak düzenlenmiş olup, ayrıca bu hususların adli merciler tarafından yerine getirilmesi aynı zamanda yükümlülük olarak öngörülmüştür.

²²⁸ Fikir birliğinin oluşmasında, yaşın düzeltilmesine ilişkin olarak Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun verdiği bir karar etkili olmuştur. Yargıtay HGK T. 13/01/1954. Bkz. Ataay, 34.

²²⁹ Tijen Dündar Sezer, “Dernek Kurma Özgürlüğünün İçeriği ve Gelişim Süreci Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 2008, 7.

²³⁰ Hatemi, 105; Oğuzman, vd., 346; Kılıçoğlu, *Medeni Hukuk*, 506.

²³¹ Dernekler Kanunu. (2004), *T.C. Resmi Gazete*, 25649, 23.11.2004.

da özel düzenleme gereği ayırt etme gücüne sahip küçükler için temsilcisinin rızası şarttır²³².

2.3.2.3.8. Nişanlanma

Nişanlanma, bir kadının ve bir erkeğin birbirleriyle evlenmek istediklerine yönelik iradelerini açıklamaları ile kurulan aile hukukuna özgü bağımsız bir sözleşmedir²³³. Aile hayatının temeli için atılan ilk adım nişanlanmadır ve atılan bu önemli adımda bireyin nişanlanacağı kişiyi bizzat seçmesi gerekir. Bu bakımından kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olan nişanlanma eylemini kimse bir başkası adına gerçekleştiremez. Bir başkası adına nişanlanma iradesinin açıklanması mümkün değildir, fakat TMK m.16 da yer alan düzenlemenin aksine kişiye sıkı sıkıya bağlı hakkını kullanırken küçük veya kısıtlı, yasal temsilciden izin almak zorundadır (TMK m.118/2). İzin alınmaksızın gerçekleşen nişan ilişkisi, yasal temsilcinin onayına kadar askıda hükümsüzdür²³⁴. Öğretide bazı yazarlar tarafından, TMK m.118/2 de yer alan ‘bağlamaz’ ibaresinin, yasal temsilcinin rızasının olmaması halinde nişanlanmanın tümüyle geçersiz olacağı anlamına gelmediği savunulmaktadır²³⁵. Buradaki amaç çocuğun hayatına müdahale etmek değil, çocuğun nişanlanmaya yönelik kararının doğruluğunu velisi tarafından desteklemektir. Ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar için de aynı durum söz konusu olmakla beraber zannımca bu durumun her kısıtlı için değil, akıl zayıflığı akıl hastalığı gibi sebeplerle kısıtlanan kişiler açısından geçerli olması gerekir. Yoksa ayırt etme gücüne sahip olup özgürlüğü bağlayıcı ceza alması dolayısı ile kısıtlanan ergin birisinin nişanlanma konusunda tek başına karar

²³² Akipek vd., 629; Usta, 141. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde de yer alan dernek kurma özgürlüğü, çocuğun toplumda aktif üye olmasını amaçlamaktadır. Çocuk derneklerinde yaş ve konu sınırlaması getirilmiş ayrıca bu derneklere istenirse gençlik ve spor kulübü olarak faaliyet gösterme imkânı verilmiştir. Bkz. Gençlik ve Spor Kulüpleri Yönetmeliği

²³³ Nişanlanmanın hukuki niteliği hakkında farklı görüşler mevcuttur. Nişanlanmanın aile hukukuna tabi bağımsız bir sözleşme olduğunu ileri sürenler çoğunlukta olmakla beraber, iki kişi tarafından evlenmeye yönelik ortak bir iradenin ürünü olduğunu savunan karar görüşü ve tarafların ileriye dönük olarak evlenmeyi gerçekleştirmek için birbirlerine söz verdiklerinden bahisle ön sözleşme görüşü de doktrinde kabul edilen görüşler arasındadır. Bkz. Hüseyin Hatemi, Burcu Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, (6.Bası), Onikilevha Yayınları, İstanbul 2018, 8; Akıntürk ve Ateş, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, 29; Dural vd., 15; Yıldız Abik, “Nişanlanma ve Nişanlılık”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 54(2), 71; Bülent Köprülü, Selim Kaneti, *Aile Hukuku*, (2.Bası), Filiz Kitabevi, İstanbul 1989, 443-44.

²³⁴ Öztan, *Aile Hukuku*, 34.

²³⁵ Dural vd., 19 ve orda anılan yazarlar; ayrıca bkz. Köprülü, 476, Köprülü ve Kaneti, 48.

vermesi daha adildir. Yine de her somut olaya göre değerlendirme yapmak daha doğru olur²³⁶.

2.3.2.3.9. Nişanın Bozulması

Nişanın bozulması da nişanlanma gibi kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Nişanlılık tek taraflı olarak nişanlılardan biri tarafından sona erdirilebilmektedir. Nişan bozma denilen bu işlem için yasal temsilcinin rızası aranmaz. Sınırlı ehliyetsizler nişanın ortadan kalkmasını gerektiren sebeplerin neler olduğunu en iyi kendileri bilirler. Yasal temsilci nişanın bozulmasına rızası olmasa dahi sınırlı ehliyetsiz buna tek başına karar verebilir²³⁷.

2.3.2.3.10. Evlenmeye İzin Başvurusu

Evlenmeye izin başvurusu yaşı küçük olan kişiye, kişiliğinden dolayı tanınan kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır (TMK m.124/II). Kural olarak evlenebilmek için 17 yaşını doldurmuş olmak gerekir (TMK m.124/I). Kanunun aradığı evlenme yaşına henüz gelmemiş erkek veya kadın 16 yaşını doldurmuşsa ve olağanüstü ve çok önemli sebepler varsa hâkimden izin alarak evlenebilir. İzin almak için yapılması gereken başvuruyu küçüğün bizzat yapması gerekir. Burada yasal temsilcinin rızasına gerek olmamakla birlikte hâkim fırsat buldukça veli veya vasiyi dinlemelidir²³⁸.

2.3.2.3.11. Evlenme

Evlenme, bir erkek veya kadının resmi memur önünde hayat ortaklığı oluşturmaya yönelik arzularını açıkladıkları bir hukuki işlemdir²³⁹. Kişinin hayatına kiminle devam

²³⁶ Anayasa Mahkemesi 22.03.2023 tarihinde 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 407.maddesini ve bu maddeye bağlı olarak 471.maddesini Anayasa'nın 13., 20. ve 35. maddelerine aykırı bularak iptaline karar vermiştir. Karar resmî gazete 'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girecektir. Bkz. Anayasa Mahkemesi T. 22.03.2023, 2022/105 E., 2023/54 K.

²³⁷ Karakaş, 112; Velidedeoğlu, 150

²³⁸ Eski Medeni Kanun'dan farklı olarak yasal temsilcinin dinlenmesi zorunlu değildir. Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 68; Köprülü ve Kaneti, 67; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Aile Hukuku* (5.Bası), Turhan Kitabevi, Ankara 2020, 38; Öztan, *Aile Hukuku*, 72. Küçüğün ise mutlaka dinlenmesi gerekir ve küçüğün yeterli bedensel ve fikri olgunluğa erişip erişmediği tespit edilmelidir. Bu konuda bkz. Yargıtay 2.H. D, E.2004/3737, K.2004/4675, 13.4.2004, Gülşah Vardar Hamamcioğlu, "Yürürlükten Kaldırılması Gereken Bir Hüküm Olarak Olağanüstü Durumlarda ve Pek Önemli Bir Sebeple Evlenmeye İzin Verilmesi (TMK m. 124/II)", *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(1), 2021, 85-99.

²³⁹ Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 59; Dural vd., 47. Evlenmenin hukuki niteliği de nişanlanmada olduğu gibi tartışmalıdır. Genel kabul gören görüş, Yargıtay'ın da benimsediği, evlenmenin bir medeni hukuk sözleşmesi olduğu görüşüdür. Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 60.

edip uzun yıllar kiminle yaşamak istediğine kendisinin karar vermesinin gerekliliği, evlenmeye yönelik açıklanan arzunun kişiye bağlı olduğunu gösterir. Bu yönüyle nisbi anlamda kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olan evlenme için istisnai bir durum mevcuttur. Hukukumuzda evlenme yaşı 17, erginlik yaşı ise 18'dir. Dolayısı ile ergin olmayan küçükler de evlenebilmektedir. Bu durumda temsilciden izin alma durumu ortaya çıkmaktadır²⁴⁰. TMK m.16'nın kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları sınırlı ehliyetsizin serbestçe kullanabileceği hükmünün aksine, evlenme gibi hayati önem taşıyan bir sözleşme yapılacaksa ayırt etme gücüne sahip küçüğün velisinin veya vasisinin, ayırt etme gücüne sahip kısıtlının da vasisinin izin vermesi şarttır (TMK m.126, 127)²⁴¹. Verilen iznin geri alınıp alınamayacağı konusunda ise farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre²⁴² yasal olarak evlendirme işlemleri başladıysa izin geri alınamaz. Çünkü rıza beyanı yenilik doğuran bir işlemdir ve usulüne uygun biçimde kullanılmakla sona erer. Diğer görüş²⁴³ ise imzalar atılncaya kadar rızanın geri alınabileceğini savunmaktadır. Küçük veya kısıtlı yasal temsilciden izin almaksızın evlenirse evliliğin butlanı yasal temsilci tarafından talep edilebilir (TMK m.148). Ayrıca yasal temsilcinin evlenmeye izin vermemesi haklı bir gerekçeye dayanmıyorsa, küçük veya kısıtlı TMK m.128'e göre hâkime başvuru hakkını kullanabilir. Hâkim izin vermemenin haklı olup olmadığına, yasal temsilciyi de dinleyerek karar verir. Hâkim tarafından yapılan incelemede yasal temsilci haksız bulunursa, hâkim sınırlı ehliyetsizin evlenmesine izin verir²⁴⁴.

2.3.2.3.12. Evliliğin Butlanı

Evliliğin butlanı, TMK'da nisbi butlan ve mutlak butlan olarak düzenlenmiştir. Mutlak butlan, kanunda sayılan sebeplerden birisinin varlığı halinde, kurulmuş evliliğin dava yolu ile iptal edilmesidir. Bu sebepler, evlenme sırasında eşlerden birinin evli olması, ayırt etme gücünden sürekli yoksunluk, evlenmeye engel derecede akıl hastalığı

²⁴⁰ Örnek aldığımız İsviçre Medeni Kanunu'nda bu konuda değişiklik yapılarak evlenme yaşı ve erginlik yaşı 18 olarak belirlenmiş ve yasal temsilciden izin alma zorunluluğu da buna bağlı olarak yürürlükten kaldırılmıştır. Karakaş, 114.

²⁴¹ Hatemi ve Kalkan Oğuztürk 45; Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 70-71; Mehmet Erdem, Aslı Makaracı Başak, *Aile Hukuku*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022, 53; Akkurt vd., 332; Kayıhan ve Ünlütepe, 260.

²⁴² Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 71; Öztan, *Aile Hukuku*, 113; Kemal Oğuzman, Mustafa Dural, *Aile Hukuku*, (2.Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 1998, 70.

²⁴³ Aydın Zevkliler, Beşir Acabey, Emre Gökyayla, *Medeni Hukuk (Giriş-Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku-Aile Hukuku)*, (6.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2000, 716.

²⁴⁴ Nelerin haklı sebep sayılabileceğine ilişkin bkz. Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 42.

ve evlenmeye engel derecede hısımlık bulunmasıdır.(TMK m.145). Ayırt etme gücünden geçici yoksunluk, irade sakatlığı halleri ve yasal temsilcinin izninin bulunmaması nisbi butlan sebepleridir ve yine evliliğin dava yolu ile iptal edilmesi gerekir (TMK m.148,151,153). Mutlak butlan ve nisbi butlan davası açma hakkı da kişiye bağlı bir haktır ve sınırlı ehliyetsiz kişiler evliliklerinin geçersizliğini tespit ettirmek amacıyla dava açmak isterlerse yasal temsilcinin rızasını almak zorunda değillerdir ²⁴⁵ .

Nisbi butlanın sebeplerine bakıldığında sadece evli kişileri yakından ilgilendirdiği görülmektedir. Evliliğini, kanunda yazılı sebeplerden ötürü iptal edip etmeyeceğine sadece eşin kendisi karar verebilir. Mutlak olarak kişiye bağlıdır ve yasal temsilci de olsa ayırt etme gücüne sahip kişi adına nisbi butlan davası açması mümkün değildir²⁴⁶. Ayırt etme gücüne sahip vesayet altındaki kimsenin kendini vekille temsil ettirip dava açması için avukata vekâlet vermesinde bir sakınca yoktur²⁴⁷. Zaten kanunun ilgili hükümlerinde de evliliğin iptalini isteme hakkı herkese değil ilgili kişilere tanınmıştır. Burada üzerinde durulması gereken mesele, evlenmenin mutlak butlanının, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların sınıflandırılmasında hangi kategoride olduğudur. Bazı yazarlara göre²⁴⁸ mutlak butlan talep etme hakkı mutlak kişiye sıkı sıkıya bağlı haktır. Fakat TMK m.146'da yer alan, “*Mutlak butlan davası, Cumhuriyet savcısı tarafından re’sen açılır.*” hükmü, mutlak butlan davası açma hakkının sadece kişiye ait olmadığını göstermektedir. Ve hatta TMK m.146'nın ikinci fıkrasına göre ilgili herkes mutlak butlan davasını açabilmektedir. Bu durumda mutlak butlan davası nisbi kişiye sıkı sıkıya bağlı hak kategorisindedir. Yasal temsilci sınırlı ehliyetsizin çıkarlarını da göz önüne alarak sınırlı ehliyetsiz eş adına davayı açabilir²⁴⁹.

²⁴⁵ Öztan, *Aile Hukuku*, 621; Dural vd., 96

²⁴⁶ Şakir Berki, “Türk Medeni Kanunu’nda Evlenmede Butlan”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(1), 1962, Yazara göre, evlendikten sonra hacir sebebiyle kısıtlıya vasî tayin edilse ve kendisine vasî tayin edilmiş olan tarafın, evliliğini hata veya sair nisbî butlan sebeplerinden biri ile ortadan kaldırmak için gereken zaman aşımı da henüz dolmamış olursa, vasî geri kalan müddet içinde kısıtlının rızası olmaksızın nisbî butlan davası açamaz. Kısıtlı, akıl hastalığından başka sebeplerle vâki olmuş ise, vasî, kısıtlının isteği ile onun adına nisbî butlan dâvasını açabilir. Akıl hastalığı sebebiyle vasi tayin edilmişse o zaman zaten hiç dava açamaz.

²⁴⁷ Dural vd., 96; Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 226; Oğuzman ve Dural, 107

²⁴⁸ Helvacı, *Kişilik İşlemi Hakları*, 90.

²⁴⁹ Karakaş, 118 ve dn 377 de adı geçen yazarlar.

2.3.2.3.13. Boşanma, Ayrılık, Boşanmada Af

Boşanma, evliliğin hâkim kararıyla sona erdirilmesidir. Kanunda sayılan sebep/sebeplere dayanarak, evliliği devam ettirmek istemeyen eş/eşler dava yolu ile evliliği sonlandırabilmektedir (TMK m.161-166). Devam eden bir evlilikte yaşanan olayların, karı koca ve çocuklar arasındaki ilişkilerin nasıl olduğunu en iyi o ailede yaşayanlar bilebilir. Bu nedenle evlilik ilişkisini birtakım sebeplerden ötürü sonlandırmayı isteme hakkı o evlilikteki karı-kocaya aittir. Bu bağlamda kişiye sıkı sıkıya bir hak olan boşanma davası açma hakkını ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar bizzat kullanırlar²⁵⁰. Evlenme ile kişi ergin olduğu için boşanma davasında ayırt etme gücüne sahip küçüklerden bahsedemeyiz. *Ayrılık davası*, Medeni Kanun m.171’de düzenlenen, evliliğin tamamen sona erdirilmediği, yalnızca bir süre eşlerin ayrı yaşamalarına karar verildiği davadır. Ayrılık davasını açma hakkı da tıpkı boşanma davası gibi yalnızca eşleri ilgilendirdiği için kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Hâkime başvuruda bulunup, evliliğe 1 ile 3 yıl arasında hâkimin belirleyeceği bir süre ara verilmesini ayırt etme gücüne sahip kısıtlıdan başkası isteyemez²⁵¹.

Boşanmada af, Medeni Kanun’un özel boşanma sebeplerinden bazıları için özel olarak düzenlenen bir husustur (TMK m.161,162). Eşlerden biri, zina eden, hayatına kast eden, kendisine pek kötü davranan veya ağır derecede onur kırıcı bir davranışta bulunan öteki eşi affettiğini, açık veya örtülü bir irade beyanıyla, herhangi bir baskı altında kalmadan açıkladığı zaman, boşanma davası açma hakkı düşer²⁵². Zina eden eşini affederken evlilik birliğinin devamını sağlamak ancak aldatılan eşe özgüdür. Yine kişinin vücut bütünlüğüne yönelik saldırılara rıza gösterme kişiye ait olduğundan, var olan saldırı karşısında saldırıda bulunanı affetmek de kişinin elindedir. Dolayısıyla, karının veya kocanın affetmeye yönelik beyanı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır ve yalnızca hak sahibi tarafından kullanılabilir. Ayırt etme gücüne sahip kısıtlı olan sınırlı ehliyetsiz, eşini affederken yasal temsilcisinden rıza almak zorunda değildir²⁵³.

²⁵⁰ Alper Keskin, *Boşanma Davaları*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017, 63, 65; Dural vd., 130; Filiz Berberoğlu Yenipınar, *Nişanlanma/Evlenme/Boşanma*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022; Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 277; Hatemi ve Kalkan Oğuztürk, 113; Dural vd., 130; Oğuzman, vd., 108; Erdem ve Makaracı Başak, 153.

²⁵¹ Karakaş, 119; Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 277.

²⁵² Ekrem Kurt, “Türk Hukukunda Kişiye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar ve Hukuki Sonuçları”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(2), Temmuz 2016, 146; Helvacı, *Kişilik İşlemi Hakları*, 90

²⁵³ Keskin, 36; Dural vd., 109; Zeytin ve Ergün, 201; Kayıhan ve Ünlütepe, 294; Akkurt vd., 422.

2.3.2.3.13. Mal Rejimi Sözleşmesi

Mal rejimi sözleşmesi, evlenmeden önce, evlenmeden sonra veya evlilik sırasında yapılabilen, evlilikte mevcut olan malların ne şekilde paylaşılacağına ilişkin olarak; eşlerin, kanunda sayılı mal rejimlerinden hangisini seçtiklerini belirleyen, sıkı şekil şartlarına bağlı iki taraflı bir hukuki işlemdir²⁵⁴. Mal rejimi sözleşmesi yapabilmek için sözleşme ehliyetine sahip olmak gerekir. Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar, ancak yasal temsilcilerinin izni ile mal rejimi sözleşmesi yapabilirler (TMK m.204/2)²⁵⁵. Evlenmeden önce yapılan mal rejimi sözleşmesinde küçük, henüz ergin olmadığı için velisinin rızasını almalıdır. Hatta öyle ki, velisinin imzası da sözleşmede yer almalıdır (TMKm.205/2). Her ne kadar mal rejimi sözleşmesi yapmak kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olsa da küçüğün ekonomik olarak zarar görmesini engelleyip karşı tarafça kandırılmasının önüne geçmek için sözleşmeyi tek başına yapması kanun tarafından engellenmiştir. Söz konusu sözleşmeyi, küçük evlendikten sonra yaparsa artık ergin olduğundan eski velisinden izin almasına gerek yoktur²⁵⁶. Ayırt etme gücüne sahip olup vesayet altında olan kısıtlıların vasinin iznine ek olarak, vesayet makamından da ayrıca izin alması gerekmektedir (TMK m.462/b.9).

2.3.2.3.14. Baba ile Çocuk Arasında Soybağının Kurulmasına veya Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Davalar

Bu davalar, baba ile çocuk arasındaki yakın ilişkiden kaynaklandığı için kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır²⁵⁷. Soybağı, anne ve baba ile çocuk arasında hukuki bağlantının sağlanmasıdır. Hukuki bağlantı doğal yolla veya yapay yolla kurulabilmektedir. Anne ile çocuk arasındaki soybağını belirlemek kolaydır. Zira her çocuk mutlaka bir anneden doğmaktadır. Doğumun gerçekleşmesi ile soybağı, anne ile çocuk arasında derhal kurulur (TMK m.285/1)²⁵⁸. Baba ile çocuk arasındaki soybağını tespit etmek her zaman kolay değildir. Anne ile babanın evli olması akla ilk gelen soybağının kurulması yöntemi olsa

²⁵⁴ Akkurt vd., 354; Dural vd., 210; Zeytin ve Ergün, 179

²⁵⁵ Gökçen Doğan, “Mal Rejimi Sözleşmelerinde Sözleşme Serbestisi ve Sınırları”, *Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1), 2022, 250; Kurt, 160

²⁵⁶ Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 147.

²⁵⁷ Karakaş, 134; Oğuzman, vd., 109; Dural vd., 283, 299.

²⁵⁸ Ana ile çocuk arasında kurulan soybağının ilişkin hükmün, yeni gelişmeler karşısında değişmesi gerektiğini yönünde bkz.: Erdoğan ve Keskin, 227 dn.530

da, evlilik içinde doğan çocuğun babası her zaman evlilikteki koca olmayabilir. Bu nedenle kanun, kocaya, *soybağının reddi davası* açma hakkı tanımıştır (TMK m.286). Çocuk evlilik içinde doğduğu zaman kanun gereği evlilikteki koca baba sayılmaktadır fakat evlilikteki koca kendisine soybağı ile bağlanan çocuğun kendi çocuğu olmadığı iddiasında olabilir. Bu iddiayı ileri sürerek soybağının reddetme hakkı yalnızca ayırt etme gücüne sahip babaya aittir. Koca ayırt etme gücüne sahipse kısıtlı bile olsa yasal temsilciden izin almaksızın soybağının reddi davasını açabilir (TMK m.16/I)²⁵⁹. Soybağının çocuğun reddetmesi de mümkündür²⁶⁰. Bunun yanında, kanun, ergin olmayan çocuğa kayyım atanacağını, soybağının reddi davasını kayyımın açabileceğini düzenlemiştir (TMK m.291)²⁶¹. Çocuk eğer ayırt etme gücüne sahipse, babasının biyolojik babası olmadığı iddiasında ise soybağının reddi davasını bizzat açabilir. Yasal temsilcinin iznine ihtiyacı yoktur. Soybağının reddi davası, çocuğu bedensel ve ruhsal açıdan iyi hissetmesine sebep olan bir davadır ve bu yüzden önemli bir davadır. Öneminden dolayı, çocuğun, soybağının reddi davasını açıp sonuçlarını kavrayacak ayırt etme gücüne sahip olup olmadığı iyi değerlendirilmelidir²⁶².

Tanıma, baba ile evlilik dışı doğan çocuk arasında soybağının kurulmasını sağlayan başka bir hukuki yoldur. Tanıma bir hukuki işlem olup, kanunda öngörülen şekil şartlarına ve geçerlilik şartlarına uyularak gerçekleştirildiğinde, tek taraflı beyanla, yeni bir hukuki ilişki meydana getirdiğinden yenilik doğuran bir haktır²⁶³. Evlilik dışı doğan

²⁵⁹ Akyüz, 147

²⁶⁰ Eski Medeni Kanun'da çocuğun soybağının reddi davasını açma hakkı yoktu. Detay için bkz.: Akıntürk ve Karaman, 341; Ramazan Turan, "Soybağının Reddi Davası ve Yapay Döllenne, Tüp Bebek ve Taşıyıcı Annelik Hallerinde Soybağının Belirlenmesi ve Reddi", *Terazi Hukuk Dergisi*, 15(168), 2020, 1651-1662, 1655; Cem Baygın, "Kan Bağına Dayanan Soybağı", *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1-4), 2002, 261.

²⁶¹ Yargıtay 8.HD, T.18.05.2017, 2017/1316 E. , 2017/7298 K. (karararama.yargitay.gov.tr) "*Dava, çocuk adına yasal temsilci sıfatıyla anne tarafından Türk Medeni Kanununun 286. Maddesi uyarınca açılan soybağının reddine ilişkin olup somut olayda, davacı anne tarafından çocuğa velayeten açılan davada küçük ...'in gerçek babasının davalı ... olmadığının tespiti ile soybağının reddine karar verilmesinin istendiği ve davanın küçüğe kayyım tayin ettirilmeden karara bağlandığı anlaşıldığından; yasal düzenlemeler dikkate alındığında, her ne kadar soybağının reddi davası anne tarafından açılmayacak ise de eldeki davanın küçük ...'e velayeten anne tarafından açıldığı göz önünde bulundurulduğunda, mahkemece küçüğe kayyım tayin ettirilip davanın kayyımaya yöneltilmesinden, gösterdiği takdirde delillerinin toplanmasından sonra bütün delillerin birlikte değerlendirilerek oluşacak sonuca göre bir karar verilmesi yerine eksik hasımla yargılama yapılarak davanın reddine karar verilmesi...*"

²⁶² Erdem/Başak, 339; Dural vd., 283

²⁶³ Kurt, 147; Emre Köroğlu, "Tanıma Yolu ile Kurulan Soybağının İrade Bozukluğu Hallerinden Korkutma Sebebiyle İptali", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 30(1), 2022, 91; Usta, 56; Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 346; Nevzat Koç, "Tanıma ve MK. M. 310/II Hükmünün İptali Hakkındaki Anayasa Mahkemesi Kararının Tanımaya Etkisi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S.3,

çocuğu tanıma hakkı, çocukla arasında soybağı ilişkisinin kurulmasını isteyen babaya aittir²⁶⁴. Bu hak kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Dolayısıyla kural olarak iradi temsilci veya yasal temsilci tarafından tanıma yapılamaz. Ancak tanıma işlemini yapacak olan sınırlı ehliyetsiz bir kimse ise TMK m. 295'e göre yasal temsilcisinden izin almalıdır²⁶⁵. Çünkü tanıma işlemi, tanıyan kişiye bir takım maddi ve manevi yükümlülükler yüklemektedir²⁶⁶. Tanıyan kişi, tanıdığı çocuğun babası sıfatına sahip olmaktadır. Bir babanın evladına karşı maddi manevi sorumlulukları vardır. Tanımadan sonra çocuğu tanıyan kişinin bu sorumlulukları yerine getirmesi gerekmektedir. Sınırlı ehliyetsizler ayırt etme gücüne sahip olsalar da sorumluluklarını gerçekten yerine getirebilecek kapasitede olup olmadıklarının tam farkında olmayabilirler. Özellikle küçükler, dış dünyayı yetişkinler kadar iyi tanıyamazlar. Bu nedenle tanıma işlemi yapmadan önce yasal temsilcinin rızası önemlidir. Veli veya vasi sınırlı ehliyetsizin yararını gözetip, rızasını ona göre açıklamalıdır.

Tanımanın iptali, TMK m. 297 ve 298'de düzenlenmiştir. Bu dava tanıyanın iradesinin sakatlandığı bir zamanda tanıma beyanını açıklamış olması durumunda, tanıyana tanıma işlemini ortadan kaldırma hakkı vermektedir. Ayrıca tanıyanın gerçek baba olmadığı iddiasında olan kimselere de tanımanın iptalini dava etme hakkı verilmiştir. Bu kimseler ana, çocuk, çocuğun ölümü halinde altsoyu, Cumhuriyet savcısı, hazine ve diğer ilgililerdir. İptal davası açma hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır ve bu hakkı kullanırken ayırt etme gücüne sahip olmak yeterlidir. Kural olarak sınırlı ehliyetsizler yasal temsilcilerinin iznine gerek olmadan bu davayı açarak tanımanın iptalini talep edebilirler²⁶⁷. Tanıma için kanunda öngörülen yasal temsilcinin izni şartı burada yoktur. Baba, ana ve çocuktan başka, dava açma hakkına sahip olan çocuğun altsoyunun, tanımanın iptalini talep edebilmesi için çocuğun sağlığında iptal etmek

1987, 543; Akyüz, 155; Dural vd., 297. Tanımanın hukuki niteliği hakkında Hatemi'nin görüşü, tanımanın bir bilgi açıklaması olduğu yönündedir. Bkz. Hatemi ve Kalkan Oğuztürk, 164

²⁶⁴ Eski Medeni Kanun'da yer alan, babanın ölümü, gaipliği veya ayırt etme gücünü kaybetmesi halinde, babanın babasının da tanıma beyanında bulunacağı hükmü yeni kanuna alınmamıştır. Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 348

²⁶⁵ Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 348, Dural vd., 299; Köprülü ve Kaneti, 265; Baygın, *Soybağı*, 270, Eski Medeni Kanun'da yasal temsilciden izin alma zorunluluğu yoktu. Bkz. Koç, 548; Feyzi Necmeddin Feyzioğlu, *Aile Hukuku*, (3.Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 1986, 530 dn.201 Federal Mahkeme'nin bir kararında mümeyyiz küçüğün evlilik dışı çocuğu tanıyabileceği kabul edilmiştir.

²⁶⁶ Baygın, 270

²⁶⁷ Dural vd., 304; Koç, 561; Köroğlu, 91; F. Demirbaş, "Baba İle Çocuk Arasındaki Soybağına İlişkin Davalarda Davacı Olabilecek Kişiler", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22(3), 2019, 25.

istediğine yönelik beyanın olduğunu ispatlaması ve çocuğun iptal davası açma süresi geçmeden ölmüş olması gerekmektedir. Bu şartlarda dava açma hakkının olması çocuğun altsoyu bakımından kişiye bağlı bir hak niteliği taşır²⁶⁸.

Baba ile çocuk arasında soybağının kurulmasını sağlayan bir diğer yol *babalık davası* açmaktır. TMK m.301'e göre "*Çocuk ile baba arasında soybağının mahkemeye belirlenmesini ana ve çocuk isteyebilir.*" Ananın dava açma hakkı ve çocuğun dava açma hakkı birbirinden bağımsızdır²⁶⁹. Babanın dava açma hakkı kanunda düzenlenmemiştir fakat bazı yazarlar²⁷⁰ babanın dava açma hakkının olduğunu savunmaktadırlar. Ana ve çocuğun dava açabilmesi için ayırt etme gücüne sahip olması gerekmektedir. Ayırt etme gücüne sahip olmak şartıyla ana veya çocuk küçük veya kısıtlı olsa dahi yasal temsilciden izin almadan babalık davasını açabilirler²⁷¹. Ana, çocuğunun babasının kim olduğunu en iyi bilen kişidir ve bu konuda temsilciden izin alması hayatın olağan akışına uygun değildir. Dolayısı ile ana, kişiye sıkı sıkıya bağlı hakkını TMK m.16'ya dayanarak serbestçe kullanabilir. Ana, davayı çocuk adına değil kendi adına açar. Çocukla anne arasında çıkar çatışması olabileceği için, sırf bu nedenle bile çocuğun velisi sıfatı ile dava açamaz (TMK m.426/I)²⁷².

2.3.2.3.15. Evlat Edinme

Evlat edinme, TMK'da yazılı şartların sağlanması durumunda, mahkeme kararına dayanarak, küçüklerin, erginlerin veya kısıtlıların, onlara annelik-babalık yapacak

²⁶⁸ Kurt, 149; Dural vd., 305.

²⁶⁹ Dural vd., 308; Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 358; Baygın, 273.

²⁷⁰ Öztan, *Aile Hukuku*, 556; Zevkliler vd., 1047; İsmail Özen, "Babalığın Tespiti Davası", *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, S 107, 2000, 27-32; Yargıtay'ın, babanın dava açma hakkı olduğunu kabul ettiği kararları mevcuttur. Fakat sonraki kararlarında babalık davası açma hakkının münhasıran ana ve çocuğa ait olduğu yönünde kararlar vermiştir.(Yargıtay 2.H.D, T. 24.06.2013, 2012/24642 E. , 2013/17622 K. "*Türk Medeni Kanunun 301. maddesi gereğince babalık davasını açabilecek şahıslar sınırlı şekilde sayılmış olup davacının bu kişiler içerisinde sayılmaması nedeniyle babalık davası açma hakkı bulunmamaktadır. Öte yandan gerek babalık davası gerekse nüfusta anne adının düzeltilmesine ilişkin talepte bulunma hakkı şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardan olup davacının bu yönde dava açma hakkı bu nedenlerle bulunmamaktadır. Açıklanan bu sebepler doğrultusunda davacının, davalı K.'nın babası olduğu iddia edilen H...in hanesine tesciline ve anne adının A.. olarak düzeltilmesine yönelik talepleri hakkında davacının aktif husumet ehliyeti bulunmadığından usulden ret kararı verilmesi gerekirken ..."*)

²⁷¹ Öztan, *Aile Hukuku*, 557; Dural vd., 308; Akkurt vd., 463; Erdem ve Makaracı Başak. Karşı görüş ise ananın sınırlı ehliyetsiz olması halinde, davanın ana adına kanuni temsilcisi tarafından açılacağını belirtmektedir. Bkz. Oğuzman ve Dural, 337.

²⁷² Dural vd., 309.

kişilerle soybağlarının kurulmasını sağlayan aile hukuku işlemidir²⁷³. Mahkemenin kararı neticesinde soybağı kurulacağı için yapay bir soybağı ilişkisi vardır. Evlat edinmek ve evlat edinilmek de kişinin şahsını alakadar eden hususlar olduğundan kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır²⁷⁴. Kişinin evlat edinip anne baba olmaya karar verme hakkı kendisinden başkasına ait olamaz. Ayırt etme gücüne sahip kişiler herhangi bir rıza almadan evlat edinebilirler. Fakat ayırt etme gücü olan küçüklerin evlat edinmesi, TMK m.308/I'de yer alan şarttan dolayı mümkün olmamaktadır. Söz konusu hükme göre evlat edinenle evlatlık arasında en az 18 yaş fark bulunması gerekir. Küçük kavramı, ergin olmayanları ifade ettiğine göre TMK m.308'de belirlenen şart sağlanamayacaktır. Ayırt etme gücüne sahip kısıtlıların ise, yasal temsilcilerinin rızasının yanında, vesayet makamının ve denetim makamının iznini alarak evlat edinmeleri mümkündür (TMK m.463/I,b.1)²⁷⁵.

Evlat edinme işleminin karşı tarafında evlat edinilen kişi vardır ve mahkeme karar vermeden önce evlat edinilecek olan kişiyi de dinleyerek onun da rızasını almalıdır. Evlat edinilen için de kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olan evlat edinme ile soybağı kurulurken, evlat edinilenin ayırt etme gücüne sahip olması durumunda kararı bizzat kendisi vermelidir²⁷⁶. Küçüğün ayırt etme gücünün her somut olay için ayrıca belirlenmesi gerekse de İsviçre

²⁷³ Cem Baygın, "Evlat Edinmenin Sonuçları", *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, VII, 2003, 627-650; Mahmut Kızır, "Türk Hukukunda Evlat Edinme", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1), 2009, 151-184, 152; Oğuz Sadık Aydos, "Yeni Medeni Kanuna Göre Evlat Edinme", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 2000; Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 370; Dural vd., 318; Hatemi ve Kalkan Oğuztürk, 173; Oğuzman ve Dural, 195; Zevkliler vd., 1073; Selin Sert Sütçü, "Erginlerin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesinde Evlat Edinenin Altsoyunun Açık Muvafakatinin Bulunması Koşulunun Cenin Bakımından Değerlendirilmesi", *Terazi Hukuk Dergisi*, 14(157), 1767.

²⁷⁴ Helvacı, *Kişilik İşlemi Hakları*, 90-91; Öztan, *Aile Hukuku*, 559; Kurt, 164

²⁷⁵ Karakaş, 143; Yargıtay 2.HD.T. 20.12.2012, 2011/15963 E, 2012/31130 K. "... evlat edinmenin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olup, yasal temsilci aracılığıyla da evlat edinmenin mümkün bulunmadığından bahisle davanın reddine karar verilmiştir. Kısıtlanıp vesayet altına alınan davacı M. vesayet dairelerinden "denetim makamının" izni ile evlat edinmesi mümkün bulunmaktadır (TMK.m.463/1). Öte yandan davacı Bahiye'nin evlat edinme davası açması ise, kendisine atanan "yasal danışmanın" görüşüne tabidir (TMK.m.429/1). Açıklanan bu nedenlerle; davacı M. vasisinin davaya katılımının sağlanarak evlat edinme konusunda, denetim makamının izni konusunda kendisine uygun süre verilmesi; diğer davacı Bahiye yönünden ise yasal danışmanı görüşünün alınmasında yasal zorunluluk bulunmaktadır. Bu yönler üzerinde durulmaksızın eksik inceleme ve hatalı değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm kurulması doğru görülmemiştir."

²⁷⁶ Aydos, 6; Erdem ve Makaracı Başak, 382. Bkz. Yargıtay 2.HD, "... evlat edinilecek ...'un 25.11.2000 doğumlu olduğu, mahkemece ...'un beyanı alınmaksızın davanın kabulüne karar verildiği anlaşılmıştır. Buna göre Mahkemece, 25.11.2000 doğumlu olup ayırt etme gücüne sahip çocuk bizzat dinlenerek evlat edinmeye rızası olup olmadığı tespit edilip sonucuna göre karar verilmesi gerekirken küçüğün beyanı alınmaksızın davanın kabulüne karar verilmesi doğru görülmemiştir." Didem Özcan, "Evlat Edinmede Rıza", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, LXXV(2), 709.

Hukuku'nda, belirli yaş aralıklarının olması gerektiği savunulmaktadır²⁷⁷. Evlat edinmedeki bir diğer şart küçüğün ana babasının, kısıtlının da vasisinin rızasının varlığıdır. Rızası aranacak kişiler açısından da kişiye sıkı sıkıya bağlı hakkın kullanılması durumu ortaya çıkmaktadır. Anne baba sınırlı ehliyetsiz ise ayırt etme güçleri yerinde olduğundan rıza gösterirken yasal temsilciden izin almak zorunda değillerdir.

2.3.2.3.16. Velayet Hakkı

Velayet hakkı, bir çocuğun (küçük veya ergin kısıtlı) annesinin ve/veya babasının çocuğun kanunun öngördüğü erginlik yaşına ulaşınca kadar, bazen de kanuni sebeplerin gerçekleşmesiyle velayet hakkı kaldırılınca kadar, çocuk üzerinde sahip olduğu sorumlulukları ve hakları ifade eder²⁷⁸. Velayet çift yönlüdür; yani velayet hakkına sahip olmak demek, çocuğun birey olduğunun unutulup çocuğun sahibiymiş gibi şahsı ve malları üzerindeki hak sahibi olmak demek değildir. Çocuğun malları kanunun getirdiği kurallara göre yönetilmeli, çocuğun gelişimi, eğitimi açısından yapılması gereken ne varsa yapılmalıdır. Çocuğun menfaati her şeyden üstündür. Velayete ilişkin TMK'da detaylı düzenlemeler mevcuttur (TMK m.335-363). Velayet hakkına sahip olabilmek için her şeyden önce çocukla anne baba arasında soybağı ilişkisinin mevcut olması gerekir. Kişiye sıkı surette bağlı haklardan olan velayet hakkının başkasına devri veya mirasçılara intikal etmesi de mümkün değildir²⁷⁹.

2.3.2.3.17. Vesayet Makamına Şikâyet ve Denetim Makamına İtirazda Bulunma Hakkı

Vesayet makamına şikâyet ve denetim makamına itirazda bulunma hakkı, TMK m.461'de ayırt etme gücüne sahip olan vesayet altındaki kişilerin ve ilgilerin sahip olduğu bir hak olarak düzenlenmiştir. Vasinin vasilik görevini icra ederken sorumluluklarını aksatmış olması veya görevini savsaklamış olması halinde sınırlı ehliyetsiz, yasal temsilcisini vesayet makamına şikâyet etme hakkına sahiptir²⁸⁰. Şikâyet talebini

²⁷⁷ Dural vd., 325 dn.222; Benzer şekilde Özcan, 709 dn.8

²⁷⁸ Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 406; Usta, 20; Dural vd., 361; Özden Özer Taşkın, "Velayet Hakkının Kullanılması, Velayetin Değiştirilmesi", *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1), 239-262.

²⁷⁹ Öztan, *Aile Hukuku*, 1080; Özer Taşkın, 242. Bkz. Anayasa Mahkemesi 08.12.2011 T. 2010/119 E. 2011/165 K.

²⁸⁰ Ömer Uğur Genççan, *Vesayet Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara 2009, 1049

inceleyen vesayet makamını inceleme sonrasında vermiş olduğu karara karşı, sınırlı ehliyetsizin üst makam olan denetim makamına, kararın tebliğinden itibaren itiraz etme hakkı vardır. Kanun maddesine bakıldığında ilgililerin de şikâyetle bulunma ve itiraz etme haklarının olması, şikâyet ve itiraz hakkının vesayet altındaki kişi açısından kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olma özelliğine ters düşmektedir. İlgili kavramı öğretide sözleşme tarafı 3.kişileri, akrabaları, eşleri, çocukları ifade edecek şekilde kullanılmaktadır. Bu nedenle vasinin eylemlerini vesayet makamına şikâyet etme ve denetim makamına itirazda bulunma hakkı kişiye sıkı surette bağlı hak olma özelliğini yitirmektedir²⁸¹.

Koruma amacıyla özgürlüğün kısıtlanması, TMK m.432’de yer alan şartların gerçekleşmesi halinde kişilerin özel olarak korunmasını sağlayan, vesayet hukukuna ilişkin bir tadbirdir²⁸². Özgürlüğü kısıtlanan kişi özgürlüğün kısıtlanmasına yönelik verilen karara, kararın kendisine tebliğinden itibaren on gün içerisinde itiraz edebilir. İtiraz etme hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır²⁸³. Özgürlüğü kısıtlanan kişi adına bir başkasının denetim makamına itiraz etme hakkı yoktur. Kanun ayrıca özgürlüğü kısıtlananın yakınlarına da itiraz etme hakkı tanımıştır. Fakat yakınları sınırlı ehliyetsiz kişi adına değil kendileri adına itiraz edebilmektedirler.

2.3.2.3.18. Vesayet Altındaki Kişinin Görüşünün Alınması

Vesayet altındaki kişinin görüşünün alınması da kişiye sıkı sıkıya bağlı bir haktır. Görüş almak, bir kimsenin düşüncesini sorup o görüşü de değerlendirerek hareket etmek anlamına geldiğine göre kişiyle bütün olan bir haktır. Kanunumuz, vesayet altına alınan kişinin ayırt etme gücü olduğu sürece, vasinin görevini yerine getirirken temsilcisi olduğu kişi hakkında önemli bir karar verecekse mutlaka ondan fikir alması gerektiğini düzenlemiştir (TMK m.450)²⁸⁴.

²⁸¹ Kurt, 151.

²⁸² Dural vd., *Aile*, 455; Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 507; Ali Em, *Vesayet Hukuk ve Davaları*, (3.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, 41.

²⁸³ Karakaş, 148; Köksal Kocaağa, “Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(1), 2006, 33-54, 49

²⁸⁴ Acar Umut, 121

2.3.2.3.19. Vesayet Altındaki Kişinin Kısıtlılığının Kaldırılmasını Talep Etme Hakkı

Vesayet altındaki kişinin kısıtlılığının kaldırılmasını talep etme hakkı, TMK m.472’de hüküm altına alınan kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan biridir. Vesayet altına alınan kişi vesayetin kaldırılmasını talep edebilir. Bunun için öngörülen şart, sınırlı ehliyetsizin ayırt etme gücüne sahip olmasıdır. Yine bu hakka benzer olarak vesayet altındaki kişi, TMK m.483’de yer alan vasinin görevden alınma sebeplerinden biri gerçekleştiğinde *vasisinin görevine son verilmesini talep* edebilir²⁸⁵. Bu haklar da kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır.

2.3.2.3.20. Ölüme Bağlı Tasarruf Yapmak

Ölüme bağlı tasarruf yapma, mirasbırakanın emirlerini içeren ve onun ölümünden sonra hüküm ifade edecek olan bir hukuki işlemidir²⁸⁶. Söz konusu hukuki işlemdeki irade beyanı yalnızca mirasbırakana aittir. Sadece ölüme bağlı tasarruf yapma ehliyetine sahip olanlar böyle bir hukuki işlemi yapabilirler. İradi temsil veya kanuni temsil ölüme bağlı tasarrufta söz konusu olmaz. Bu nedenle ölüme bağlı tasarruf yapma hakkı salt kişiye bağlıdır²⁸⁷. Ölüme bağlı tasarruf vasiyetname ve miras sözleşmesi olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Her iki türü de sıkı şekil şartlarına bağlanmıştır. Hukuki işlemlerin temel geçerlilik şartı olan hukuki işlem yapabilme ehliyeti vasiyetname ve miras sözleşmesinde de önem arz etmektedir (TMK m.502,503). Vasiyetname yapabilmek için kişinin ayırt etme gücüne sahip olması ve 15 yaşının tamamlamış olması gerekmektedir. Kısıtlıların vasiyetname yapamamasına ilişkin kanunda ayrıca bir düzenleme olmadığından ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar da vasiyetname yapabilmektedirler. Yani sınırlı ehliyetsizler yasal temsilcilerinin iznini almadan, kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olan vasiyetname yapma hakkını kullanabilirler. Miras sözleşmesi yapabilmek için fiil ehliyetinin bütün şartlarının bir arada bulunması gerekmektedir (TMK m.503). Dolayısı ile sınırlı ehliyetsizler²⁸⁸ ölüme bağlı tasarruf olan miras sözleşmesini mirasbırakan

²⁸⁵ Gençcan, *Vesayet*, 646

²⁸⁶ Mehmet Ayan, *Miras Hukuku*, (9.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016, 35; Serozan ve Engin, 239; Canan Ruhi, Ahmet Cemal Ruhi, *Ölüme Bağlı Tasarruflar ve İptali*, (1.Baskı), Ankara, 2015, 14

²⁸⁷ Serozan ve Engin, 260, Necip Kocayusufpaşaoğlu, *Miras Hukuku*, (3.Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 1987, 256

²⁸⁸ Ayırt etme gücüne sahip ergin kısıtlıların miras sözleşmesi yapabilmesine ilişkin eski Medeni Kanun döneminde yer alan tartışmalara yeni kanunun 463.maddesinde yer alan düzenleme ile son verilmiştir.

sıfatıyla ehliyet yokluğundan zaten yapamamaktadırlar²⁸⁹. Kanuni temsilci aracılığıyla da miras sözleşmesini mirasbırakan taraf olarak yapamazlar²⁹⁰. Miras sözleşmesi bir sözleşme olduğundan, sözleşmenin mirasbırakan sıfatına sahip olmayan karşı tarafı da mevcuttur. Mirasbırakan sıfatına sahip olmayan karşı taraf sınırlı ehliyetsiz ise ve sözleşme ivazsız ise, sınırlı ehliyetsizin bu durumda sözleşmeyi yapmasında sakınca yoktur. İvazlı olarak miras sözleşmesi yapılacaksa yasal temsilcinin sınırlı ehliyetsizin hukuki işlemine izin vermesi veya onay vermesi gerekmektedir²⁹¹.

Vasiyetnameden dönme, vasiyetname yapan kişiye, hiçbir gerekçe gösterme zorunluluğu olmaksızın, kanundaki şekil şartlarına uyarak önceki vasiyetnamesinden vazgeçme kararı alma hakkı veren bir hukuki işlemdir. Yalnızca vasiyetname yapan kişinin kişiliğini ilgilendirdiği için kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır²⁹². Ayırt etme gücüne sahip 15 yaşını tamamlayan küçük veya kısıtlı tek başına vasiyetnamesinin tamamından veya bir kısmından dönebilmektedir (TMK m.542).

Mirastan yoksunluk durumunda mirasbırakanın mirasçısını affetmesi de bir duygu açıklaması ile mümkün olacağından affa yönelik açıklama kişiye sıkı sıkıya bağlı haktır ve sınırlı ehliyetsiz ayırt etme gücüne sahipse tek başına af iradesini açıklayabilir. Af açık veya örtülü olabilir²⁹³.

Vasiyeti yerine getirme görevlisi atama, mirasbırakanın öldükten sonraki arzularını yerine getirmesi için mirasbırakan tarafından bir kişiyi veya makamı görevlendirdiği tek taraflı bir ölüme bağlı tasarruftur (TMK m.550)²⁹⁴. Kişinin ölümünden sonraki arzularını kimin yerine getireceğini belirlemesi salt kişiye bağlı bir haktır. Mirasçıların veya mahkemenin vasiyeti yerine getirme görevlisi atama hakkı yoktur²⁹⁵. Kişiye mutlak sıkı

TMK m.463/b.5'e göre vesayet altındaki kişiler vesayet makamını izninden sonra denetim makamının da iznini alarak miras sözleşmesi yapabilirler.

²⁸⁹ Ayan, *Miras*, 102, Gökhan Antalya, *Marmara Hukuk Yorumu Miras Hukuku Cilt III*, (5.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, 221, 222; Zahit İmre, Hasan Erman, *Miras Hukuku*, (14.Bası), Der Yayınları, İstanbul 2018, 66.

²⁹⁰ İsviçre Medeni Kanunu'nda yapılan revizyonla ayırt etme gücüne sahip ergin ama kısıtlı olanlar miras sözleşmesi yapabileceklerdir. (ZGB art.468/1) Detaylı bilgi için bkz. Hülya Atlan, "İsviçre Hukuku'ndaki Değişiklikler Işığında Ayırt Etme Gücüne Sahip Kısıtlının Mirasbırakan Sıfatıyla Miras Sözleşmesi Yapabilmesine İlişkin Düşünceler", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (31), 2017, 349-370.

²⁹¹ Ayan, *Miras*, 103.

²⁹² Karakaş, 155; Antalya, *Miras*, 183

²⁹³ Ayan, *Miras*, 263.

²⁹⁴ Ruhi ve A.Ruhi, 87; Serozan ve Engin, 398; Ayan, *Miras*, 142.

²⁹⁵ Derya Ateş, "İsviçre Federal Mahkemesinin Atf 144 III 217 İle Atf 142 III 9 Sayılı Kararları ve Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisinin Hukuki Sorumluluğu", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 44, 2020, 335 – 359, 337; Ali Naim İnan, Şeref Ertaş, Hakan Albaş, *Miras Hukuku*, (11.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara

sıkıya bağlı hak olduğundan temsile izin vermemektedir. Dolayısı ile sınırlı ehliyetsiz kişiler ayırt etme güçleri yerinde olduğundan vasiyeti yerine getirme görevlisini, vasiyetname yapma şartlarını da haizse tek başlarına atayabilirler.

TMK m.678'e göre "Mirasbırakanın katılması veya izni olmaksızın bir mirasçının henüz açılmamış bir miras hakkında diğer mirasçılar veya üçüncü bir kişi ile yapacağı sözleşmeler geçerli değildir." Kanun koyucu mirasçıların üçüncü kişilerle beklenen miras hakkı ile ilgili sözleşme yapmasına izin vermemiştir. Burada, henüz açılmayan mirasın devrine izin verme yetkisi yalnızca mirasbırakana ait olduğundan kişiye bağlı bir haktır. Mirasçıların böyle bir sözleşme yapabilmesi mirası bırakacak olan kişinin kararına bırakıldığından yasal temsilcinin karar verme hakkı bulunmamaktadır. Mirasbırakanın yasal temsilcisinin izin vermesi yapılan devrin gereksiz olması sonucunu doğurur²⁹⁶. Dolayısı ile kişiye mutlak surette bağlı olan bu hakkı sınırlı ehliyetsiz yasal temsilciden rıza olmaksızın kullanabilir.

2.3.2.3.21. Bağışlamanın ve Bağışlama Sözünün Geri Alınması

Bağışlamanın ve bağışlama sözünün geri alınması da kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır²⁹⁷. Çünkü kişi, kendi malvarlığının azalması karşısında, bir başkasının malvarlığının karşılık beklemeden artmasını arzu ediyorsa, bu husus kişinin duygularıyla hareket ettiği anlamına gelir. Bağışlama yapmaya karar verilirken duygunun ön planda olması, kişiyi yakından ilgilendirdiğinden kişiye bağlı bir hak olması kaçınılmazdır. Aynı durum bağışlamanın ve bağışlama sözü vermenin geri alınmasında da geçerlidir. TBK m.295'te yer alan durumlardan biri mevcutsa bağışlama ifa edilmiş olsun veya olmasın bağışlayan bağışlamasını tek taraflı beyanla dilerse geri alabilir. TBK m.296'da bağışlama sözü vermenin hangi durumlarda geri alınabileceği düzenlenmiştir ve

2022, 258. Vasiyeti yerine getirme görevlisinin mahkeme tarafından atanamayacağına ilişkin yargıtay kararı için bkz. Yargıtay 2.H.D 10.06.1982 E.4696 K.5208

²⁹⁶ Serozan ve Engin, 562; Elif Şen, "Miras Hakkının ve Payının Devri", *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 0(33), 2018, 573; Kocayusufoğlu, 544.

²⁹⁷ Cevdet Yavuz, *Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler*, (18.Baskı), Beta Yayıncılık, Ankara 2022; Ömer Ergün, *Borçlar Hukuku (Özel Hükümler) Ders Notları*, (Birinci Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, 116; Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, (6.Baskı), Yetkin Yayınevi, Ankara 2018, 301; Kişiyi sıkı sıkıya bağlı hakların devri mümkün değilse de bağışlamanın ve bağışlama sözü vermenin mirasçılara geçmesi istisnai olarak mümkündür (TMK m.297). Söz konusu istisnai hükme rağmen bağışlamanın ve bağışlama sözü vermenin geri alınmasının kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olma özelliğini yitirmediği çoğunlukla kabul edilmektedir. Vardar Hamamcıoğlu, 467.

bağışlama sözü veren kişiye bağışlama sözünü geri alıp almama konusunda takdir yetkisi verilmiştir²⁹⁸. Ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar önemsiz bir bağışlamada bulunacaklarsa yasal temsilcilerinden rıza almaları gerekir (TMK m.16). Somut olayın özelliklerine bakarak önemsiz bağışlama olarak nitelendirilebilecek bağışlamaların geri alınması kişiye bağlı hak da olsa temsilcinin rızasına ihtiyaç duyulmaktadır. Önemli bağışlamada bulunmak sınırlı ehliyetsizin yasal temsilcisi tarafından dahi yapılamayacak yasak işlemlerdendir (TMK m.449)²⁹⁹.

2.3.2.3.22. Kefalette Eşin Rızasının Alınması

*Kefalette eşin rızasının alınması*³⁰⁰ da yalnızca rıza verecek olan eşin kararına bağlı bir husus olduğundan, ona sıkı surette bağlı bir haktır³⁰¹. Genel olarak kefalet sözleşmesinin ne olduğundan, tıpkı bağışlama gibi karşılıksız kazandırma olduğundan ve sınırlı ehliyetsizin kendisinin veya onun adına yasal temsilcisinin kefil olmasının yasak işlemlerden olduğundan yukarıda bahsedilmişti. TMK m.449 gereği sınırlı ehliyetsizin yaptığı kefalet sözleşmesi zaten kesin hükümsüzdür³⁰². Dolayısı ile kefil olmanın kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olup olmamasının sınırlı ehliyetse ek bir koruma sağlamadığı açıktır. Fakat kefalet sözleşmesinde eşin rızası önem arz etmektedir. TBK'nın 584.maddesine göre “*Eşlerden biri mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça, ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilir; bu rızanın sözleşmenin kurulmasından önce ya da en geç kurulması anında verilmiş olması şarttır.*” Bu hükme göre eşten yazılı rıza almaksızın kefil olmak mümkün değildir ve eşten başka kimse rıza verme yetkisine haiz değildir.

Rızası alınacak eşin tam ehliyete sahip olmaması halinde nasıl bir yol izleneceği ise kanunda düzenlenmemiştir³⁰³. Kefil olmak yasal temsilcinin yapamayacağı yasak işlemlerdendir. Bu yasağa rağmen, sınırlı ehliyetsizin eşinin yapacağı kefalet sözleşmesine, sınırlı ehliyetsizin yasal temsilcisi tarafından rıza verilmesinin doğru

²⁹⁸ Ergün, 114; Vardar Hamamcıoğlu, 450; Çiğdem Mine Yılmaz, “Türk Hukukunda Yerine Getirilmiş Bağışlamanın Geri Alınması ve Bgb. 313. Çerçevesinde Alman Federal Yüksek Mahkeme Kararının Düşündürdükleri”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10, Sayı, 2, 712-727, 718.

²⁹⁹ Hatemi-Kişiler. 87; Akipek vd., 333.

³⁰⁰ Kefalette eşin rızası 808 Sayılı Borçlar Kanunu'nda yer almamaktaydı.

³⁰¹ Emel Badur, *Eşin Rızası*, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Cilt:0, sayı; 109, 2013, 251-302, 285

³⁰² Kayar, 343; C.Ruhi/A.Ruhi – Kefalet, 36

³⁰³ Aktürk, 111

olacağı öğretide savunulmaktadır³⁰⁴. Kısıtlının yasal temsilcisi onun yerine rıza gösterebilir³⁰⁵. Aksi görüşte sınırlı ehliyetle evli olan kişinin hiçbir zaman kefil olamayacağı sonucu ile karşılaşırız. Bu durum eşi sınırlı ehliyetli olan kişinin kefil sıfatıyla taraf olma hakkını elinden alır ki, bu da doğru olmaz.

2.3.3. Serbest Mallar Üzerinde Tasarruf Edebilme

Kendi işlerini serbestçe göremeyen kişiler hukuk düzeni tarafından her zaman korunmuştur. Çalışmanın kapsamında çocukların korunmaya ve bakıma muhtaç olduğu dile getirilmişti. Çocuklardan başka vesayeti gerektiren hallerden herhangi biri ile kısıtlanan ayırt etme gücüne sahip kişilerin de korunmaya gözetilmeye ihtiyacı vardır (TMK m.447). Çocuklar ve kısıtlıların bir başkasının yardımı muhtaç oldukları konulardan biri de malvarlığı haklarının yönetimidir. Çocukların ve kısıtlıların da herkes gibi malları olabilir. Çocukların mallarının idareleri için TMK m.352 velayet hakkına sahip olan anne babaya yetki vermektedir³⁰⁶. Kısıtlıların mallarının yönetimi ise TMK m.454'e göre vasi tarafından gerçekleştirilmektedir. Her ne kadar malların yönetimi temsilcilere bırakılmış olsa da serbest mallar söz konusu ise ayırt etme gücüne sahip olan küçük ve kısıtlı tek başına malları üzerinde tasarruf edebilmektedir³⁰⁷.

2.3.3.1. Serbest Mal Kavramı

Ana ve baba velayet hakkı çerçevesinde çocuğun mallarını yönetme ve kullanma hakkına sahiptir (TMK m.352,354). Malların idaresi ana baba için aynı zamanda vazifedir³⁰⁸. Söz konusu hak kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğu için devri mümkün

³⁰⁴ Ergün, 260; Aktürk, 107; Muzaffer Şeker, *Kefalet ve Avalde Eşin Rızası*, (1.Baskı), Onikilevha Yayıncılık, Ankara, 2017, 25; Badur, 285. Yazarlar, eşin kefalette rıza gösterme hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olmadığını savunmaktadırlar.

³⁰⁵ Ergün, 260.

³⁰⁶ Velayet altında bulunmayan her çocuk vesayet altına alınır (TMK m.404). Vasi çocuğun mallarını özenli şekilde yönetmekle yükümlüdür. Emine Akyüz, *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının Ve Güvenliğinin Korunması*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2000, 353.

³⁰⁷ Ömer Çınar, "Ana ve Babanın Çocuk Mallarını Kullanma Hakkı", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(1), 2013, 1358; 80 Cem Baygın, Murat Doğan, "Çocuk Mallarının yönetimi ve Sarfı", *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(1-2), 385; Şeref Ertaş, "Yeni Medeni Kanunumuzda Velinin Çocuk Malları Üzerindeki Tasarruf Yetkisi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, Özel Sayı, 2007, 397; Süleyman Albayrak, "Çocuğun Serbest Malları", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26(2), 2018, 445; Hayrunnisa Özdemir, "Çocuk Mallarının Yönetimi, Kullanılması, Harcanması ve Korunması", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(3), 2013, 85; Özbilen, 710; Koç, *Vesayet*, 102.

³⁰⁸ Oğuzoğlu, 255.

değildir. Velayet hakkı ana veya babadan sadece birine bırakılmışsa, yönetim ve kullanma hakkı velayet hakkına sahip kişiye geçer. Evliliğin sona erdiği durumlarda çocuğun çıkarlarına zarar gelmemesi için mallarının yönetimine ilişkin kanun koyucu tarafından önlemler alınmıştır³⁰⁹. Vesayet altındaki kişilere ait mallar ise vasileri tarafından yönetilmektedir ve en azından yılda bir kez vasinin vesayet makamına hesap vermesi gerekmektedir (TMK m.454). Bununla beraber velinin ve vasinin yönetim hakkı (aynı zamanda yetkisi) ve kullanma hakkı sınırsız değildir. Belirli malların yönetimi sınırlı ehliyetsizin bizzat kendisine aittir³¹⁰. Çocuğun ve kısıtlının yasal temsilcisinin yönetim veya kullanma hakkına sahip olmadığı, kendilerinin serbestçe üzerinde tasarruf edebilme haklarının olduğu mallara serbest mallar denilmektedir³¹¹.

2.4.3.2. Ayırt Etme Gücüne Sahip Küçüklerin Malları

Çocuğun serbest mallarının nelerden oluştuğu TMK’da düzenlenmiştir. Bunlar *karşılıksız kazandırmalar, saklı pay, çocuğun kişisel kazancı, meslek veya sanat için verilen mal* olmak üzere dört tanedir (TMK m.357-359). Çocuğun serbest malları üzerinde ana ve babanın kullanma ve yararlanma hakları bulunmamaktadır. Ana ve babanın söz konusu mallara ilişkin haklarla ilgili herhangi bir hukuki işlem gerçekleştirme hakkı yoktur. Aynı zamanda serbest mallarla ilgili dava açma ehliyetine de sahip değillerdir³¹².

2.4.3.2.1. Karşılıksız Kazandırmalar

Kazandırma, kelime anlamı itibari ile bir kimsenin katkısı ile bir başkasının malvarlığında meydana gelen artışı ifade etmektedir. Kazandırma malvarlığının pasifinin artmasını önlemek veya aktifinin azalışını önlemek şeklinde de karşımıza çıkabilmektedir³¹³. Bir kimsenin malvarlığına sayılan şekillerden herhangi birisi ile katkı sağlamak isteyen kişi, bu işlemi, karşılık beklemeden gerçekleştirirse karşılıksız

³⁰⁹ TMK m.353’e göre “Evlilik sona erince velâyet kendisinde kalan eş, hâkime çocuğun malvarlığının dökümünü gösteren bir defter vermek ve bu malvarlığında veya yapılan yatırımlarda gerçekleşen önemli değişiklikleri bildirmek zorundadır”.; Dural vd., 168; Akıntürk ve Ateş, *Aile Hukuku*, 426.

³¹⁰ Sedat Sezgin, “Vesayet Altındaki Kişinin Vasi Rızası Gerektirmeksizin Bizzat Yapabileceği İşlemler”, *NKÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), 2022, 55-86; Em, 46;

³¹¹ Akyüz, 257; Acar, 125; Albayrak, 454; Özdemir, 89; Feyzioğlu, 516.

³¹² Selma Baktır Çetiner, *Velayet Hukuku*, (1.Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2000, 87.

³¹³ Albayrak, 456.

kazandırmada bulunmuş olur. Bir çocuğun malvarlığını arttırmak isteyen, arttırma işlemini faiz ve yatırım hesabı³¹⁴ açarak gerçekleştirmek isterse ana ve babanın bunların kendi menfaatleri için kullanma hakları yoktur (TMK m.357)³¹⁵. Faiz ve yatırım hesabı dışında bir karşılıksız kazandırma var ise, bu halde; kazandırmada bulunanın, anne ve babanın kazandırmanın gelirini kendi menfaatlerine kullanamayacaklarını açıkça belirtmiş olması gerekir³¹⁶. Bunlar üzerinde ana babanın sahip olduğu yönetim hakkı ise aksi belirtilmediği sürece devam eder (TMK m.357/II). Tasarrufta bulunan kişi tarafından ana babanın yönetim hakkı kaldırılarak bir üçüncü kişiye bırakılabilir. Üçüncü bir kişiye yönetim hakkı bırakılmazsa malın kim tarafından yönetileceği hususunda Oğuzman/Dural ayırt etme gücüne sahip çocuğun kendisinin malı yönetebileceği ve bu kapsamda tam ehliyetli sayılacağı görüşündedirler³¹⁷. Kazandırmayı serbestçe kullanacak olanın ayırt etme gücüne sahip çocuk olduğu unutulmamalıdır. Kazandırma bizzat ayırt etme gücüne sahip çocuğa da yapılabilir. Bu durumda malın yönetimi için tasarruf hesabı açmak isteyen çocuğun anne babasından izin alması gerekmektedir³¹⁸.

Çocuğa yapılacak olan kazandırma her zaman üçüncü kişi tarafından yapılmayabilir. Ana baba kullanma haklarından feragat eder ve çocuk adına kendilerinin kullanamayacakları bir şekilde bağışlama yaparlarsa yine aynı hüküm uygulama alanı bulur³¹⁹.

³¹⁴ Birer yatırım aracı olan, belirli faiz oranları ile düzenlenen devlet tahvilleri, hazine bonoları, hisse senetleri, şirket tahvilleri yatırım hesabına örnek olarak gösterilebilir. Nuri Turanboy, *Anne ve Babanın Çocuk Mallarını Kullanma ve Sarf Etme Hakkı*, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, Cilt II, Turan Kitabevi, Ankara 2010, 2129.

³¹⁵ Hatemi ve Kalkan Oğuztürk, 195. Cem Baygın, *Soybağı Hukuku*, (1.Baskı), Onikilevha Yayınları, İstanbul, 2010, 418. Yazara göre ana ve babanın TMK m.357'de yer alan kazandırmaların gelirlerini kendi menfaatlerine sarf edemeyeceklerinin öngörülmesi yanlışlık sonucudur. Çünkü yeni Medeni Kanun'a göre ana baba çocuğun hiçbir malını kendi menfaatine sarf edememektedir.

³¹⁶ Baygın/Doğan, 401; Özdemir, 89; Dural vd., 369; Çınar, 1360; Vildan, Gökkaya, "Ana Babanın Çocuğun Malları Üzerindeki Kullanma Hakkı", *TBB Dergisi*, 0(133), 2017, 325-348, 339; Aksi görüş, Oğuzoğlu, 256. Yazara göre malların istifade hakkından ana babanın hariç tutulduğunun durumdan anlaşılabilir olması yeterlidir. Durumun ayrıca açıklanmasına gerek yoktur.

³¹⁷ Oğuzman ve Dural, 288. Yazarlar ayrıca çocuğun yönetme yetkisinin olduğu durumda anne babanın temsil yetkisinin söz konusu mal yönünden ortadan kalktığını ifade etmektedirler.; benzer yönde bkz. Öztan, *Aile Hukuku*, 400.

³¹⁸ Albayrak, 457.

³¹⁹ Baygın, 421; Oğuzoğlu, 256.

2.4.3.2.2. Saklı Pay

Mirasbırakan ölmeden önce yaptığı ölüme bağlı tasarrufla bütün malvarlığını ailesinden olmayan birisine/birilerine bağışlamış olabilir. Ancak kanun, aile bireylerinin birbirlerine olan yakınlığı sebebiyle mirasbırakanın malvarlığında yapmış olduğu bu tasarruf işlemlerine her zaman serbestlik tanımamaktadır. Öyle ki, TMK m. 506'da yer alan kişilere, ortadan kaldırılamayacak miras payı tanımakta ve bu kişilerin miras payları koruma altına alınmaktadır. Sınırlı olarak sayılan ve miras hakları bakımından özel koruma altında olan bu kişilerin payları saklı pay olarak adlandırılmaktadır³²⁰.

Çocuğun saklı payının üzerinde anne babanın tasarruf etme hakkı olmamakla beraber saklı payın yönetimi ana ve babaya aittir. Fakat mirasbırakanın kendi terekesi üzerinde dilediği gibi tasarruf etme özgürlüğünün bir yansıması olarak, mirasbırakan dilerse çocuğun saklı payının yönetimini çocuğun ana babasından alabilir (TMK m.358)³²¹. Burada ana babadan alınan hak yönetim hakkıdır. Yoksa ana babanın saklı payın gelirlerinden yararlanması mümkündür³²². Anılan düzenlemenin ikinci fıkrasında “*Mirasbırakan yönetimi bir üçüncü kişiye bırakmışsa, tasarrufunda bu kişinin belirli zamanlarda sulh hâkimine hesap vermesini öngörebilir.*” hükmü yer almaktadır. Mirasbırakan ana babanın yönetim hakkını alıp bir başkasına yönetim hakkını bırakmışsa bu halde yönetim hakkına sahip kişinin hesap verme yükümlülüğü ortaya çıkmaktadır. Böylelikle çocuğun malları güvende olur. Fakat bu yükümlülük mirasbırakanın ölüme bağlı tasarrufunda ayrıca belirtilmiş olması halinde mevcuttur. Mirasbırakanın saklı payı yönetecek olan kişiye hesap verme yükümlülüğü yüklenmediği takdirde ne olacağı kanunda açıkça yer almadığı için, kanunda boşluk olduğunu düşünen yazarların³²³ aksine; burada bir boşluğun söz konusu olmadığı, çocuk mallarını koruyan hükümlerin kıyas yolu ile uygulanabileceğini savunanlar vardır³²⁴.

³²⁰ Serozan ve Engin, 184; Ayan, *Miras*, 173; Antalya, *Miras*, 320; İnan vd., 330; İmre ve Erman, 217

³²¹ Özdemir, 90; Eski Medeni Kanun döneminde saklı payın yönetiminin anne babadan alınıp alınmayacağına ilişkin tartışmalar vardı ve konu ile ilgili bir hüküm mevcut değildi. Tartışmalar için bkz. Albayrak, 461.

³²² Ayrıca anne babanın saklı payın gelirlerinden faydalanması mümkündür. Eğer söz konusu mal, tüketilmeden kullanılabilecek bir mal ise kullanması da mümkündür. Makaracı Başak, 479; Albayrak, 461; Öztan, *Aile Hukuku*, 1182.

³²³ Özdemir, 90.

³²⁴ Albayrak, 462.

2.4.3.2.3. Çocuğun Kişisel Kazancı

TMK ile çocuğun kendi kişisel kazancı da ana babanın kullanma ve yönetme yetkilerinin olmadığı serbest mallar içerisine alınmıştır³²⁵. Küçüğün fikri veya bedeni çalışması sonucu elde ettiği gelirler veya bu gelirlerin yerine geçen değerler kişisel kazanç sayılmaktadır. Örneğin, iş kazası sonucu ödenen tazminatlar çocuğun kişisel kazancını oluşturmaktadır. Çocuğun ailesi ile yaşayıp yaşamaması bakımından eski Medeni Kanun'da yer alan düzenleme TMK ile ortadan kaldırılmıştır. Buna göre çocuk ailesi ile yaşasa dahi kazancı kendisine aittir ve bunu anne babaya vermek zorunda değildir³²⁶. Birlikte yaşamaları durumunda ana baba çocuğun kazancından pay talep edebilme hakkına sahiptirler (TMK m.359/II).

2.4.3.2.4. Meslek veya Sanatın İcrası İçin Verilen Mal

TMK'da serbest mallar başlığı altında yer alan bir diğer düzenleme çocuğun meslek ve sanatının icrası için çocuğa anne baba tarafından verilen maldır. Meslek ve sanat kavramları madde hükmünde ayrıca tanımlanmamıştır. Meslek, belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş olarak tanımlanmaktadır³²⁷. Sanat kelimesinin Türk Dil Kurumu sözlüğünde birden fazla anlamı bulunmaktadır. Kanun hükmü ile bağlantılı olarak *“bir şey yapmada gösterilen ustalık”* demek daha uygun olacaktır. Bu bağlamda çocuğun mesleği veya sanatı oto tamirciliği, terzilik, garsonluk gibi beceriye dayanan meslekler olabilir. Eğer anne baba, velayetleri altındaki çocuğun henüz ergin olmadan birtakım deneyimler kazanmasını ya da hayata hazırlanmasını istiyorsa,³²⁸ çocuğa mesleğini ve sanatını icra etmesi için kendi malından bir kısım verebilir. Bu durumda anne babanın yönetim hakkı ve yararlanma hakkı verilen mal bakımından sona erer (TMK m.359/I)³²⁹.

³²⁵ Akyüz, *Çocuk*, 258.

³²⁶ Çınar, 1361; Özdemir, 91; Baktır Çetiner, 87; Baygın, 415; Albayrak, 464-465. Eski düzenleme ile ilgili bkz. Oğuzman ve Dural, 288.

³²⁷ <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim 18.11.2022)

³²⁸ Akyüz-Çocuk, 258; Çınar, 1360

³²⁹ Hatemi ve Kalkan Oğuztürk, 196; Kerem Öz, “Türk- Alman Hukukunda Küçüğün Bir Meslek veya Sanatı Kendi Başına Yürütmesi ve Bu Durumun Hukuki İşlem Ehliyeti Üzerindeki Etkileri”, *Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Sayı:4, 2014, 59-95, 86; Yılmaz ve Yıldırım, 125; Albayrak, 463.

Ayırt etme gücüne sahip çocuğa bu hususta verilen izin kapsamında, ehliyeti genişlemektedir. Dolayısı ile sınırlı ehliyetsizin ehliyetine getirilen sınırlamanın, yapılmasına izin verilen meslek veya sanat ile bağlantılı olarak kalkması gündeme gelmektedir³³⁰. Ayırt etme gücüne sahip çocuk meslek veya sanatı için yapmış olduğu hukuki işlemlerde tam ehliyetli kişi gibi olur. Ana babanın meslek veya sanat için çocuğa bir miktar mal vermesi mesleğini ilgilendiren konularda hukuki işlem yapmasına izin verdiği anlamına gelmektedir³³¹. Örneğin, çocuk, oto tamircisi olarak mesleğini icra ediyorsa tamirhanesinin ihtiyacı olan alet edevatı yasal temsilcisinin rızasına gerek olmaksızın satın alabilir. Ayrıca mesleğinde elde ettiği gelir ne kadarsa o gelirle sınırlı olarak, borç altına girebilir. Örneğin, mesleğinden elde ettiği gelir 1000 TL ise 5000 TL ye cep telefonu satın almak istemesi durumunda yasal temsilcinin iznine ihtiyaç duyar³³².

2.4.3.3. Ayırt Etme Gücüne Sahip Kısıtlıların Malları

Ayırt etme gücüne sahip kısıtlıların sahip oldukları mallar vasileri tarafından, özenle yönetilir³³³. Vasi, temsil ettiği kısıtlının malları ile ilgili hesap tutmak ve yılda bir kere olmak üzere Sulh Hukuk Mahkemesinin belirlediği tarihlerde malların durumu ile ilgili hesap vermek zorundadır (TMK m.454). Tıpkı küçükler gibi kısıtlıların da serbest malları mevcuttur. Vasinin serbest mallar için defter tutma zorunluluğu olmadığı gibi hesap verme yükümlülüğü de bulunmamaktadır³³⁴.

TMK m.455'te kısıtlanan kişilerin serbest mallarından bahsedilmiştir. Hükme göre vesayet altındaki kişinin serbest malları, kendi tasarrufuna bırakılmış olan mallar ile vasinin izniyle çalışarak kazandığı mallardır. Kısıtlıya tasarruf edebilmesi için bırakılan malların neler olduğuna yönelik kanunda bir düzenleme yoktur. Öğretide cep harçlığı, yaş günü, bayram ve çeşitli törenler nedeniyle verilen harçlıklar, yemek parası, seyahat masrafı, olağan hediyeler gibi örnekler verilmektedir³³⁵. Kanun'un, kısıtlıya bu tarz mallar üzerinde serbest alan tanınmasındaki amaç, kısıtlının tamamen toplumdan

³³⁰Dural ve Ögüz, 95; Dural vd., 442.

³³¹ Zevkliler vd., 285; Oğuzman ve Dural, 290.

³³² Albayrak, 463.

³³³ Akkurt vd., 507; Tekinay, 670.

³³⁴ Özbilen, 713

³³⁵ Öz, 88; Tasarruf edebileceği malın 'serbestçe' tasarruf edilebilecek bir mal olması önemlidir. Belirli bir amaca yönelik olan ve kişiye yükümlülük yükleyen malvarlığı unsurları varsa TMK m.455 uygulanmaz Sezgin, 72

soyutlanmasının önüne geçerek kısıtlının tek başına da bir şeyler başaracağını fark etmesini sağlamak ve kısıtlıya maddi manevi beceriler kazandırmaktır³³⁶. Kısıtlıya tasarruf etmesi için bırakılan mallar ile yapacağı tasarruflar için rızanın baştan var olduğunu söyleyebilmek mümkündür³³⁷. Verilen rıza herhangi bir şekle bağlı değildir. Rıza, açık veya örtülü olabilir. Herhangi bir açıklama yapmadan kısıtlıya bayramda harçlık vermek, miktar kadar serbestçe tasarrufta bulunabileceği anlamına gelmektedir.

Vesayet altındaki kişinin tasarrufuna bırakılan malın yalnızca vasi tarafından verilmiş olması gerekmez. Madde hükmünde, tasarruf etmesi için verilecek malı mutlaka vasinin vermesi gerekliliğinden bahsedilmemektedir. Bir üçüncü kişi tarafından da kısıtlıya serbestçe tasarruf etmesi için mal bırakılmış olabilir. Velayet altındaki ayırt etme gücüne sahip küçüklere yönelik olan TMK m.357 ayırt etme gücüne sahip kısıtlılar bakımından da uygulama alanı bulmaktadır. Vesayet altındaki ayırt etme gücüne sahip kısıtlıya üçüncü kişi karşılıksız kazandırmada bulunurken, yaptığı kazandırmanın açıkça vasi tarafından yönetilemeyeceğini ve tasarruf edilemeyeceğini belirtmiş olabilir. Bu halde vasinin yönetim hakkı ortadan kalkmaktadır³³⁸.

Kısıtlıların serbest mallarının ikincisi vasinin izni ile çalışarak kazandığı mallardır (TMK m.453). Çalışma ifadesinden anlaşılması gereken, bir işverene bağlı olarak veya serbest şekilde yapılan ve genellikle kısa süreli olan çalışmadır³³⁹. Sınırlı ehliyetli kısıtlının kendi aklını ve yeteneklerini kullanarak bir başkasının emri altında ona bağlı olarak çalışıp elde ettiği kazanımlar TMK m.455 çerçevesinde değerlendirilebilir. Bir öğrenciye haftada birkaç saat ders vermesi, bir markette çalışıp evlere servis yapıp günlük ücret alması veya bir büroda çalışması örnek olarak verilebilir.

Ayırt etme gücüne sahip kısıtlıların yönetim hakkına sahip oldukları serbest mallar yukarıda bahsedilen TMK yer alan mallar ile sınırlı değildir³⁴⁰. Vesayet altındaki kişiye vesayet makamı tarafından bir meslek veya sanatı yürütmesi için izin verilmişse, vesayet

³³⁶ Sezgin, 70

³³⁷ Dural vd., 441; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 215.

³³⁸ Özsunay, 69.

³³⁹ Özbilen, 714; Sezgin, 72; Öz, 88.

³⁴⁰ Bu konu ile ilgili farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre yalnızca vasinin izni ile çalışıp kazandığı kazançlar serbest mal olabilir. Bkz. Dural vd., 441. Katıldığımız diğer görüşe göre ise TMK m.453'te yer alan, vesayet makamının izni ile kısıtlının meslek veya sanatı icra ederek elde ettiği gelirler de serbest mal kapsamına girmektedir. Kılıçoğlu, *Aile Hukuku*, 609. Aynı husus küçükler için TMK m.359'da serbest mal başlığı altında düzenlenmiştir. Kısıtlılar için serbest mal başlığı altında düzenlenmemiş olması bunun serbest mal olarak nitelendirilemeyeceği anlamına gelmez.

altındaki kişi yürütülen meslek veya sanat ile ilgili gerekli işlemleri yapabilmektedir (TMK m.453). Kanun metninde kısıtlının mesleği veya sanatı ile ilgili olağan işlemleri yapabileceği açıkça ifade edilmektedir. Olağan işlemler, iş yeri açtıysa kira bedelini ödemek, makinelerin bakımını yaptırmak veya eleman çalıştırıyorsa onlara ilişkin giderleri ödemek olarak örneklendirilebilir.

Verilen izin kapsamında mesleğini veya sanatını icra eden kısıtlı bu meslek veya sanatla ilgili yaptığı her işlemde bizzat ve bütün malvarlığı ile sorumludur. Bu durumda vasinin, yürütülen meslek veya sanatı ilgilendiren malları veya meslek veya sanattan doğan kazançları yönetme hakkının olup olmadığı konusunda ise kanunda açık bir düzenleme mevcut değildir³⁴¹. Sorumluluk kısıtlının kendisine ait olduğuna göre yönetim hakkının da kısıtlıya ait olduğu aşikârdır, fakat acaba vasinin en azından denetleme yetkisi var mıdır? Kanun açıkça *serbestçe* yönetme hakkı vermiş olsa da sınırlı ehliyetsizi korumak adına vasinin serbest malların kısıtlı tarafından ne şekilde yönetildiğini takip etmesinin, gerekli gördüğü durumlarda kısıtlıya tavsiyelerde bulunmasının, mümkün olabileceğini söyleyebiliriz. Kısıtlı kişi, tavsiyeleri dinlese de onlara uymak zorunda değildir. Aynı husus velayet altında bulunan ayırt etme gücüne sahip küçükler için de geçerli olmalıdır.

2.3.4. Sınırlı Ehliyetsizin Temsilci Olması

Bir kişinin, üçüncü bir kişiye karşı başka biri adına borç veya alacak ya da aynı hak kazandırması işlemine temsil denmektedir³⁴² (TBK m.40-48). Sınırlı ehliyetsizler tek başlarına (yasal temsilcilerinin izni olmadan) kendilerini adına borç altına giremeyecek olsalar da başkaları adına borç altına girmelerinde hukuken bir sakınca olmadığı öğretide kabul edilen bir husustur³⁴³. TMK'nın sınırlı ehliyetsizlere yönelik olan 16. maddesinin yorumlanması ile bu sonuca varılmıştır. TMK m.16/1'e göre sınırlı ehliyetsizler kendi malvarlıklarını etkileyecek olan işlemlerde yasal temsilcinin rızasını almalıdır. Üçüncü

³⁴¹ Sezgin, 72.

³⁴² Mustafa Reşit Belgesay, *Hukuki Muamelelerde Temsil*, Rıza Koşkun Matbaası, İstanbul 1941, 6; Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, *Borçlar Hukuku*, (12.Baskı), Dora Yayıncılık, Bursa 2021, 82; Erol Cansel, Çağlar Özel, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I*, (2.Baskı), Seçkin Yayıncılık, 2017, 75; Kayar-Borçlar Özel, 95; Murat Doğan, Gökhan Şahan, İsmail Atamulu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (2.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, 164.

³⁴³ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 212, Dural ve Öğüz, 94; Oğuzman, vd., 111; Zevkliler / Acabey / Gökyayla, 286; Serozan, *Çocuk Hukuku*, 281.

bir kişinin malvarlığının, sınırlı ehliyetsizin eylemi sonucunda değişecek olmasının sınırlı ehliyetsizin malvarlığı üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır. Temsil yetkisi verilmesi tek taraflı irade beyanı ile mümkündür³⁴⁴. Dolayısıyla bir sözleşme niteliği taşımadığından veli veya vasi rızasını gerektirmez.

Sınırlı ehliyetsizlerin temsilci olabilmesinin TMK m.344'te yer alan düzenlemeden anlaşılması gerektiğini savunan yazarlar³⁴⁵ da vardır. Hükümde “*Velâyet altındaki çocuk, ayırt etme gücüne sahip ise ana ve babanın rızasıyla aile adına hukukî işlemler yapabilir; bu işlemlerden dolayı ana ve baba borç altına girer.*” denmektedir ve hükme göre çocuğun anası babası adına borç altına girebilmesi ayırt etme gücünün varlığı halinde mümkün olmaktadır. Söz konusu kanun maddesi her ne kadar çocuğun anasının ve babasının temsilcisi olmasını düzenlemişse de kıyas yoluyla üçüncü kişilere de uygulanmasında bir sakınca yoktur. Ayırt etme gücüne sahip küçük bir başkasının temsilcisi olabilecekse ayırt etme gücüne sahip kısıtlı da evleviyetle temsilci olabilir. Ancak hukukumuzda temsil kurumunun birden fazla türü bulunmaktadır. Sınırlı ehliyetsizin tek başına kendi adına borç altına girmeyecek olması esas olduğuna göre bazı temsil türleri bakımından temsilci olması da TMK m.16'ya ters düşecektir³⁴⁶.

Yasal temsil-iradi temsil ve dolaylı temsil-doğrudan temsil olmak üzere temelde dört çeşit temsil türü vardır³⁴⁷. Sınırlı ehliyetsizler, kendileri bir başkası tarafından yönetilip, kollanıp, korunmaya muhtaç olduklarından, onlar bir başkasının yasal temsilcisi (velisi, vasisi, kayyımı) olamazlar³⁴⁸ (TMK m.335/1, 418/b.1). Sınırlı ehliyetsizler ancak iradi temsilci olabilirler³⁴⁹. Temsil olunan kişinin iradesi sonucu temsil ilişkisi ortaya çıkar. Açık veya örtülü olarak verilen yetkiye dayanarak temsilci, temsil olunan adına hukuki işlemi gerçekleştirir³⁵⁰. Kanundan kaynaklanmayan temsil yetkisinde, temsil olunanın adına ve hesabına hukuki işlem doğrudan gerçekleştirilir ve bu durumda doğrudan temsil söz konusu olur. Sınırlı ehliyetsizin gerçekleştirebileceği

³⁴⁴ Ali Naim İnan, Özge Yücel, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 4. Baskı, Seçkin, Ankara 2014, 347

³⁴⁵ Akipek vd., 324; Tekinay, 246-247

³⁴⁶ Avaz Mustafayev, *Gerçek Kişilerin Fiil Ehliyeti (Türkiye ve Azerbaycan Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak)*, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2013. Karşıt görüş Eren, 495; Antalya, *Borçlar Hukuku Cilt V/1,1*, 605. Yazarlara göre temsilci olabilmek için ayırt etme gücü yeterli değildir, temsilcinin fiil ehliyetine sahip olması gerekmektedir.

³⁴⁷ Ayan, *Borçlar*, 231-233; Cansel ve Özel, 217.

³⁴⁸ Helvacı, 87; Arpacı, 69.

³⁴⁹ Gençcan, *Vesayet*, 415; Helvacı, 87; Oğuzman, vd., 112.

³⁵⁰ Antalya, *Borçlar Cilt V/1,1*, 600.

temsil türü doğrudan temsildir³⁵¹. Dolaylı temsilde temsilci, temsil yetkisine dayanarak önce kendi adına hukuki işlemi gerçekleştirip daha sonra bu işlemin sonuçlarını alacağın devri, borcun nakli gibi yöntemlerle temsil olunana geçirir³⁵². Sınırlı ehliyetsizin bir devir borcu altına girmesi TMK m.16'ya aykırı olacağından, sınırlı ehliyetsizler dolaylı temsilci olamazlar³⁵³.

Sınırlı ehliyetsizin başkalarını doğrudan temsil etmesinde bir sakınca olmadığı genel kabul görse de, sınırlı ehliyetsizin kendisinin bir başkasına temsil yetkisi vermesi yasal temsilci rıza vermedikçe uygun değildir³⁵⁴. Yasal temsilcisinden rıza alınmasına gerek olmayan işlemlerde, temsil olunan sıfatıyla sınırlı ehliyetsiz kendisini temsil ettirebilir. Örneğin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarından birini kullanmak için dava açması gerekiyorsa ve bunun için avukata vekâlet vermek istiyorsa yasal temsilcisinden izin almasına gerek yoktur³⁵⁵.

2.3.4.1. Sınırlı Ehliyetsizler Ticari Temsilci Olabilirler Mi?

Sınırlı ehliyetsizlerin ticari temsilci olup olmayacağı da ayrıca incelenmesi gereken bir meseledir. Ticari işletme işletenler ticaret hayatının yoğunluğu dolayısı ile işlerini yürütürken yardıma ihtiyaç duyabilmektedirler. İşletme sahibi, emir ve talimatları doğrultusunda kendisine yardımcı olması için başka bir şahsa yetki vererek, ticaret hayatında kendisini temsil etmesini isteyebilir. İşte burada ticari temsilci kavramı karşımıza çıkar.

Ticari temsilci kavramı TBK m.547'de şöyle tanımlanmaktadır: *“Ticari temsilci, işletme sahibinin, ticari işletmeyi yönetmek ve işletmeye ilişkin işlemlerde ticaret unvanı altında, ticari temsil yetkisi ile kendisini temsil etmek üzere, açıkça ya da örtülü olarak yetki verdiği kişidir.”* Kanun hükmünden de anlaşılacağı üzere ticari temsilciye geniş bir

³⁵¹ Özsunay, 68.

³⁵² Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 304.

³⁵³ Funda İbiş, “Çocuğun Temsilci Olması ve Hukuki Sonuçları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Şeref Ertaş’a Armağan, C. 19, Özel Sayı-2017, 1133.

³⁵⁴ Arpacı, 68; Ömer Ergün, Coşkun Çaldağ, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Notları*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, 144.

³⁵⁵ Yargıtayın bu konuda aksi görüşü için bkz. Yargıtay 3 H.D. E.2008/11338 k.2008/16378 T.9.10.2008.(<https://khyk.kazancihukuk.com/>) “.....Davada taraf ehliyeti kamu düzeni ilgili olup, hakim tarafından kendiliğinden dikkate alınması gereklidir. Dava ehliyeti bulunmayanlar, davada kanuni temsilcileri tarafından temsil edilirler. Vesayet altındaki kişinin kanuni temsilcisi olmaksızın doğrudan avukata verdiği vekaletname hukuken geçersizdir.....”

yetki verilmiştir. Temsil yetkisi kapsamında ticari işletmeye ait olağan veya olağanüstü bütün işleri yapmakla sorumlu olan ticari temsilcinin yetkileri ancak kanunun çizdiği sınırlar içerisinde sınırlandırılabilir (TBK m.549)³⁵⁶.

Ticari temsilcinin fiil ehliyetinin ne olması gerektiğine yönelik kanunda açık bir hüküm bulunmaması ve ticari temsilci tarafından yapılacak olan hukuki işlemlerin doğrudan tacir adına yapılacak olması sınırlı ehliyetsiz küçüğün ticari temsilci olup olamayacağı tartışmasını beraberinde getirmiştir. Ticari temsilcinin yapabileceği işler, tacir adına kredi alabilmesi, hesaptan para çekebilmesi, özel yetkiye gerek olmaksızın kambiyo taahhüdünde bulunması, taşınmaz kiralaması gibi işlerdir. Bu yetkileri kullanabilmek için ayırt etme gücüne sahip olmak ve ergin olmak gerektiğini düşünen yazarlar³⁵⁷ vardır. Fakat bu durum, sınırlı ehliyetsizlerin işletmenin sevk ve idaresini tek başlarına yapabilecekleri anlamına gelmez. Sınırlı ehliyetsizin işletmesi ile ilgili hukuki sorumluluğu olsa da bizzat gerçekleştirdiği hukuki işlemlerde temsilcisinin muvafakati gerekmektedir. Hal böyleyken, sınırlı ehliyetsizin kendi işletmesini ilgilendiren konularda bizzat söz sahibi olamayacak olması bir başkasının ticari işletmesinde ticari temsilci olmasını pek mümkün kılmamaktadır³⁵⁸. Ticari işletme ile ilgili hukuki işlemlerde işlemin tarafı ticari temsilci değil bizzat tacirin kendisidir. Bu yönüyle ticari temsilci ‘doğrudan temsilci’dir. Sınırlı ehliyetsizlerin doğrudan temsilci olabileceği yukarıda açıklanmıştır. Aynı mantıkla hareket eden bazı yazarlar³⁵⁹ sınırlı ehliyetsizlerin ticari temsilci olabileceğini savunmaktadırlar. Ticari temsilci olabilmek için yasal temsilcilerinin rızası gerekmektedir³⁶⁰.

Ticari faaliyetle uğraşanların işlerinin yolunda gitmesi için ticari ilişkilerini iyi yönetmeleri gerekir. Ticari ilişkilerini iyi yönetebilmek için, tacirin yapacağı ticari işlerde dikkatli davranması hataya çok az yer vermesi gerekir. Bütün bunlar düşünüldüğü zaman, çoğu tacir, salt ayırt etme gücü yerinde olan kişiye ticari işletmesini yönetme hakkı

³⁵⁶ Detaylı bilgi için bkz. Esra Cenkci, “Ticari Temsilcinin Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması Sorunsalı”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 34(2), 93-118.

³⁵⁷ Ayten Çelik, *Ticaret Hukuku*, (11.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, 91, 9; Faruk Acar, *Sınırlı Ehliyetsizlerin Ticari Müessil Olarak Tayinin Sorunu*, Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay’ ın Hatırasına Armağan, Beta Yayın A.Ş., İstanbul 1999, 9; Mahmut Tefvîk Bîrsel”, *Ticari Müessil Tarifinde Şahsi Unsur*”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, II(1), 1963, 1-13

³⁵⁸ Acar, 10.

³⁵⁹ Fatih Bilgili, Ertan Demirkapı, *Ticaret Hukuku Bilgisi*, (15.Baskı), Dora Yayıncılık, Bursa, 2019, 75; Turhan Esener, *Mukayeseli Hukuk ve Hususiyle Türk- İsviçre Borçlar Hukuku Bakımından Salahiyete Müstenid Temsil*, Ajans Türk Matbaası, Ankara 1961, 137 ve dn. 30 da sayılan yazarlar.

³⁶⁰ Oğuzman, vd., 112, Yasal temsilcinin onamına gerek olmadığını yönünde bkz. Özsunay, 68.

vermeyi zaten istemez. Ticari temsilci en geniş yetkiye sahip tacir yardımcısı olduğundan, en basitinden kambiyo taahhüdünde bulunabilme yetkisi vardır. 16 yaşındaki bir çocuğun -her ne kadar kendi adına olmasa da- tek başına kambiyo taahhüdünde bulunması durumunda hata yapma olasılığı yüksektir. Ayırt etme gücüne sahip ergin kısıtlı bireyin ise kambiyo taahhüdünde bulunurken hata yapma olasılığı daha düşüktür denebilir. Kanımızca, sınırlı ehliyetsizlerin ticari temsilci olup olamayacağı kısıtlılar ve küçükler açısından ayrı değerlendirilmelidir ve ticari temsilci sınırlı ehliyetsiz olduğu zaman işletmeyle ilgili işlemlere temsil olunan tarafından sınır getirilebilmesini konu alan yeni bir düzenleme yapılmalıdır.

2.3.4.2. Sınırlı Ehliyetsizler Vekil Olabilirler Mi?

Vekâlet sözleşmesinde kişinin, bir başkasına vekâlet vererek kendisini temsil ettirmesi çoğu zaman vekâlet ile temsili bir araya getirmekteyse de bu iki kurum birbirinden farklıdır³⁶¹. Farklılığa rağmen sınırlı ehliyetsizin temsilci olabilmesi vekil de olabilir mi sorusunu akla getirmektedir. Vekil olabilmek için bir sözleşmeye ihtiyaç vardır (TBK m.502). Dolayısı ile iki taraflı bir hukuki işlem mevcuttur. Oysa ki temsil yetkisi verilirken yalnızca bir tarafın irade beyanı temsil ilişkisinin kurulması için yeterlidir. Vekâlet verilmesi ile vekil bir şeyi yapma borcu altına girmektedir³⁶². Sınırlı ehliyetsizin tek başına borç altına girmesi TMK m.16 kapsamında hükümsüzdür. Dolayısı ile sınırlı ehliyetsizler, ancak, yasal temsilcilerinin izni ile vekil olabilmektedirler³⁶³.

Temsil yetkisine dayanılarak işlemin sınırlı ehliyetsiz tarafından yapılmasından sonra, temsil olunanın yapılmış olan işleme onay vermemesi halinde hukuki işlem kesin hükümsüzlük yaptırımına tabi olmaktadır. Bu durumda temsil yetkisinin aşılması gündeme gelmektedir. İşlemin geçersizliği sonucu uğranılan zararın nasıl giderileceği tartışma konusu olmuştur. Bir görüşe göre³⁶⁴ sınırlı ehliyetsizlerin yetkileri dâhilinde olmadan yaptıkları hukuki işlemlerde her iki taraf verdiğini geri isteyebilir ve sınırlı

³⁶¹ Haluk Emiroğlu, “Roma Hukuku'nda Vekalet Sözleşmesi (Mandatum) ve Hukuki İşlemlerde Temsil”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 52(1), 47; Cem Akbıyık, “Temsil Yetkisi ve Temel İlişki, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 55(4), 2011, 220; Vekalet sözleşmesi ile temsilin farkları için bkz. Kayar-Borçlar Özel, 104.

³⁶² Arpacı, 67; Dural ve Öğüz, 94

³⁶³ Erdoğan ve Keskin, 257; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 213; Oğuzman, vd., 110; Hatemi ve Kalkan-Oğuztürk, 39; Akbıyık, 225; Dural ve Öğüz, 94.

³⁶⁴ Zevkililer vd., 287; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 212.

ehliyetsiz verdiği zarardan sorumludur (TMK m.452/II). Diğer görüşe göre ise, TBK’da yer alan yetkisiz temsil hükümlerinin uygulanarak sınırlı ehliyetsizi verdiği zarardan sorumlu tutmak gerekir³⁶⁵. *Arpacı*’ya göre TMK m.452/II ancak kıyasen uygulanabilirse de TBK m.47’nin yetkisiz temsile ilişkin açık hükmü karşısında tartışmaya açık bir husustur. Sınırlı ehliyetsiz yetkisiz temsilci olarak işlem yapmışsa ve işlemi haksız fiil teşkil ediyorsa ancak o zaman sorumluluğunun olduğunu savunan yazarlar da vardır³⁶⁶.

2.4. NE SINIRLI EHLİYETSİZLERİN NE DE YASAL TEMSİLCİLERİNİN YAPABİLECEKLERİ İŞLEMLER

TMK vesayet altında bulunan kişilerin malvarlıklarında azalmaya sebep olacak bir takım hukuki işlemleri yasal temsilcinin bile yapamayacağını hüküm altına almıştır (TMK m.449). Söz konusu hüküm TMK m.342/3’ün yollamasıyla velayet altında bulunan çocuklara da uygulanmaktadır. Dolayısı ile sınırlı ehliyetsizler, yasal temsilcilerinden izin alsalar bile bir başkasına kefil olamazlar, vakıf kuramazlar veya önemli miktarda bağışta bulunamazlar. Aynı şekilde yasal temsilci de sınırlı ehliyetsiz adına bu hukuki işlemleri yapamaz³⁶⁷. TMK ‘da yasak işlemler olarak adlandırılan bu üç işlem dışında TBK’da yer alan rekabet yasağı sözleşmesi, Kooperatifler Kanunu 8.maddesinde yer alan kooperatife üye olma ve Dernekler Kanunu’na göre dernek kurma ve derneğe üye olma da sınırlı ehliyetsizin de yasal temsilcinin de yapabileceği işlemlerden değildir³⁶⁸.

a) Kefil Olma

Kefalet sözleşmesinden geniş bir şekilde bahsedildiğinden burada detaylıca üzerinde durulmayacaktır. TMK m.449’un getirdiği kefil olma yasağı bir başkasının borcu için kefil olmayı yani kefalet alacaklısı değil kefalet borçlusu olmayı ifade etmektedir³⁶⁹. Her ne kadar borç altına girme sınırlı ehliyetsizlerin izin dâhilinde

³⁶⁵Arpacı, 68.

³⁶⁶Oğuzman, vd., 112.

³⁶⁷Dural ve Ögüz, 95; Oğuzman, vd., 113; Ayan ve Ayan, 74; Yılmaz/Yıldırım, 125; Öztan, *Kişiler Hukuku*, 217; Öztan, *Şahsın Hukuku*, 106; Metin İkizler, Özlem Tüzüner, *Medeni Hukuk-I*, (1.Baskı), Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, 332

³⁶⁸Zevkliler vd., 305-306; Kayıhan ve Ünlütepe, 179.

³⁶⁹Sınırlı ehliyetsizlerin kendi tasarruflarına bırakılan malları söz konusu olduğunda kefil olma yasağının ortadan kalkacağı görüşü öğretide hâkim görüştür. Mesleğini icra etmesi için sınırlı ehliyetsize izin verilmiş ve bunun için mal verilmişse işletme işleten sınırlı ehliyetsizin, işletmesini ilgilendiren konularda kefil

yapacağı işlemlerden de olsa, kanımızca, kanun koyucu, kefil olmanın getireceği sorumluluğu sınırlı ehliyetsizin hiçbir şekilde üstlenmemesi gerektiği düşüncesindedir.

Sınırlı ehliyetsizlerin teminat vermeleri veya rehin tesis etmeleri kefaletle benzer hususlar olduğundan, bu hukuki işlemlerin yasal temsilcinin izni ile yapılıp yapılmayacağı da sorgulanmalıdır³⁷⁰. Kefalet sözleşmesi zaten bir kişisel teminat sözleşmesi türüdür. Bu nedenle TBK m.603 gereği sınırlı ehliyetsiz kefalet sözleşmesine benzer bir sözleşmeyi yasal temsilcinin izni ile dahi yapamaz³⁷¹.

Kişiler alacaklarını güvence altına almak için bir taşınır veya taşınmaz eşya üzerinde rehin tesis ederek (eşyayı hapsederek veya bağlayarak)³⁷², alacaklarını alamadıkları zaman rehnedilen eşyayı paraya çevirerek alacaklarını tahsil edebilmektedirler³⁷³. Ayırt etme gücüne sahip kısıtlı kişi alacağını güvence altına almak için rehin tesis etmek istiyorsa sulh hukuk mahkemesinin iznini alarak rehin tesis edebilir (TMK m.462/b.1). Ayırt etme gücüne sahip küçüğün rehin tesis edebilmesine yönelik kanunda bir düzenleme bulunmamaktadır. Rehin tesis etmek, vesayet makamının iznini gerektiren bir işlem olduğundan, TMK m.342/3 de açıkça vesayet makamının iznini gerektirmeyen işlem varsa velayet altındaki kişilere vesayete ilişkin hükümlerin uygulanacağını düzenlediğinden, ayırt etme gücüne sahip küçüklerin rehin tesis edip edemeyeceği ancak yorum yapılarak açıklanabilir. Öğretide küçüklerin yasal temsilcinin izninin alarak rehin tesis etmesinin mümkün olduğu kabul edilmektedir³⁷⁴.

b) Önemli Bağışlamada Bulunma

Bağışlama ile ilgili TMK m.449 da yer alan yasak sınırlı ehliyetsiz tarafından yapılan bağışlamanın önemli sayılabilecek bir miktarda olması durumunda gündeme gelir. ‘Önemli bağış’tan neyin kastedildiği ise örf adet hukuku ve bağışta bulunanın ekonomik durumu göz önünde bulundurularak tespit edilmelidir. Bağışlama işlemi sınırlı ehliyetsizi borç altına sokan bir işlem olduğundan kural olarak yasal temsilci izin verdiği

olmasında sakınca görülmemiştir. Özen, 228-229; Yavuz, *Kefalet*, 26; Banu Günarslan, *Kefalet Sözleşmesinde Eşin Rızası, Terazi Hukuk Dergisi*, 13(143), 90-102, 92.

³⁷⁰ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 217; Öztan, *Şahsın Hukuku*, 107.

³⁷¹ TBK m.603 “Kefaletin şekline, kefil olma ehliyetine ve eşin rızasına ilişkin hükümler, gerçek kişilerce, kişisel güvence verilmesine ilişkin olarak başka ad altında yapılan diğer sözleşmelere de uygulanır.”

³⁷² L Cin, W Steeg, H Padel, “Rehin ve İpotek”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22(1), 1966, 823-828

³⁷³ Gökhan Antalya, Murat Topuz, *Marmara Hukuku Yorumu Eşya Hukuku Cilt IV/1*, (4.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, 119.

³⁷⁴ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 217.

takdirde yapılan bağışlamanın geçerli olması gerekir. Gerçekten de sınırlı ehliyetsizin ekonomik durumunda ciddi değişikliğe yol açmayacak, alışlagelmiş hediyelerin verildiği bir bağışlamada yasal temsilcinin rıza vermesi işlemi geçerli kılar. Fakat ekonomik değeri yüksek olan, sınırlı ehliyetsizin malvarlığında ciddi azalmalara yol açan bir bağışlamada temsilcinin rızasının bir önemi olmaz. Yapılan bağışlama kesin hükümsüz olur. Öyle ki, temsilci bile önemli miktarda bağışlama yapamaz³⁷⁵. Sınırlı ehliyetsiz ölüme bağlı tasarruf yapar ve bu tasarrufunda önemli bir kazandırmada bulunursa, yapılan kazandırma o öldükten sonra hüküm ve sonuç doğurup malvarlığına yönelik tehlike oluşturmayacağı için, sınırlı ehliyetsizin vasiyetname ile önemli bağışlamada bulunmasının sakıncası yoktur³⁷⁶.

c) Vakıf Kurma

Vakıf kurabilmek için tam fiil ehliyetine sahip olmak gerekmektedir. Sınırlı ehliyetsizlerin yasal temsilcinin izni ile dahi vakıf kuramayacağına ilişkin düzenlemenin tek istisnası ise sınırlı ehliyetsizin ölüme bağlı tasarrufla vakıf kurabilmesidir³⁷⁷.

d) Rekabet Yasağı Sözleşmesi

Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ³⁷⁸rekabeti üçüncü maddesinde şöyle tanımlamıştır: ” *Rekabet, mal ve hizmet piyasalarındaki teşebbüsler arasında özgürce ekonomik kararlar verilebilmesini sağlayan yarış* ”tır. Rekabet hakkı Anayasa’da açıkça düzenlenememiştir de AY m.48 ve m.167’nin içeriğinden rekabetin önemini anlamak zor değildir. Bu bağlamda rekabet etme hakkı kişilerin kişilik hakları kapsamında korunacak değerlerden biridir³⁷⁹. Rekabet hakkı dürüstlük kuralına ve iyiniyete uygun bir şekilde kullanılmadığında ihlal edilmiş olur. Bu ihlali engellemek adına rekabet yasağı

³⁷⁵ Öztan, *Kişiler Hukuku*, 217; Zevkliler vd., 305.

³⁷⁶ Öztan, *Şahsın Hukuku*, 106; İmre ve Erman, 66.

³⁷⁷ Oğuzman, vd., 433; Metin İkizler, Yasin Kurban, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, (2.Bası), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, 45; Erdoğan ve Keskin, 379; Erol Cansel, *Vakıf, Kuruluşu, İşleyişi ve Amacı*, 1988, 324; Sınırlı ehliyetsizlerin ölüme bağlı tasarruf yapmak için ölüme bağlı tasarruf yapma ehliyetine sahip olması gerekmektedir. Miras sözleşmesi ile vakıf kuracaksa miras sözleşmesi yapma ehliyetinin, vasiyetname ile vakıf kuracaksa vasiyetname yapma ehliyetinin tam olması gerekir. Dural’a göre ise miras sözleşmesi ile vakıf kurabilmesi için vasiyetname yapma ehliyetine sahip olunması yeterlidir. Çünkü vakıf kurma işlemi miras sözleşmesinin tek taraflı, dönülebilir içeriğine dahil olup vasiyetame gibi hüküm ifade eden bir işlemdir. Bkz. Dural ve Öğüz, 352 dn.431.

³⁷⁸ Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, (1994), *T.C. Resmî Gazete*, 4054, 13 Aralık 1994.

³⁷⁹ Sevil Doğan, *İşçinin Rekabet Yasağı İş Sırrının Korunması*, (2.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, 18; Savaş Taşkent, Mahmut Kabakçı, “Rekabet Yasağı Sözleşmesi”, *Sicil İş Hukuku Dergisi*, S 16 2009, 17.

sözleşmesi TBK m.444'te “*Fiil ehliyetine sahip olan işçi, işverene karşı, sözleşmenin sona ermesinden sonra herhangi bir biçimde onunla rekabet etmekten, özellikle kendi hesabına rakip bir işletme açmaktan, başka bir rakip işletmede çalışmaktan veya bunların dışında, rakip işletmeyle başka türden bir menfaat ilişkisine girmekten kaçınmayı yazılı olarak üstlenebilir.*” şeklinde yer almıştır. Rekabet Yasağı sözleşmesi, işçiler ile işverenler arasında yapılan tek tarafa borç yükleyen iş sözleşmesinin bir parçası niteliğinde bir sözleşmedir ve bu sözleşmeyi yapabilmek için işçinin tam fiil ehliyetine sahip olması gerekmektedir³⁸⁰. Fiil ehliyetine sahip olmak sözleşmenin geçerlilik şartlarından³⁸¹ . Rekabet yasağına uymak kişinin (işçinin) bizzat kendisinin yapabileceği bir eylem olduğundan temsilci zaten bu sözleşme bakımından temsil yetkisine sahip olamaz.

e) Kooperatiflere Üye Olma

Sınırlı ehliyetsizlerin ne kendilerinin ne de onlar adına yasal temsilcilerinin yapabilecekleri işlemlerden biri de kooperatife³⁸² üye olmaktır. Kooperatife girebilmek içi kişilerin medeni hakları kullanma ehliyetine yani fiil ehliyetine sahip olması gerekmektedir (Kooperatifler Kanunu m.8)³⁸³. Kooperatife üye olup olmamak yalnızca kişinin kendisinin verebileceği bir karar olduğundan kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olarak nitelendirilmektedir. Dolayısı ile temsilcinin zaten sınırlı ehliyetsiz adına karar vermesi söz konusu olmaz.

f) Dernek kurmak ve derneğe üye olmak

Dernek kurmak ve derneğe üye olmak, ayrıca ayırt etme gücüne sahip küçükler bakımından çocuk derneklerine üye olmak, yukarıda kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların türleri başlığı altında detaylıca ele alındığından burada ayrıca değinilmeyecektir.

³⁸⁰ TBK'nın rekabet yasağını düzenleyen eski metninde açıkça işçi reşit değilse yapılan sözleşme batıldır hükmü yer almaktaydı (eBK m.348/3). S. Doğan, 105.

³⁸¹ Esra Manav, “İş Hukukunda Rekabet Yasağı Sözleşmesinin Geçerlilik Koşulları”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 22(87), 2010, 322-363.

³⁸² Kooperatifler Kanunu m.1” *Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir.*”

³⁸³ Zevkliler vd., 306; Ayan ve Ayan, 75; Arpacı, 60.

SONUÇ

Türk Medeni Kanunu'nun Birinci kitabı olan Kişiler Hukuku'nun gerçek kişiler kısmında düzenlenen fiil ehliyeti özel hukukun ve özellikle Medeni Hukukun yapı taşıdır. Çünkü günlük yaşamda kişilerin bazı fiilleri hukuki bir amaca hizmet edebilmektedir ve bu amacı her gerçek kişinin gerçekleştirebilmesi mümkün değildir. Özel hukuk kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerini ele alan hukuk dalı olduğuna göre; kişilerin karşılıklı iş ve ilişkilerinin geçerli olması, fiil ehliyetinin söz konusu iş veya ilişki için uygun olmasına bağlıdır. Evvela, akıl sahibi olmayan kişilerin normal fiilleri bile toplumda önemsenmezken hukuki fiillerinin hukuk nezdinde bir anlam ifade etmesini kabul etmek zordur. Bununla beraber akıl sahibi olmasına rağmen birtakım sebeplerden dolayı bazı kişilerin bazı fiillerine de hukuki sonuç bağlanamamaktadır. Bu kişiler; çalışmamızın konusu oluşturan ayırt etme gücüne sahip olan küçükler ile ayırt etme gücüne sahip olan kısıtlılardır.

TMK'nın 9 ile 16. maddesi arasında fiil ehliyeti ilgili düzenlemelerden yola çıkarak öğretide fiil ehliyeti farklı kategorilere ayrılmıştır. Ayırt etme gücüne sahip olmasına rağmen TMK m.405-408 arasında düzenlenen sebeplerden birisi ile kısıtlanan veya ergin olmayan kişilerin hukuki işlemleri sınırlı olarak yapabileceklerinden hareketle bu kişiler 'sınırlı ehliyetsiz' kategorisine alınmıştır.

Bakıldığında, sınırlı ehliyetsizlerin kendilerini ilgilendiren konularla ilgili karar alma yeteneğine sahip oldukları görülmektedir. Zira, bu kişiler tanımlanırken veya fiil ehliyeti kategorize edilirken ayırt etme gücünün varlığı şartı hep vardır. Esasen, çevresindeki olayların ne olduğunu anlayabilecek ve yapacağı işlemlerin sonuçlarını idrak edebilecek kapasiteye sahip olan birisi, yapacağı hukuki işlemlerle ilgili de serbestçe karar verebilmelidir. Fakat ayırt etme gücü kavramının nisbi bir özellik taşıyor olması ve her hukuki işlemin niteliğinin aynı olmaması bu serbestliğe bir sınır koymayı gerektirmiştir. Kanun, bu sınırı, sınırlı ehliyetsizlere bir temsilci atayarak koymuştur. Kanuni temsilci sınırlı ehliyetsizin yapacağı hukuki işlemler için rıza gösterip göstermeme yetkisine sahip kişidir. Yani sınırlı ehliyetsiz borç altına girecekse önceden temsilcisinden izin almalıdır veya izinsiz yaptığı işlemin geçerli olması için temsilcinin onayını beklemelidir. Onay verilinceye kadar geçen sürede işlemin akıbetinin ne olacağı tartışmalıdır. Bize göre onaya kadarki süreçte, hukuki işlem total hukuki işlem olarak

adlandırılmalıdır. Topal hukuki işlem kavramı, yapılan işlemde bir taraf için bağlayıcı olmayıp diğer taraf için bağlayıcı olan işlemlerde kullanılan bir kavramdır. Sınırlı ehliyetsizle işlem yapan karşı taraf onay verilinceye kadar işlemle bağlıdır ve işlemin gereğinin yerine getirmek zorundadır. Zannımızca, askıda hükümsüz olduğu kabul edilirse, sanki yasal temsilcinin onay vermeyeceği ve işlemin hükümsüz olacağı baştan kabul edilmiş gibi bir durum söz konusu olur. Oysaki yasal temsilci, işleme onay vererek baştan itibaren geçerli hale gelmesini de sağlayabilir.

TMK m.16 sınırlı ehliyetsiz olarak nitelendirilen kişilerin tek başına yapamayacağı işlemlerin ne olduğunu söyledikten sonra tek başına yapabileceği işlemleri de ayrıca belirtmiştir. Sınırlı ehliyetsizle karşı tarafın yaptığı işlemde sınırlı ehliyetsizin yükümlülük altına girmediği, malvarlığında bir artış meydana getiren işlem için kanuni temsilcinin rızasına gerek olmadığı açıkça ele alınmıştır. Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar içinde hükmün düzenleme biçimi aynıdır. Söz konusu hakkın alanının geniş olması sebebiyle bu haklardan tek tek bahsedilmemiştir. Çalışmamızda medeni hukuk kapsamında yer alan kişiye bağlı hakların her biri için yasal temsilcinin rızasının gerekip gerekmediği ele alınmıştır. Kanunun çeşitli hükümleri başta olmak üzere doktrindeki tartışmalar kişiye sıkı sıkıya bağlı hakların tamamen sınırlı ehliyetsizin serbest kullanımına bırakılmadığı görülmektedir. Örneğin, evlenmenin kişiye bağlı hak olduğu açıktır ama yasal temsilciden izi alınacağına yönelik emredici kanun maddesi mevcuttur (TMK m.127). Keza, aynı konuda, nişanlanma ile ilgili hüküm tartışmaya açık bir hükümdür.

Toplumun temelini oluşturma yolunda aile kurulurken, ilk aşama olan nişanlanma eylemi, ayırt etme gücüne sahip küçükler ve kısıtlılar için her ne kadar kişiye bağlı hak olarak karşımıza çıksa da bu önemli eylemi gerçekleştirirken, sınırlı ehliyetsizler yasal temsilcilerinden rıza almak zorundadırlar. Henüz rıza verilmeden gerçekleştirilen nişanlanmanın akıbetinin ne olacağı doktrin de çeşitli fikirlerin ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Mali sonuçları açısından bağlı olmaması gerektiğini düşünen yazarlar çoğunluktadır. Burada amaç, sınırlı ehliyetsizi korumaktır. Sınırlı ehliyetsizin elbette korunmaya ihtiyacı vardır fakat bu koruma sınırsız bir koruma olmamalıdır. Nişanlanma açısından, fikrimizce, her olay için ayrı değerlendirme yapılması hakkaniyet açısından daha uygun olacaktır. On beş yaşındaki bir kişi gayet olgun düşünebilen akıllı bir küçük olabileceği gibi başka bir kişi ise akıllı beş karış havada diye tabir edilen özellikte biri

olabilir. Ne isteğinden emin birisi için rızanın olmaması eksiklik olmamalıdır. Hukukumuzda tam ehliyetsizler dahi hakkaniyet çerçevesinde haksız fiillerinden sorumlu tutulabilmektedir. Sınırlı ehliyetsizlerin nişanlanma ile ilgili çalışmada açıklamaya çalıştığımız özel durumları da kanun koyucu tarafından yeniden ele alınırsa hem tam ehliyetli karşı taraf hem de sınırlı ehliyetsizler bakımından adil bir çözüm olacaktır.

Her ne kadar sınırlı ehliyetsizleri ilgilendiren birçok konuda hukuki işlemleri onlar adına kanuni temsilcileri yapıyor olsa da yasal temsilci imkânı oldukça, işlem den önce sınırlı ehliyetsizi bilgilendirmeli ve görüşünü almalıdır. Bu hususta vesayet altındaki kişilere ilişkin açık hüküm vardır ve yapılan herhangi bir yanlışta, sınırlı ehliyetsizin kanuni temsilci olan vasiyi şikâyet etme hakkı vardır (TMK m.450,461). Bunun yanında, küçüğün görüşünün alınmasına ve küçüğün velisini şikâyet etme hakkına yönelik açık düzenleme yoktur. Buna rağmen yargı kararlarında Çocuk Hakları Sözleşmesi bağlamında şahsını ilgilendiren bazı konularda fikrinin sorulması gerektiği yer almaktadır. Yine de sınırlı ehliyetsizi zayıflar karşısında koruyan Medeni Kanun'da küçüklerin de hukuki işlem yapılmadan önce bilgilendirilmesini, anlama yeteneğine göre görüşünün alınmasını ve gerektiğinde velisini şikâyet edebilmesini düzenleyen hükümlerin olması gerektiği kanaatindeyiz.

Ayrıca, hukukumuzda boşanmadan sonra ortak velayetin olmayışı velayet hakkının bazen anne veya babadan sadece birine ait olması sonucunu doğurmaktadır. Çocuğun görüşünün alınmasına veya karara itiraz etme hakkına yönelik düzenlemeye gerek duyulmasa bile en azından velayet hakkına sahip olan kişinin tek başına verdiği karara karşı velayet hakkına sahip olmayan kişinin itiraz etme hakkı olmalıdır. İtirazın haklı olup olmadığına karar verilirken, her durumda olduğu gibi, çocuğun yüksek menfaati göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abik, Yıldız, “Nişanlanma ve Nişanlılık”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 54(2), 2005, 65-152.
- Acar Umut, Ayşe, Vesayet Kurumu ve Vasinin Sorumluluğu, (2.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Acar, Faruk, “Sınırlı Ehliyetsizlerin Ticari Mümessil Olarak Tayinin Sorunu”, *Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay’ ın Hatırasına Armağan*, Beta Yayın A.Ş., İstanbul 1999.
- Akbıyık, Cem, “Temsil Yetkisi ve Temel İlişki”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 55(4), 2011, 217-232.
- Akıntürk, Turgut ve Ateş, Derya, *Türk Medeni Hukuku Aile Hukuku*, (20.Bası), Beta Yayıncılık, Ankara 2017. (Aile Hukuku)
- Akıntürk, Turgut; Ateş, Derya, *Medeni Hukuk*, (25.Baskı), İstanbul 2019.(Medeni Hukuk)
- Akipek, Jale; Akıntürk, Turgut; Ateş, Derya, *Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku*, (13.Bası), Beta Yayınları, İstanbul 2016.
- Akkurt, Sinan Sami; Erdoğan, Kemal; Tokat, Hüseyin, *Medeni Hukuk Temel Bilgiler*, (2.Bası), Ankara 2021.
- Aktürk, Emrah, *Kefalet Sözleşmesinin Geçerlilik Koşulları ve Sonuçları*, (1.Baskı), Adalet Yayınevi, Ankara 2020.
- Akyüz, Emine, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, (7.Baskı), Pegem Akademi, Ankara 2020. (Çocuk Hukuku)
- Akyüz, Emine, *Ulusal ve Uluslararası Hukukta Çocuğun Haklarının Ve Güvenliğinin Korunması*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara 2000. (Çocuğun Korunması)
- Albayrak, Süleyman, “Çocuğun Serbest Malları”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26(2), 2018,443-471.
- Anayurt, Ömer, *Hukuka Giriş ve Hukukun Temel Kavramları*, (Güncellenmiş 21.Baskı) Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.

- Antalya, Gökhan ve Topuz, Murat, *Marmara Hukuku Yorumu Eşya Hukuku Cilt IV/1*, (4.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021,
- Antalya, Gökhan ve Topuz, Murat, *Medeni Hukuk (Giriş, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri Cilt I*, (4.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Antalya, Gökhan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1,1*, (Genişletilmiş 2.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- Antalya, Gökhan, *Marmara Hukuk Yorumu Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1,2*, (2.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- Antalya, Gökhan, *Marmara Hukuk Yorumu Miras Hukuku Cilt III*, (5.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Arıkan, Mustafa, “Culpa in Contrahendo Sorumluluğu”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1), 2009, 69-89.
- Arpacı, Abdulkadir, “Özel Hukuk Açısından Tıbbi Müdahaleye Rıza Beyanı, Buna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Yolları”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(2), 2009, 5-14.
- Arpacı, Abdülkadir, *Kişiler Hukuku (Gerçek Kişiler)*, (2.Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul 2000.
- Ataay, Aytekin, “Yaş Tashihi Davası – Münhasıran Şahsa Bağlı Haklar (Karar İncelemesi)”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 1957, 29-35.
- Ateş, Derya, “İsviçre Federal Mahkemesinin Atf 144 III 217 İle Atf 142 III 9 Sayılı Kararları ve Vasiyeti Yerine Getirme Görevlisinin Hukuki Sorumluluğu”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 2020, (44),335-364.
- Atıcı, Cansu, *Medeni Usul Hukuku’nda Dava Ehliyeti*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Atlan, Hülya, “İsviçre Hukuku’ndaki Değişiklikler Işığında Ayırt Etme Gücüne Sahip Kısıtlının Mirasbırakan Sıfatıyla Miras Sözleşmesi Yapabilmesine İlişkin Düşünceler”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, (31), 2017, 349-370.

- Ayan, Mehmet, *Borçlar Hukuku (Genel Hükümler)*, (11.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.(Borçlar)
- Ayan, Mehmet, *Miras Hukuku*, (9.Baskı),Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.(Miras)
- Ayan, Mehmet; Ayan, Nurşen, *Kişiler Hukuku*, (8.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2016.
- Aydos, Oğuz Sadık, “Yeni Medeni Kanun’a Göre Evlat Edinme”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(2), 2000, 0-0.
- Badur, Emel, “Eşin Rızası”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 0(109), 2013, 251-302.
- Baktır Çetiner, Selma, *Velayet Hukuku*, (1.Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2000.
- Başar, Nur, “Genel Olarak Manevi Tazminatın Şartları ve Sonuçları”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(3-4)-1980,185-217.
- Baygın, Cam, “Culpa in Contrahendo Sorumluluğu ve Amerikan Hukukundaki Uygulaması”, *Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4 (1-2),2000,345-377.
- Baygın, Cem, “Evlat Edinmenin Sonuçları”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, VII (3-4), 2003, 627-650.
- Baygın, Cem, “Kan Bağına Dayanan Soybağı”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1-4), 2002, 255-284.
- Baygın, Cem, “Kan Bağına Dayanan Soybağı”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, VI, (1-4), 2002, 255-284.
- Baygın, Cem, *Soybağı Hukuku*, (1.Baskı), Onikilevha Yayınları, İstanbul 2010.
- Baygın, Cem; Doğan, Murat, “Çocuk Mallarının Yönetimi ve Sarfı”, *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, (1-2), 379-427.
- Belgesay, Mustafa Reşit, *Hukuki Muamelelerde Temsil*, Rıza Koşkun Matbaası, İstanbul 1941.
- Bellican Cüneyt, “Küçüğün (Çocuğun) Kusur, Büyüğün (Ev Başkanının) Kusursuz Sorumluluğu”, *Fasikül Hukuk Dergisi*, 2(5), 2010, 34-39.

- Berberoğlu Yenipınar, Filiz, *Nişanlanma/Evlenme/Boşanma*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Berki, Şakir, “Türk Medeni Kanunu’nda Evlenmede Butlan”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19(1), 1962, 201-231.
- Berki, Şakir,” Türk Medeni Kanunu’nda Küçüklerin Ehliyeti”, *AÜHFD*, 24(1-4), 1967, 125-149.
- Bilgen, Mahmut, *Öğreti ve Uygulamada Kefalet ve Yargılama Hukukuna ilişkin Uyuşmazlıklar*, (1.Baskı), Adalet Yayınevi, Ankara 2017.
- Bilgili, Fatih ve Demirkapı, Ertan, *Borçlar Hukuku*, (12.Baskı), Dora Yayıncılık, Bursa 2021.
- Bilgili, Fatih ve Demirkapı, Ertan, *Ticaret Hukuku Bilgisi*, (15.Baskı), Dora Yayıncılık, Bursa, 2019.
- Bilgili, Fatih; Demirkapı, Ertan, *Hukukun Temel Kavramları*, (15.Baskı), Dora Yayıncılık, Bursa 2018.
- Birsel, Mahmut Tevfik, “Ticari Mümessil Tarifinde Şahsi Unsur”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, II (1),1963,1-13.
- Boran, Bedia, “Aydınlatılmış Rıza”, Sağlık Hukuku Kurultayı , *Ankara Barosu Yayınları*, 2007.
- Cansel, Erol ve Özel, Çağlar, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt I*, (2.Baskı), Seçkin Yayıncılık,2017.
- Cenkci, Esra, “Ticari Temsilcinin Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması Sorunsalı”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 34(2), 93-118.
- Cin., L, Steeg , W., Padel, H. , “Rehin ve İpotek”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22(1), 1966, 823-828.
- Çelebi, Oğuzhan, *Kefalet Sözleşmesi ve Eşin Rızası*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Çelik, Ayten, *Ticaret Hukuku*, (11.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.

- Çınar, Ömer, “Ana ve Babanın Çocuk Mallarını Kullanma Hakkı”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(1),2013, 1355-1364.
- Demirbaş, Feride, “Baba İle Çocuk Arasındaki Soybağına İlişkin Davalarda Davacı Olabilecek Kişiler”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 22(3), 2019.
- Dernekler Kanunu. (2004). *T.C. Resmi Gazete*, 25649, 23.11.2004.
- Doğan, Gökçen, “Mal Rejimi Sözleşmelerinde Sözleşme Serbestisi ve Sınırları”, *Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4(1)1, 2022, 243-272.
- Doğan, Murat; Şahan, Gökhan; Atamulu, İsmail, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (2.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara2021.
- Doğan, Sevil, *İşçinin Rekabet Yasağı İş Sırrının Korunması*, (2.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara2019.
- Dural, Mustafa ve Ögüz, Tufan, *Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku*, (19.Bası), İstanbul 2018.
- Dural, Mustafa; Ögüz, Tufan; Gümüş, M. Alper, *Türk Özel Hukuku Aile Hukuku Cilt III*, (16. Bası), Filiz Kitabevi İstanbul 2021.
- Dündar Sezer, Tijen, “Dernek Kurma Özgürlüğünün İçeriği ve Gelişim Süreci Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 2008,1-58.
- Ekici Şahin, Meral, *Ceza Hukukunda Rıza*, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2012,307 vd.
- Em, Ali, *Vesayet Hukuk ve Davaları*, (3.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Emiroğlu, Haluk, “Roma Hukuku’nda Vekalet Sözleşmesi (Mandatum) ve Hukuki İşlemlerde Temsil”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 52(1), 2003,101-111.
- Epözdemir, Rezan, *Medeni Usul Hukuku’nda Taraf Ehliyeti*, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2009.
- Ercan, Taner, “Gerçek Kişiler Yönünden Kişiliğin Sona Erme Halinin Türk Vergi Sistemine Etkisi”, *International Journal of Public Finance*, 6 (2), 2021, 291-311.

- Erdem, Mehmet; Makaracı Başak, Aslı, *Aile Hukuku*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Erdoğan, İhsan, “Haksız Fiilde Kusurluluk ve Özellikle Kusur Unsuru”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1),1990, 109-134.
- Erdoğan, İhsan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (4.Baskı),Gazi Kitabevi, Ankara 2019.
- Eren, Fikret, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (25.Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2020.
- Eren, Fikret, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, (6.Baskı), Yetkin Yayınevi, Ankara 2018.
- Ergün, Ömer ve Çaldağ, Coşkun, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Ders Notları*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- Ergün, Ömer, *Borçlar Hukuku (Özel Hükümler)Ders Notları*, (Birinci Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- Erkan, Vehbi Umut; Yücer, İpek, “Ayırt Etme Gücü”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 60(3), 2011, 485-522.
- Erlüle, Fulya, *Medeni Hukuk*, Legal Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Erman, Hasan, *Medeni Hukuk Dersleri*, Der Yayınları, İstanbul 2016.
- Ertaş, Şeref, “Şahsa Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, 106, 2000, 1-13.
- Ertaş, Şeref, “Yeni Medeni Kanunumuzda Velinin Çocuk Malları Üzerindeki Tasarruf Yetkisi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 9, Özel Sayı, 2007, 391-398.
- Esener, Turhan, *Mukayeseli Hukuk Ve Hususiyle Türk - İsviçre Borçlar Hukuku Bakımından Salahiyete Müstenid Temsil*, Ajans Türk Matbaası, Ankara 1961.
- Fahrettin Aral, Fahrettin ve Ayrancı, Hasan, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, (11.Baskı), Yetkin Yayınları, Ankara 2018.
- Feyzioğlu, Feyzi Necmeddin, *Aile Hukuku*, (3.Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 1986.
- Genççan, Ömer Uğur, *Vesayet Hukuku*, Yetkin Yayınları, Ankara 2009.

- Gökcan, Hasan Tahsin, *Tıbbi Müdahaleden Doğan Hukuki Sorumluluk*, (3.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017.
- Gökkaya, Vildan, “Ana Babanın Çocuğun Malları Üzerindeki Kullanma Hakkı”, *Türkiye Barosu Dergisi*, 0(133), 2017, 325-348.
- Gönen, Doruk, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (1.Baskı) Filiz Kitabevi, İstanbul 2021.
- Gözler, Kemal, *Genel Hukuk Bilgisi*, (16.Baskı), Ekin basım Yayın Dağıtım, Bursa 2016, 109-110.
- Gümüş, M.Alper, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt II*, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.
- Gümüş, Mustafa Alper, *Türk- İsviçre Hukukunda İbra Sözleşmesi*, (1.Baskı), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015.
- Günarlan, Banu,” Kefalet Sözleşmesinde Eşin Rızası”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 13(143), 90-102.
- Günay, Erhan, *Bağışlama Sözleşmesinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklar*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- Hakeri, Hakan, *Tıp Hukuku Cilt I*, (25.Baskı),Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Hamamcıoğlu Vardar, Gülşah, *Taşınır ve Taşınmaz Mülkiyetinin Konu Alan Bağışlama Sözleşmesi*(2.Baskı), Adalet Yayınevi, Ankara 2020.
- Hatemi, Hüseyin, Burcu Kalkan Oğuztürk, *Aile Hukuku*, (6.Bası), Onikilevha Yayınları, İstanbul 2018.
- Hatemi, Hüseyin, *Kişiler Hukuku*, (9.Baskı), Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Helvacı, Serap, *Gerçek Kişiler*, (9.Bası), Legal Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Helvacı, Serap, *Kişilik İşlemi Hakları (Münhasıran Şahsa Bağlı Haklar)*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1993.
- Hoşlan, Özkan Cavit, *Kredi Kartı Hamilinin Hukuki Durumu* (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007.

- İbiş, Funda, “Çocuğun Temsilci Olması ve Hukuki Sonuçları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Şeref Ertuş’a Armağan, 19(Özel Sayı), 2017, 1103-1137.
- İkizler, Metin ve Kurban, Yasin, *Eski ve Yeni Vakıflar Hukuku*, (2.Bası), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- İkizler, Metin ve Tüzüner, Özlem, *Medeni Hukuk-I*, (1.Baskı), Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- İmre, Zahit ve Erman, Hasan, *Miras Hukuku*, (14.Bası), Der Yayınları, İstanbul 2018.
- İnan, Ali Naim ve Yücel, Özge, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014.
- İnan, Ali Naim; Ertuş, Şeref; Albaş, Hakan, *Miras Hukuku*, (11.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Kahraman, Zafer, “Medeni Hukuk Bakımından Tıbbi Müdahaleye Hastanın Rızası”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1), 2016, 479-510.
- Karaca, Hilal, *Velayet Kavramı ve Velayetin Kapsamı*(1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2015.
- Karadeniz Çelebican, Özcan, *Roma Hukuku: Tarihî Giriş, Kaynaklar, Genel Kavramlar, Kişiler Hukuku, Hakların Korunması*, (18.Baskı), Turhan Kitabevi, Ankara 2019.
- Karakaş, Tülay, *Kişiyi Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar*, Turhan Kitabevi, Ankara 2015.
- Kayar, İsmail ve Üzülmüş, İlhan, *Hukukun Temel Kavramları*, (11.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- Kayar, İsmail, *6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler / Özel Borç İlişkileri*, (11.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- Kayar, İsmail, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (11.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019,
- Keskin, Alper, *Boşanma Davaları*,(1.Baskı),Seçkin Yayıncılık, Ankara 2017.
- Keskin, Dilşad; Erdoğan, İhsan, *Türk Medeni Hukuku*, (3.Baskı), Gazi Kitabevi, Ankara 2020.

- Kılıçoğlu, Ahmet , *Aile Hukuku* (5.Bası), Turhan Kitabevi, Ankara 2020.
- Kılıçoğlu, Ahmet, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, (24.Baskı), Turhan Kitabevi, Ankara 2020.
- Kılıçoğlu, Ahmet, *Medeni Hukuk*, (4.Baskı), Tuhan Kitabevi, Ankara 2021.
- Kızır, Mahmut, “Türk Hukukunda Evlat Edinme”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1), 2009, 151-184.
- Kocağa, Köksal, “Koruma Amacıyla Özgürlüğün Kısıtlanması”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(1), 2006, 33-54.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip, *Miras Hukuku*, (3.Baskı),Filiz Kitabevi, İstanbul1987.
- Koç, Nevzat, “Tanıma ve MK. M. 310/II Hükümünün İptali Hakkındaki Anayasa Mahkemesi Kararının Tanımaya Etkisi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S.3, 1987, 543.
- Koç, Nevzat, “Türk Medenî Kanunundaki Düzenlemeler Işığında Vesayet Hukukuna Genel Bir Bakış”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7, 2005, 99-120.
- Koçhisarlıoğlu, Cengiz, *Haksız Eylem (Fiil) Kusuru*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.
- Köprülü, Bülent, *Medeni Hukuk*, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1970-1971.
- Köprülü, Bülent, Selim Kaneti, *Aile Hukuku*,(2.Bası),Filiz Kitabevi, İstanbul 1989.
- Köroğlu, Emre, “Tanıma Yolu ile Kurulan Soybağının İrade Bozukluğu Hallerinden Korkutma Sebebiyle İptali”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 30(1), 2022, 89-122.
- Kurt, Ekrem, “Türk Hukukunda Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Haklar ve Hukuki Sonuçları”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(22), 2016, 122-187.
- Manav, Esra, “İş Hukukunda Rekabet Yasağı Sözleşmesinin Geçerlilik Koşulları”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 22(87), 2010, 322-363.

- Mustafayev, Avaz, *Gerçek Kişilerin Fiil Ehliyeti (Türkiye ve Azerbaycan Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak)*, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2013.
- Namlı, Mert, “Yeni Medeni Kanun’un Evlilik Hukukunda Yaptığı Değişiklikler”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(2), 2003, 241-388.
- Nomer, Haluk Nami, *Borçlar Hukuk Genel Hükümler El Kitabı*, (Birinci Baskı), Beta Yayıncılık, İstanbul 2019.
- Oğuzman, Kemal ve Barlas, Nami, *Medeni Hukuk*, (27.Baskı), Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Oğuzman, Kemal ve Dural, Mustafa, *Aile Hukuku*, (2.Baskı), Filiz Kitabevi, İstanbul 1998,70.
- Oğuzman, Kemal ve Öz, Turgut, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt-2*, (16.Baskı), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2013.
- Oğuzman, Kemal; Seliçi, Özer; Oktay-Özdemir, Saibe, *Kişiler Hukuku*, (20.Bası), Filiz Kitabevi, İstanbul 2021.
- Oğuzoğlu, Cahit, *Medeni Hukuk I Şahsın Hukuku*, (5.Bası), Yeni Desen Matbaası, Ankara 1963.
- Öz, Kerem, “Türk- Alman Hukukunda Küçüğün Bir Meslek veya Sanatı Kendi Başına Yürütmesi ve Bu Durumun Hukuki İşlem Ehliyeti Üzerindeki Etkileri”, *Uluslararası Antalya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 4, 2014, 59-95.
- Özaltuğ, Alparslan, “Türk Hukukunda Kürtaj Hakkı”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 92(6), 2018,275-300.
- Özbilen, Arif Barış, “Vesayet Altındaki Kişinin Malvarlığının Yönetimi”, *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(2), 2021, 706-752.
- Özcan, Didem, “Evlat Edinmede Rıza”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, LXXV (2), 707-722.
- Özdemir, Hayrunnisa ve Ruhi, Ahmet Cemal, *Çocuk Hukuku*, (Birinci Baskı), Adalet Yayınevi, Ankara 2012.

- Özdemir, Hayrunnisa, “Çocuk Mallarının Yönetimi, Kullanılması, Harcanması ve Korunması”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(3), 2013, 81-105.
- Özen, Burak, *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Kefalet Sözleşmesi*, (4.Baskı), Vedat Kitapçılık, Ankara 2016.
- Özen, İsmail, “ Babalığın Tespiti Davası”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, 0(107), 2000, 27-32.
- Özkan Şahin, Gizem, “Kefalet Sözleşmesinin Sona Ermesi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 2019, 1288-1336.
- Özsunay, Ergun, *Alman ve Türk Hukuklarında Hekimin Hastayı Aydınlatma Ödevi ve İstisnaları, Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler V. Sempozyumu, Türk Hukukunda Hekimin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu*, İstanbul 1983,30-59.
- Özsunay, Ergun, *Gerçek Kişilerin Hukuki Durumu*, (4.Bası), İstanbul 1979.
- Öztan, Bilge, *Aile Hukuku*, (5.Bası), Turhan Kitabevi, Ankara 2004.
- Öztan, Bilge, *Kişiler Hukuku*, (11.Bası), Yetkin Yayınları, Ankara 2021.
- Öztan, Bilge, *Şahsın Hukuku Hakiki Şahıslar*, (7.Bası), Turhan Kitabevi, Ankara 1997.(
- Öztan, Bilge; Öztan, Fırat, “Boşanmada Birlikte Velâyet ve Birlikte Velâyetin Uygulanmasına İlişkin Modeller”, *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (5)1, 2020, 2570-2608.
- Petek, Hasan, “Güzelleştirme Amaçlı Estetik Ameliyatlardan Kaynaklanan Hukuki Sorumluluk”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1), 2006, 183-184.
- Polat, Oğuz, *Klinik Adli Tıp*, (9.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Reisoğlu, Seza, *Türk Kefalet Hukuku*, (1.Baskı), Yazarın Kendi Yayını, Ankara 2013.
- Ruhi, Canan ve Ruhi, Ahmet Cemal, *Ölüme Bağlı Tasarruflar ve İptali*, (1.Baskı), Ankara 2015.
- Ruhi, Canan ve Ruhi, Ahmet Cemal, *Türk Kefalet Hukuku*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.

- Sarıtaş, Duygu Özer, *Roma Kişiler Hukuk Ders Notları*, (1.Baskı), Dora Yayınları, Bursa 2018.
- Saymen, Ferit, “Kimler Manevi Tazminat Talep Edebilir?”, *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 6(1), 1940, 126-145.
- Serozan, Ahmet Rona ve Engin, Baki İlkay, *Miras Hukuku*, (7.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Serozan, Rona ve Engin, Baki İlkay, *Miras Hukuku*, (7.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Serozan, Rona, *Borçlar Hukuku Özel Bölüm*, (4.Baskı), Onikilevha Yayıncılık, İstanbul 2019.
- Serozan, Rona, *Çocuk Hukuku*, (İkinci Basıdan Tıpkı Bası), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2017.
- Serozan, Rona, *Medeni Hukuk Genel Bölüm/ Kişiler Hukuku*, (6.Bası), Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015.
- Sert Sütçü, Selin, “Erginlerin veya Kısıtlıların Evlat Edinilmesinde Evlat Edinenin Altsoyunun Açık Muvafakatinin Bulunması Koşulunun Cenin Bakımından Değerlendirilmesi”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 14(157),1766-1773.
- Sert, Gürkan, “Üreme Haklarının Yasal Temelleri ve Etik Değerlendirme, İnsan Kaynağı Geliştirme Vakfı”, *Ege Reklam ve Basım Sanatları* (1.Basım), İstanbul 2013.
- Sert, Gürkan, *Tıp Hukuku Etiği ve Derslerine Giriş*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- Sezgin, Sedat, “Vesayet Altındaki Kişinin Vasi Rızası Gerektirmeksizin Bizzat Yapabileceği İşlemler”, *Namık Kemal Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), 2022, 55-86.
- Sönmez, Murat, “6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda Kefalet Sözleşmesi”, *İzmir Barosu Dergisi*, 171, 2012.
- Şeker, Muzaffer, *Kefalette ve Avalde Eşin Rızası*, (1.Baskı), Onikilevha Yayıncılık, Ankara 2017.

- Şen, Elif, “Miras Hakkının ve Payının Devri”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 0(33) 2018, 557-582.
- Şenocak, Zarife, “Küçüğün Tıbbî Müdahaleye Rızası”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 50(4), 2001, 81-106.
- Şıpka, Şükran, “Türk Hukukunda Eşlerin Hukuki İşlem Özgürlüğünün Sınırları”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, 2015, 35(1), 47-58.
- Taşkent, Savaş ve Kabakçı, Mahmut, “Rekabet Yasağı Sözleşmesi”, *Sicil İş Hukuku Dergisi*, 16, 2009, 21-47.
- Taşkın, Özden Özer, “Velayet Hakkının Kullanılması, Velayetin Değiştirilmesi”, *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6(1), 239-262.
- Tekinay, Selahattin Sulhi, *Medeni Hukukun Genel Esasları ve Kişiler Hukuku*, (6. Bası), İstanbul 1992.
- Tokuş, Aylin, *Evlilik Birliğinin Boşanma ile Sona Ermesi Halinde Birlikte Velayet*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Tunçomağ, Kenan, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Sermet Matbaası, İstanbul 1976.
- Turan, Ramazan, “Soybağının Reddi Davası ve Yapay Döllenme, Tüp Bebek ve Taşıyıcı Annelik Hallerinde Soybağının Belirlenmesi ve Reddi”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 15,(168), 2020, 1651-1662.
- Turanboy, Nuri, “Anne ve Babanın Çocuk Mallarını Kullanma ve Sarf Etme Hakkı”, *Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan*, Cilt II, Turan Kitabevi, Ankara 2010.
- Tüzemen Atik, Ebru, “Kredi Kartı Sözleşmelerinde Ek Kart Hamilinin Hukuki Durumu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 0(114), 2014,105-142.
- Usta, Sevgi, *Çocuk Hakları ve Velayet*, (1.Baskı), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul2012.
- Vardar Hamamcıoğlu, Gülşah, “Yürürlükten Kaldırılması Gereken Bir Hüküm Olarak Olağanüstü Durumlarda ve Pek Önemli Bir Sebep Evlenmeye İzin Verilmesi (TMK m. 124/II)”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(1), 2021,85-99.

- Varol, Şemsettin, *Yaşam Hakkı Bağlamında Ötenazi ve Kürtaj*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, *Medeni Hukuk*, Gün Matbaası, İstanbul 1969.
- Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, *Türk Medeni Hukuku*, Cilt I, (7. Bası), Cüz 1, Umumi Esaslar, İstanbul 1968.
- Yalman, Süleyman, *Türk-İsviçre Hukukunda Sözleşme Görüşmelerinden Doğan Sorumluluk*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006.
- Yavuz, Cevdet, “Genel Olarak Kefalet Sözleşmesi, Geçerliliği ve Türleri”, *Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 12, 2015, 17-61.
- Yavuz, Cevdet, *Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler*, (18.Baskı), Beta Yayıncılık, Ankara 2022.
- Yılmaz, Çiğdem Mine, “Türk Hukukunda Yerine Getirilmiş Bağışlamanın Geri Alınması ve Bgb. 313. Çerçevesinde Alman Federal Yüksek Mahkeme Kararının Düşündürdükleri”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(2), 2019,702-727.
- Yılmaz, Merve, “Türk Borçlar Kanunu’na Göre Kefalet Sözleşmesinin Geçerlilik Şartları”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 1(7), 2011,67-92.
- Yılmaz, Oğuz Gökhan, “Kişilik Hakkı Kavramı ve Medeni Kanun Kapsamında Kişiliğin Korunması”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, 7(1), 2020, 133-187.
- Yılmaz, Süleyman; Yıldırım, Abdulkerim, *Medeni Hukuk-II*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- Yücel Özge, *Ayırt Etme Gücünde Yoksun Olan Kişiler Adına Alınan Tıbbi Kararlarda Özerklik Hakkının Korunması Ve Hasta Talimatı*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.
- Yücel, Özge, *Ayırt Etme Gücünden Yoksun Kişiler Adına Alınan Tıbbi Kararlarda Özerklik Hakkının Korunması ve Hasta Talimatları*, (1.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018.

Yüksel, Sera Reyhani, “Türk Medenî Kanunu Bakımından Kadın-Erkek Eşitliği” , *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(2),2014,175-200.

Zahid Çandarlı, “Haksız Fiilin Tarifi ve Unsurları”, *Adalet Dergisi*, 40(5), 1949,609-622.

Zevkliler, Aydın, “Tedavi Amaçlı Müdahalelerle Kişilik Hakkına Saldırının Sonuçları (1982- 1983 Öğretim Yılı Açılış Dersi Metni)”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1983, 1-37.

Zevkliler, Aydın; Acabey, Beşir; Gökyayla, Emre, *Medeni Hukuk (Giriş-Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku-Aile Hukuku)*, (6.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2000.

Zeytin, Zafer ve Ergün, Ömer, *Türk Medeni Hukuku*, (5.Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.

ELEKTRONİK KAYNAKÇA

[https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgi BankasiIstemciWeb/](https://karararama.yargitay.gov.tr/YargitayBilgiBankasiIstemciWeb/)

<https://khyk.kazancihukuk.com/>

<https://sozluk.gov.tr/>

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Leyla GÜÇLÜ
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	
Y. Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	28.12.2022